

Giuseppe Schirò Di Maggio

Shumë vizita  
Molte visite



Palermo 2009

Quaderni di BIBLOS

---

TEATRO 22/2

Kartularet e BIBLOS

TEATRI 22/2

ZEF SKIRO DI MAXHO

# SHUMË VIZITA

vepër origjinale në tri akte

Palermë 2009

*La pubblicazione, a cura della biblioteca comunale «G. Schirò» di Piana degli Albanesi, fa parte degli interventi attuativi ex L. 482/99 per l'es. 2006 ricompresi al progetto "Fabrika e fjalëvet 2006".*

2009 © *Unione dei Comuni*  
*Lidhja e Bashkivet*  
BESA

SCHIRÒ DI MAGGIO, Giuseppe

Molte visite: opera originale in tre atti / Giuseppe Schirò Di Maggio. – Palermo : BESA, 2009. – 128 p. ; 21 cm. – (Quaderni di Biblios ; 22/2. Teatro). –

1. ALBANESI D'ITALIA – Sicilia – Letteratura 2. SCHIRÒ DI MAGGIO GIUSEPPE – Opere teatrali

891.9912 Letteratura drammatica albanese CDD 20

*Scheda catalogafica a cura della biblioteca comunale "Giuseppe Schirò" di Piana degli Albanesi*



*Në i dëshpëruar  
për dashuri të vdisja,  
çë dobi do t'i kisha?  
Vetëm ngjersa rronj  
shoh gruan time.*

(Otomo Momoyo, shek. VIII pas K.)

## PERSONAZHE

VËRGOLLI	- i kopjasëm; ulur në karrocele
BARDHYLLI	- i vëllai, i paralinduri
URSULLA	- e motra, e dyta
LENA	- e jëma
VINAU	- i jati
AMELIA	- vajzë fantazmë
GJONI	- i jati fantazmë i Amelies
FINA	- e jëma fantazmë e Amelies
THODHA	- gjyshja fantazmë e Amelies
MIKU	- i Vërgollit
PAPA THANASI	- prifti arbëresh
GAUDENCJA	- nusja e Bardhyllit

## AKTI I

Skenari ë i njëjtë në të tri aktet: dhoma e ngrënies edhe e pritjes; te një angonë (kënd) një televizor gjithmonë i shuar. Kuçina (kuzhina) jashtë skenës.

## SKENA I

### LENA

LENA - (*Shtroen tryezën pa nxitim*) Kush e di si janë shërbiset (gjërat) te kjo jetë e... te jetra! Te kjo jetë gëzimi ë përzier me dhëmbjen! U pata tre bij: gëzimi i madh për një grua! Tre bij të tre të mirë; ma (por) te zëmbra kam një glëmp. Thonë se ëndrravet një ngë (nuk) ka t'i ketë besë! Më parë se të më lehej i pari, ëndërrijta se isha te strati çë flëja, kur një dritë sa hyn nga dritarja e më zgjon: ngrëhem dal'e dalë e vete vërenj nga vjen kjo dritë. E ndëlgoja (kuptoja) se isha n'ëndërr, ma (por) u ndihesha zgjuar! Façar (paraqitem në dritare) e shoh një... yll atje lart në qiell: ish i bardhë e bëj dritë më shumë se hënëza... Më leu (lindi) një djalë i bukur vërtet si yll! Tim shoqi i thashë se kish e thërrisjëm "Yll i bardhë", se ai dej (donte) t'e thërrisjëm "Dimitër" si të jatin! Pra si e pagëzuam, papa Thanasi, çë njih gjithë storjet (historitë) arbëreshe, më tha t'e thërrisjëm "Bardhyll", si një nip - thotse - i Kastriotit, Skënderbegu! (*Vazhdon të shtrojë, duke vënë në tryezë një talur më shumë se sa janë pjesëtarët e familjes*). E dyta kle (qe) vajzë, Ursulla, si nona (gjyshja); thomse (ndoshta) se

ish e dyta, ëndërrijta më pak - ng'e kujtonj çë ëndërrijta...Vajza ë e mirë e masare (nikoqire). Më parë se të blija të tretin - "sia fata la vuluntà di Diu"! (u bëftë vullimi i t'yn' Zoti!) - e di ai si ndihesha... ngë flëja natën: më zëjën suvalë e shihja - "sia fata!" - ... zunë të më bëjën vistë, të më diljën ca... - si ka e thom - ca... shpirtra! Burrë e grua; e bija e këtyre e nona e vajzës: një pruçisjonë! Hyjën e diljën sikurse ishën te shtëpia e tyre! Të parat herë trëmbesha; kisha rricaturë (mornica) e më zëj freva (ethe); ma pran pashë se ishën të butë: natën më bëjën kumpanji (shoqëri) e kur ngë mënd flëja, flisjëm. Ma (por) edhe ditën, kur im shoq vej përjashta (te dherat)... Ish e thëshja se kur prisja të tretin, vete ëndërrinj se isha t'ujur (ulur) te një shexhë (karrige) e bëja te bushtë: ish e i pripararja (përgatitja) shalinin (shallin) e bardhë të pagëzimit - isha n' ëndërr ma (por) flisja me ata shpirtra; më duket se burri ngë ish atë herë - kur si ish e bëja të sprasmen llojatë (radhë) të shalinit... më lehet djali! "Onipotencia di Diu"! (pushteti i t'yn' Zoti!), te shexha isha e te shexha qëndrova: 'lurita (ulurita) te ëndërra me sa ah kisha te mushkëritë e ata... shpirtrat, si panë ashtu, më dhanë ndihmë: më morën e më qellën te strati; ma (por) djali më qëndroi te shexha!

## SKENA II

### LENA, VËRGOLLI

- VËRGOLLI - *(Hyn nga dera e brëndshme ulur në karrige me rrotele. Me zë predikues t'jëmës:)* Mëkatët e prindravet bien te bijtë; ma (por) mëkata jote ra mbi mua: tek i sprasmi...
- LENA - I madh'yn Zot, mëkatë aqë të rënda kam bërë? *(Vazhdon të shtrojë tryezën.)*
- VËRGOLLI - Dëshirove të lehesha m'i bukur se Bardhylli: kjo ë mëkata jote, përçë (sepse) m'i bukur se Bardhylli ngë kish lehej më njeri!
- LENA - Gjithë bijtë janë të bukur! Ti e ke me tët vëlla... Ai të do mirë...
- VËRGOLLI - Dashuria ë bukuri: kush ë i bukur do mirë; kush ë i shëmtuam ka e shëmtuame edhe zëmrën.
- LENA - Kalloi, i biri i La' Binardit, ë aqë i shëmtuam se duket sikur e puthi djalli, ma (por) ë një dialë i butë.

- VËRGOLLI - Djalli e puthi jashta e ëngjëlli e puthi te zëmra. E mua kush më puthi?  
 LENA - Të putha u!  
 VËRGOLLI - Puthë mëkatën tënde: u jam mëkata jote!  
 LENA - U ngë kam bërë mëkatë aqë të rënda!  
 VËRGOLLI - I bëri jot'ëmë o e jëma e sat'ëmje ngjera tek e shtata gjini!

### SKENA III

#### ATA, BARDHYLLI

- BARDHYLLI - (*Vjen nga jashtë.*) Mo', kur ka hamë!  
 VËRGOLLI - Burri ë pratiku (praktik): kur ka hamë!  
 BARDHYLLI - Ti qetu e rri te angona jote!  
 LENA - (*Bardhyllit*) Nani çë je zë ti?  
 BARDHYLLI - Ai zuri!  
 LENA - (*Hyn e del nga kuzhina. Bardhyllit:*) Gjete shërbëtyrë (punë)?  
 BARDHYLLI - (*Ulet*) E ku kish e gjeja! Vajta te “u kolokamentu” (zyra e punës), ma (por) ish fulë...  
 LENA - Ish fulë e ti ngë prite! (*Vërgolli gjegjet-dëgjon me interes.*)  
 BARDHYLLI - Të priturit për mua ë shërbëtyrë e mosnjeri më paguan: “tantu vali” (më mirë) se...  
 VËRGOLLI - Rri te qaca (sheshi)!  
 BARDHYLLI - Mo', e gjegje (dëgjon)?  
 LENA - Ëj (po), ma ti mënd kishe pritur! Tyt eti çë ka i thuash se ish fulë te “u kolokamentu” (zyra e punës)?  
 BARDHYLLI - Në ngë më ka besë, vete pret ai...  
 LENA - “Sia fata!” Nga këta të folur ë? Ashtu të mësuam të flaç? O mjera u: një bir çë ngë do gjegjet për shërbëtyrë e...  
 VËRGOLLI - E një bir i kopjasëm! Shih se harrove tët bijë!  
 LENA - Ajo almenu (të paktën) e kërkon shërbëtyrën!  
 VËRGOLLI - Eh, sekretarje “d'azienda” (ndërmarrje), ku “azienda” vjen më thënë proprietar (pronar) e proprietari duart i ka të glata! (*Bën gjestin.*)  
 LENA - Vërgo', biri im, bëj të mirin!  
 BARDHYLLI - (*Lenës:*) Në ka hamë m'e thua, “mosinò” (ndryshe) vete pë “l'afari” timshit (për punët e mia)!  
 VËRGOLLI - “Ibis redibis”: pititin (oreksin) e ke!  
 BARDHYLLI - (*Me durim*) Nani zë me “lu grecu” (greqishten)!  
 VËRGOLLI - (*Ndizet e citon përmendsh në greqishte:*) “... ἄπορος



ἐπ'οὐδὲν ἔρχεται τὸ μέλλον· Ἄιδα μόνον φεῦξιν οὐκ ἐπάξετε· νόσων δ' ἀμιχάνων φυγὰς ξυμπέφρασται.”  
 (Sofokliu: Antigona - kënga e parë e korit) - Gjithë i sigurt përballon të ardhmen; nga Mortja vetëm ngë mënd të jikën; por gjeti vjershin të mundënj sëmundjet e rënda! - Sei bello! (Je i bukur!) (*I thotë të vëllait.*)

- BARDHYLLI - Më çë shumë flet më shumë i daljën fjalët...  
 VËRGOLLI - Sei bello!  
 LENA - (*E shqetësuar:*) Pameta isht e i vjen...  
 BARDHYLLI - Ngaditë më këtë herë... sikurse e bën aposta (apostafat).  
 LENA - (*Bardhyllit*) Ti qetu e mos i jip kordë.  
 BARDHYLLI - U i jap kordë? Ë ai çë e merr...  
 LENA - Vërgo', biri im, sose ca herë...  
 VËRGOLLI - (*Me zë të lartë:*) Edhe te emri jam i kopjasëm: Vërgo'! Vërgoooo! (*Lenës:*) Në më kishë thërritur “Vërgonjë” (turp) më kish pëlqyer më shumë! “Nomina - Numina”! Emri ë fati! Ashtu si kam emrin, ashtu jam: Vërgo'! I mbjedhur, i kërrusur, i kopjasëm! (*Me ëmbëlsi, por me ca ironi:*) Im vëlla për-kundra thërritet “Bardhyll”: Yll i Bardhë, drita çë gëzohet se ë dritë!  
 BARDHYLLI - (*Bën të nisët*) Jam e vete!  
 LENA - Vërgo', qetu. Kush i ftes (ka faj) në nonit (gjyshit) i thë-shjën “Vërgoll”.  
 VËRGOLLI - Kush e vuri te jeta! E jëma e i jati i ftesjën! Emri jep fatin tënd: u si leva (linda), gjegja (dëgjova): “Vërgo'!” e u shtrëmb-ova gjithë si dredhë dhrije (hardhie)!

#### SKENA IV ATA, VINAU

- VINAU - (*Hyn; veshur si pronar dherash*) Çë kini!  
 LENA - E çë ka kemi: tët bij...  
 VINAU - U jam lodhët e ngë dua gjegjem (dëgjoj) gjë! Vër brumit!  
 LENA - Kudhi ziejti, ma (por) e shuajta: presjëm tët bijë nga Palerma.  
 VINAU - Ngë ka jardhur ankora (ende)? (*Ulet te vendi i tij në krye të tryzës.*)  
 LENA - Të vinjë ka! Tryeza ë shtruar: sa vjen jot bijë vë brumit te kudhi.

- VINAU - (*Bardhyllit*) Gjete shërbëtyrë?
- BARDHYLLI - Jo, ish fulë.
- VINAU - Ish fulë ku: te shërbëtyra?
- VËRGOLLI - Ah! Ah! Ah! Fulë te shërbëtyra: i dollën trutë gjithëve të vejën e kërkujën shërbëtyrë!
- BARDHYLLI - (*I shqetësuar*) Ish fulë e pra' ish e ngrisej.
- VINAU - Me një fjalë: ngë gjete shërbëtyrë.
- BARDHYLLI - Jo.
- VINAU - Kur e gjen, m'e thua!
- VËRGOLLI - Ih! Ih! Ih! Kur e gjen, ia thotë!
- BARDHYLLI - Ma ç'e e gjegje, ta'?
- VINAU - Kë?!
- BARDHYLLI - (*Dëfton të vëllain*) Qesh e më bën notat (imiton notat, tonin)...
- VINAU - Ai mënd bënj çë do; ma (por) ti ngë gjete shërbëtyrë.
- BARDHYLLI - E ç' i ftes u në ngë e gjeta: ku ë kjo shërbëtyrë?!
- LENA - Në ti pret se ka të vinjë te këmbët!
- VINAU - Të jap edhe këtë javë: në ngë e gjen vjen e shërben përjashta (te dherat).
- VËRGOLLI - "Un signorino" (djale zotërie) përjashta? "Vade retro" përjashta!
- VINAU - Rri mirë, Vërgo', se kujdesem u. (*Vëren tryezën e i thotë Lenës:*) E ti pameta e vure atë tajur (talur, pjatë) më shumë?
- LENA - Ë një devocjonë: një tajur më shumë pë' kë vjen pa pritur...
- VINAU - U ngë kam parë kurrë të vinjë ndonjeri pa pritur!
- VËRGOLLI - Mëma bën mirë: një tajur më shumë pë' kë vjen pa pritur o... i pritur!
- VINAU - Devocionët bëji pë' tët bir të gjenj shërbëtyrë; "mosinò" (ndryshe) e qell përjashta.
- LENA - Një kopil me këtë fugurë (këtë fytyrë) përjashta ë sbjerrë. Prit e sheh se e gjen shërbëtyrën....
- VINAU - Kam pritur!
- VËRGOLLI - Prit sot e prit nestrë (nesër) - ka i rritet bishti hardhjes!
- BARDHYLLI - (*I nxehur*) Foli!
- VINAU - (*Lenës*) Jot bijë mënon.
- LENA - Thomse posta (autobusi) pati guastu (dëm).
- VINAU - Vër brumit: kur vjen ia ngroh.

VËRGOLLI - Ah, ah, ah!  
BARDHYLLI - Përçë qesh?!  
VËRGOLLI - E di u!

*(Bëhet heshtje e thellë si ndodh në disa momente të jashtzakonshme. Vinau e Bardhylli rrinë në mendime, ndërsa Lena e Vërgolli janë të shqetësuar sikurse presin ndonjeri...)*

SKENA V  
ATA, GJONI

GJONI - *(Dalë e dalë e pa zhurmë, hyn nga dera e brëndshme, i veshur me petka të bardha, fytyrën e zbehtë; e shohin vetëm Lena e Vërgolli. Thotë me zë të hollë:)* Sonte më nget (përket) mua të rri te tryeza... Çë ngë ë hera?

LENA - *(Me një fill zëri Gjonit:)* Presjëm vajzën nga Palerma... *(Pastaj shkon në kuzhinë.)*

VËRGOLLI - *(Qaset me shexhën me rrotele te Gjoni, ndërsa i jati e i vëllai rrinë në mendime.)* E çë, ashtu hyhet? Mua ngë më fale?

GJONI - Të falem Vërgo! Sonte si ndihe?

VËRGOLLI - Eh, u ndihem si i kopjasëm! E zotrote?

GJONI - Mah, ashtu... sikurse jam e ngë jam...

LENA - *(Hyn e i thotë Gjonit:)* T'uju (ulu) te vendi yt. *(Tjerëve:)* Zëni fill e qasij se brumit isht e zihet.

GJONI - *(Ulet te vendi i tij.)* Haristis (falemnderit).

VËRGOLLI - *(Vendoset afër Gjonit e i thotë të vëllait:)* Bardhyll, ti ngë sheh atë çë shoh u!

BARDHYLLI - *(Me mërzi)* Pameta je zë? Ngaditë po më thotë "ti ngë sheh atë çë shoh u"! ma kujt ia rrëfien...

VINAU - *(Me mërzi)* Vërgo', rri ca herë pa folë: këtu mosnjeri sheh atë çë sheh ti!

VËRGOLLI - Jo, ngë ë flet (vërtet)! Edhe mëma sheh atë çë shoh u!

VINAU - *(Lenës, që hyn e del nga kuzhina:)* Ë flet?

LENA - Nga çë të shkon për krei, Vërgo'! Qetu e bëna të hamë në paqe.

VËRGOLLI - *(Të jatit e të vëllait)* Me kë flas u nani?

GJONI - *(Vërgollit)* Le të jesë, Vërgo': ata ngë më shohjën e ti i rrahxhar (mërzin) pa "mutivu" (arsye).

VËRGOLLI - Në e thua zotrote, qetem!

VINAU - E ndëlgove (kuptove)? Bravu: qetu!



- VËRGOLLI - (*Me vetë*) Me një fjalë kunditarta (kënaqa) dy vetë!  
(*Gjithëve:*) Nani flas vetëm...
- VINAU - Flit (fol) vetëm, ma dal' e dalë se ngë mënd gjegjem batari  
(rrëmujë, zhurmë)...
- VËRGOLLI - La' Gjoni, si rri jot bijë? (*Vinau e Bardhylli e vërejnë me  
mërzit*)
- GJONI - Eh, ngë rri lig; kish dishiruar të vij (vinte) ajo sonte, ma  
(por) jerdha u se ka i thom një fjalë sat'ëmje.
- BARDHYLLI - (*Lenës me zë të lartë:*) Mo', u zie?
- LENA - (*Nga kuzhina*) Jam e vë brumit te tajuri....
- VINAU - Jot bijë mënon...
- LENA - (*Nga kuzhina*) Të vinjë ka....(*Hyn me një superë plot me  
makarona me salcë, mbush talurin e të shoqit e andaj atë të  
Gjonit.*)
- VINAU - Pameta tajurin plot aty: kush ka t' e hanj!?
- VËRGOLLI - Në ka këtë devocjonë!
- VINAU - E brumit shtihet!
- LENA - (*Ndërsa mbush talurët e tjerë:*) Ngë shtihet, se në qëndron  
nestrë (nesër) e diganis e e ha u.
- VINAU - (*I mërijtur:*) Nani (tani) hamë... (*Lena ulet; gjithë hanë,  
përveç Gjonit.*)
- LENA - (*Gjonit:*) Ngë (nuk) je ha?
- VINAU - (*Së bashku:*) Ngë jam e ha?!
- BARDHYLLI - (*Së bashku:*) Ngë jam e ha?!
- LENA - Ngë jue thëshja juve...
- VËRGOLLI - M' e tha mua!
- VINAU - E ti ha!
- LENA - (*Me zë të ulët Gjonit:*) Përçë (pse) ngë ha?
- GJONI - Sontë ngë më vete..., ngë më kallar (zbret)... Ka të flas për  
time bijë...
- LENA - Si nani ha.
- GJONI - Ngë ë dre të vdes pa ngrënë!
- VËRGOLLI - Ah, ah, ah!!! (*Shpërthen nga gazi, ndërsa Vinau e Bardhylli  
e vërejnë të çuditur.*)
- GJONI - Vërgolli qesh...
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë:*) Qesh se ti më bën të qesh!
- BARDHYLLI - Kush ë çë të bën të qesësh?!?
- VËRGOLLI - Ti jo! E di u kush më bën të qesh!
- BARDHYLLI - (*I mërijtur:*) Ma vëre' në ka hash!



SKENA VI  
ATA, URSULLA

- URSULLA - (*Hyn nga dera e jashtme si me vrap*) Kjo mallanat (e mallëkuar) postje! (autobusi)
- LENA - Mënove!
- URSULLA - Ngë i ftes u! (*Shkon në dhomën e saj për të lënë borsën.*)
- VËRGOLLI - Hypur i ka! Kush ja hypi?
- LENA - Në i ka hypur, mos i flini (flitni).
- VËRGOLLI - Në rrimë pa folë i hypen më shumë!
- VINAU - Hani e lenie kujetu (në paqe).
- URSULLA - (*Hyn e sheh dy vende të zbrazët*) Ku ë vendi im?!
- VËRGOLLI - Ngë e di ku ë vendi yt?
- URSULLA - Këtu janë dy tajurë: nga ditë kjo storje (mërzitje)! Çili ë imi? (*Bën të ulet në karrigen ku është Gjoni.*)
- VËRGOLLI - (*Me gaz:*) Jo, aty jo... aty jo!
- URSULLA - E përçë (pse) këtu jo?
- VINAU - Aty ë devocjona!
- URSULLA - Devocjonë o jo, u kam pitit (oreks), se ka një ditë çë shërbenj...
- VËRGOLLI - (*Bën një gaz të imtë:*) Ih, ih, ih! Aty jo! Se u e di se do t'ujesh (ulesh) aty, ma ngë mënd: ë "okupato" (zënë)!
- URSULLA - Pa hyjtur e xha (adha) më lënëson trutë!
- LENA - (*Duke dëftuar karrigen vërtet e zbrazët:*) T'uju (ulu) aty, se paraç (baras, njësoj) ë.
- VËRGOLLI - Ngë ë paraç: aty ë mbrazët e këtu ë "okupato" (zënë)!
- GJONI - Qetu Vërgo', lei në paqe...
- URSULLA - (*Ulet në karrigen e zbrazët*) Në mes të lënëvet (marrëvet) jam!
- VËRGOLLI - Ngë je në mes të lënëvet..., je në mes... Ti ngë di kë ke te ana!
- URSULLA - (*E mërijtur*) Kam tyj e më arrën. U shërbenj gjithë ditën, vete e vinj ka Palerma: kur hynj brënda te shtëpia dishiroja të prëhesha e "inveçi" (ndryshe, përkundra) ka gjegjem lënësitë e tim vëllai!
- LENA - Nga, ti ngë e di se ë kështu?
- URSULLA - E 'strote (zotrote) çë e difindir (mbron)! U jam lodhët e ngë kam dishirim t'i vete prapa lënësitë të tija! (*Kërkon të hajë.*)
- VINAU - Ha e prëju, në mënd...

- VËRGOLLI - (*Ursullës*) Përçë je lodhët?  
 URSULLA - (*Ndërsa ha:*) Përçë shërbenj!  
 VËRGOLLI - Me kë?! (*Ndërsa ha*)  
 URSULLA - (*Ia pyen tjerëve:*) Çë do thetë me kë?!  
 LENA - Qetu Vërgo', le kujetu (në paqe)!  
 (*Bëhet heshtje; ndërkaq hanë, përveç Gjonit.*)

SKENA VII  
 ATA, AMELIA

- AMELIA - (*Hyn nga dera e brëndshme, veshur me një linjë të bardhë; ecën ngadalë me shumë dyshime; bën dy hapa, qëndron, vëren Bardhyllin e i buzëqesh. Vërgolli është i vetmi që e sheh, veç tjemës e natyrisht Gjonit.*) Oh, je këtu! (*Thotë për Bardhyllin.*)  
 VËRGOLLI - (*Shtang dhe e vëren me gojë të hapur.*) Gjymisë grua e gjymisë ëndërr - si thotë poeti!!!  
 URSULLA - (*Me habi:*) E çë të zë nani!  
 VINAU - I zë atë ç'i ka zënë ngaherë... (*Vazhdon të hajë.*)  
 BARDHYLLI - Mah! (*Vazhdon të hajë.*)  
 LENA - Mos i jpnit kunt (mos i vini re). (*Ha.*)  
 AMELIA - (*Ecën ngadalë dhe afrohet te Bardhylli:*) Të natës sime ti je drita!  
 VËRGOLLI - (*Ulërin duke vërejtur në sy Amelien:*) U jam këtu!  
 URSULLA - Pameta! Ky o e bën aposta (apostafat) o ë i lënë!  
 LENA - Qetu e le të thetë çë do...  
 VËRGOLLI - (*Me zë të lartë:*) "U" këtu jam! (*Të afërmit e mërijtur, bëjnë gjeste durimi.*)  
 AMELIA - (*Bardhyllit*) Kur jam ndanëz (afër) teje, ndihem e gjallë! (*Bën t'i përkëdhelë flokët, por nuk guxon.*)  
 GJONI - (*Me ëmbëlsi:*) Amelie, bija ime, ngë të thashë se sonte vija u këtu? I flas u për tyj. Ti më mirë të veç atej, se këtu sonte shërbesi ë trubull...  
 LENA - (*Me zë të lartë*) Kush ë trubull!?!  
 VINAU - (*Alarmuar:*) Kush ë trubull!  
 BARDHYLLI - (*Alarmuar:*) Kush ë trubull!  
 URSULLA - (*Alarmuar:*) Kush ë trubull!  
 LENA - Ngë flisja me ju...  
 URSULLA - E me kë flisje!?  
 LENA - Pincarja (mendoja) me zë' të lartë... Hani!

- URSULLA - Mo', në ka zësh vidhema (edhe) strote (zotrote) këtu bëhet spicji (çmendina) "kompletu"!
- VINAU - Lenë, mos pincar me zë' të lartë, bëjme "pi' piaçiri"... (për hir, qejf).
- GJONI - Amelie, jic te jot'ëmë... I flas u...
- AMELIA - (*Afër Bardhyllit, me ëmbëlsi të rrallë:*) Më batir (rrah) aqë fort gjiri se ndjenj sikurse kam zëmren... e je ti zëmra ime!
- VËRGOLLI - (*Vëren me adhurim e mëri Amelien:*) U jam këtu!
- URSULLA - E di se je aty: kjo ë e treta herë çë e thua. Bardhyll, çë flet me tyj?
- BARDHYLLI - Këtu nga njeri flet me kë do, ma (por) se ai flet me mua më duket "difiçili" (vështirë)!
- AMELIA - Oh, sa i ëmbël... Oh, sa i fjellët (kthjellët) tingulli i zërit tënd!
- VËRGOLLI - Ma çë je e verbër: u këtu jam!
- URSULLA - (*Kërcen lart nga karrigja.*) U e verbër? Mua vilen (helm) ka më bënj të ngrënit!
- LENA - Ngë flet me ty...
- URSULLA - E atëherë me kë?!
- BARDHYLLI - Fantazi!
- AMELIA - (*Ëmbëlsisht:*) Fantazi! Oh, Bardhyll, si më dridhet kurmi kur të gjegjem!
- VËRGOLLI - (*Amelies*) Ti ka t' e sosësh me këtë Bardhyll!
- BARDHYLLI - "Alura" (atëherë) e ka me mua!
- URSULLA - Ngë t' e thëshja se flet me tyj?
- GJONI - (*Ngrëhet*) Vemi, Amelie, vemi, bija ime! (*E merr ëmbëlsisht për krah dhe e sjell tej derës së brëndshme.*)
- VËRGOLLI - (*Amelies, ndërsa del:*) E në ka vish këtu se ka më lënsosh trutë, më mirë të rrih te angona jote!
- URSULLA - (*E trëmbur, kërcen.*) "Motu" (pika)! Vilen ka më bënj të ngrënit! Këtu ngë mënd rrihet (jetohe) më! E pameta ka vete te shtrati pa ngrënë! (*Del me furi e shkon te dhoma e saj.*)
- BARDHYLLI - "Manku" (as) ca bukë mënd hahet këtu! (*Ngrëhet e del nga dera që jep jashtë.*)
- VINAU - (*Ka qëndruar i heshtur duke duruar. Tani, i mërijtur më shumë se kurrë, ngrëhet e ndërsa shkon te dhoma e brëndshme:*) E kush mënd ju duronj! Ajo lënson (*Tregon të shoqen.*), ky këtu lënson (*Tregon Vërgollin.*): mua ka më lëni "kujetu" (në



paqe) o “mosinò” (ndryshe) veni e mbyllij te spicji (çmendina)! (*Del.*)

- LENA - (*Vë duart në fytyrë*) O mjera u!
- VËRGOLLI - (*Ka vërejtur përherë nga doli Amelia.*) Vanë?
- LENA - Vanë. Nga, si të vjen, biri im!
- VËRGOLLI - (*Duke ndjekur fillin e mendimeve*) Ma çë e pe? Vete i flet Bardhyllit “ajo”! Një fantazmë çë ngë sistir (eksiston) vete i flet Bardhyllit! E u çë kur e shoh bëhem një shkëndijë, mua ngë më vëren!
- LENA - (*Duke vënë në urdhër tryezën:*) “Sia fata!” (U bëftë!) Nga, ti biri im, çë janë këto fantazi çë ke!
- VËRGOLLI - Fantazitë “ajo” i ka, çë rrjedh te Bardhylli!
- LENA - (*Me durim*) Nga, le të rrjedhënj ku do, le të flasënj me kë do: ngë e sheh se ë... një shpirt!
- VËRGOLLI - (*Me mëri:*) “U” e shoh atë, “U” e di sa ë e bukur! Ngë e sheh Bardhylli!
- LENA - O mjera u! vuri “xhullusi” (xheloz) me të vëllain!
- VËRGOLLI - U “xhullus”? U jam “loxhiku” (logjik): gjysmë e ‘shterje (krështerë, njeri) ë “ajo”, gjysmë burri jam u: “ajo” mua ka më detë! (*Vëren përherë derën e brëndshme.*)
- LENA - Ti ngë mënd i kumandarësh (urdhërosh) zëmërës!
- VËRGOLLI - Mënd i kumandar! E pra “ajo” zëmër ngë ka: sheh se u vritem për atë e ajo rrjedh te... (*Imiton Amelien:*) “Oh, çë zër i bukur çë ka Bardhylli! Oh, çë fjalë të qëruame çë thotë!” Më mirë t’ë sosënj! (*Prëhet një thërrime; pastaj, me zë shumë të lartë, citon përmendsh:*) “A! quotiens lacrimis venientibus ora reflexi / Ne causam fletus quaereret mei!” (*Ovidi - Heroides - Paridi Elenës.*) - Ah, sa herë, ndërsa më vijën lotët, prora fixhën (ktheva fytyrën) time sa mosnjeri të më pyej (pyente) përçë klaja (qaja)!
- LENA - O mjera u! Nani zë me “lu greku” (greqishten)!

#### SKENA VIII

LENA, VËRGOLLI, GJONI

- GJONI - (*Hyn nga dera e brëndshme.*) E qella (solla) tek e jëma...
- LENA - Bëre mirë.
- GJONI - (*Vërgollit*) E ti... ngë vete...?
- VËRGOLLI - Ku: te mëma? Mëma ë këtu.
- LENA - (*Gjonit*) Ke bsonjë (nevojë) ndonjë gjë?

- GJONI - (*Qaset te Lena:*) Dishironj të të thom një fjalë; ma (por)...  
(*Tregon Vërgollin.*) në ishëm vetëm...
- VËRGOLLI - E thua për mua? U këtu jam e këtu rri, megjithëse ngë jam këtu, ma ku isht “ajo”...
- GJONI - Mënd rrish në do.
- VËRGOLLI - Dua!
- GJONI - (*Ulet.*) Ngë di si ka zë... Ime bijë sufrir (vuan), ngë ka paqe...
- LENA - (*Ulet e psherëtin.*) Eh!
- GJONI - (*Flet me ëmbëlsi e ngadalë.*) Ju e dini si vajza na u shua nga gjella... E dini si u shuajtëm na... (*Merr frymë.*) Kur ish gjallë vajza jonë u kish dhezur (ndezur) me dashuri për një kopil, djalë i mirë, i rrallë: ishën të dy pasqyra e haresë, pranvera e lumturisë... Përpara ‘tyre qielli, fati ngë kish mjegulla... Ma (por) një ditë e zezë, djali vdes, ashtu pa pritur, pa dijtur si... e prapa atij, vajza dal’ e dalë - ma çë thom “dal’ e dalë! - gjithbashkë, vate tuke u shuar si një qiri, si fitili i llëmbës ku lypset vajt... Na u shua vajza e na, ime shoqe e u, prapa ‘saj... përçë ajo ish gjella jonë ... (*Merr frymë.*) E çë ahierna (atëherë) ngë kemi paqe: qëndruam lidhur me këtë jetë - ajo juaja - megjithëse vdiqëm, megjithëse sufrirtëm (vuajtëm) aqë shumë sa ngë mënd të rrëfyhet. Edhe sot kujtojëm ata mumente të bukur kur të gjithë ishëm të gëzuar e... të gjallë! Vajza kish ca qëro (kohë) çë dukej se kish harruar atë çë i ndodhi kur ish te jeta; ma (por) nani sufrir (vuan) pameta, ngë ka paqe...
- LENA - (*Me pjesëmarrje*) E na çë mënd bëjëm...
- VËRGOLLI - U e di!
- GJONI - Vajza... isht e i nxier trutë t’jëmës e mua se do - si ka e thom - ngëse ë façili (lehtë) të thuhet...
- VËRGOLLI - (*Kupton e nxiton:*) Thuaje, thuaje se ngë ë “difiçili” (vështirë) të thuhet!
- GJONI - E thom....
- VËRGOLLI - Thuaje!
- GJONI - (*Ndërsa flet vëren efektin e fjalëvet që thotë.*) Do... do... martonet!
- LENA - (*Me çudë*) “Sia fata!” (U bëftë!) Nga, mirë!
- VËRGOLLI - (*Me krahët lart, citon me solemnitet nga liturgjia e mbrëmjesores - psalm 140:*) “Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς

θυμίαμα ἐνώπιόν σου...” - Le të hipet lutja ime si livan përpara teje...

GJONI - Çë ka?

LENA - Mos e gjegj (dëgjo): flet litisht! Çë ish e më thëshje?

GJONI - Do martonet!

LENA - Mirë!

GJONI - Ti, Lenë, thua se ë mirë; ma (por) ti e di çë familje jemi na!?

LENA - Ngë flitet lik për ju te hora: kini emër të mirë...

GJONI - E di, ma ngë thom për emrin...; thom se jemi një familje ashtu... çë ngë rri as në qiell as në dhe...

LENA - “Né nçelu né nterra!”, si thuhet te Siçillja.

GJONI - E ime bijë do martonet!

LENA - E nga çë ë “di mali” (s’ka gjë të keqe): gjithë vajzat do martonen...

GJONI - E për ju vete mirë se një vajzë si ajo imja të martonet?

LENA - Vajza ë “fine” (shijehollë)..., ngë kam gjë t’i thom...

VËRGOLLI - (*Me emocion*) Kurora: i shtati sagrament!

GJONI - Ma...

LENA - Ma?

VËRGOLLI - Ma: çë?

GJONI - Ma... ë “difiçili” (vështirë)!

LENA - Nga, “çertu” (qartë) se...

GJONI - Ajo ka te kryet, si ka e thom..., do martonj...

LENA - Një si ju?

GJONI - Një fantazmë? Jo, ngë ë fantazmë: ë i gjallë!

VËRGOLLI - (*Me shqiptim të shpejtë:*) Shi’-ku-jam! Shi’-ku-jam!

LENA - “Sia fata!” (U bëftë!) Do një... i gjallë?

GJONI - Për këtë jerdh’e fola me ty!

LENA - E u çë mënd të thom: “çertu” (qartë) ë “difiçili” (vështirë). E kë do?

GJONI - Eh, kë do! (*Merr frymë.*) Do një... çë rri te kjo shtëpi!

LENA - (*E preokupuar, bën kryq.*) “Santi animi decolati!” (Shpirtra të shënjtë kokëprerë!) “Sia fata!” (U bëftë!)

VËRGOLLI - (*Duke u ndezur më shumë:*) Shi’-ku-jam! Shi’-ku-jam!

LENA - (*Tregon Vërgollin.*) Atë?

GJONI - Jo...

LENA - (*Fort e shqetësuar, ngrëhet nga karrigja.*) Eh, nga, çë janë këta diskurse! Nga, këta diskurse janë?



- GJONI - (*Ngrëhet.*) Fantazi fantazmësh!
- VËRGOLLI - (*Me mosbesim e mëri:*) Bardhyllin?! Bardhyllin?!
- LENA - “Motu” (pika)! Qetu ti! “Sia fata!” (U bëftë!) Nga, këta diskurse janë! (*Merr të niset.*)
- GJONI - Më mirë në të kish folur ime shoqe: mëmat ndëlgonen (kuptohen) më mirë; ma (por) ajo ndihej debull (e dobët) sonte.
- LENA - (*E shtangur*) Diskurse!
- GJONI - (*Niset.*) Natën e mirë!
- VËRGOLLI - (*Si i vvarë.*) Bardhylli! Dhëndri!
- LENA - Qetu ti! (*Me fytyrë të vrerët, shtyn karrocelen me të birin gjer në dhomën tjetër e shuan dritën.*)

#### SKENA IX

- GJONI, THODHA, FINA, AMELIA
- GJONI - (*Hyn si zakon.*) Mos bëjëm batari (zhurmë).
- THODHA - (*Hyn pas Gjonit me vendosmëri, vesh petkat arbëreshe anti-ke, por të bardha.*) Më dalë se kështu po t'ishëm... fantazmë! (*Priret, kthehet:*) E jot shoqe ku qëndroi?
- GJONI - Ish prapa meje...
- THODHA - Ia the Lenës? (*Ulet.*)
- GJONI - Çë kish i thëshja? (*Ulet.*)
- THODHA - (*Me vete, për Gjonin:*) Më duke se 'ntamë (budalla) ishe e 'ntamë qëndrove! (*Me zë të lartë:*) Çë kish i thëshje? Për vajzën!
- GJONI - Ia thashë, ma (por) u trëmb...
- THODHA - U trëmb? E se përçë u trëmb! Çë ka t'i thetë vajzës!
- GJONI - Lena ngë thotë gjë për vajzën: u trëmb e...
- THODHA - (*Me vendosmëri:*) E ka sosënj kështu?
- FINA - (*Hyn veshur me një veshë të bardhë stil vite '30. Flet me zë të ëmbël e ngadalë.*) Mos lurini!
- THODHA - (*Me zë të lartë:*) E kush lurin! (*Finës:*) Ti çë ke sonte?
- FINA - (*Ulet.*) Mah, ndihem si fantazmë...
- THODHA - E si do ndihesh!
- AMELIA - (*Hyn pa prituri nga dera e brëndshme:*) Kjo ëndërr çë ngë më lë kurrë e ngë di në ëndrra ë jeta e vërtetë o jeta e vërtetë ë ëndrra!
- GJONI - E kush e di, bija ime!

- THODHA - Eja këtu te nona (gjyshja)!
- AMELIA - (*Ec e lehtë dhe vazhdon me zë poetik:*) Sonte e pashë: “ai” ë si gjaku, ë si gjella... e kur jam ndanëz (afër) atij ndihem e gjallë!
- FINA - (*Mallëngjehet.*) Oh, bija ime!
- THODHA - E gjegjij? Vajza “atë” e do e ka e marrënj!
- GJONI - U i fola Lenës...
- THODHA - (*Me zë të lartë:*) Ti je një ‘ntamë (budalla) e kush e di ç’i the!
- FINA - (*Me zë lutjeje:*) Mo!
- THODHA - Harrova: jini të dy ‘ntamë! Në vajza “e” do - e “e” do! - ka t’ë marrënj!
- AMELIA - Fryma e puhisë ngë ë ashtu e ëmbël si kur më flet ai...
- FINA - Qetu, bija ime, qetu, se më shqier zëmrën!
- THODHA - (*Jep një grusht mbi tryezë.*) Këtu ka flitet si nget, me vjersh!
- FINA - Mos bëj batari (zhurmë) se na gjegjen...
- GJONI - (*Thodhës:*) Mos na fruntar (turpëro) me gjinden...
- THODHA - Fruntar e fruntar: në ngë ishët të dy si kilinjomëra (të njomë)!
- AMELIA - (*Vazhdon me ëmbëlsi:*) E pra më vërejti me ata sy të humbët si qielli i fjellët (kthjellët)...
- FINA - Të vërejti?
- GJONI - I duket se e vërejti...
- THODHA - (*Me vendosmëri:*) Në vajza thotë se e vërejti, e vërejti!
- GJONI - Jerdhi të më gjej kur ish e hajën...
- THODHA - E çë e thua sikurse i nxori bukën nga goja!

## SKENA X

### ATA, VËRGOLLI

- VËRGOLLI - (*Në karrocele, me pizhamin; hyn kërcënues:*) Ju!
- FINA - (*Zmekset, tronditet, si hyn Vërgolli.*) U trëmba!
- THODHA - (*Vërgollit:*) E çë hyn kështu, të spërdarësh (trëmbësh) gjinden!
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë e me gisht kërcënues:*) Ajo! Ajo do Bardhyllin!
- THODHA - E ti çë e do kë do!
- VËRGOLLI - (*Me gjetet e duhura orvatet të shpjegojë:*) Ë një shërbes pa krye e pa këmbë...
- THODHA - Kërko të rraxhunarësh (arsyetosh)!
- VËRGOLLI - Jam e rraxhunar; i kam rraxhunartur e më shumë i rraxhu-



nar më shumë trutë më thonë se ë një shërbes pa krye e pa këmbë!

- FINA - Se jemi “in uno stato d’inferiorità” (në gjendje të ulët)?  
THODHA - Na ngë jemi “in uno stato d’inferiorità”? Ëj, zborëm kurmin, ma ime bijë e ime mbesë ishën të parat e Hores; im dhëndërr, ai... mah, si vate vate, ma (por) ngë jemi “in uno stato d’inferiorità”? (*Gjoni e vëren me durim.*)
- VËRGOLLI - Janë diskurse pa krye e pa këmbë. Ju jini “shpirtra”, fantazmë... “të vatur”! Ngë kini më pushtet, “putiri”, te shurbiset materiale, ngë mënd ngini (prekni)! Të ngarit... (të prekurit) kështu (prek kofshën e vet)! Të ngarit ë shënja e gjellës - ti rron e nget, u ngas e jam - këtë ju ngë e kini më...
- THODHA - Mos flit (fol) “difiçili” (vështirë) me ne, se “ormai” (tashmë) din ë gjithqish...
- GJONI - “Kuasi” (thujajse) gjithqish!  
THODHA - Dimë gjithqish!  
VËRGOLLI - Atë çë dini o ngë dini ngë më interesar (intereson), më interesar atë çë ngë kini: të ngarit! Ju ngë mënd ngini! Me trutë thomse mënd i ndërroni vend shërbisevet (gjëravet), ma (por) të ngini jo!
- THODHA - Sa gjegjemi ku do t’arrësh.  
VËRGOLLI - Arrura: ajo (*Tregon Amelien*) ngë mënd martonj Bardhyllin!
- THODHA - E përçë?  
FINA - E përçë?  
GJON - E përçë?  
AMELIA - (*Ndjek fillin e ëndrrave.*) Gjeta lëndë për ëndrrat time (të mia) të holla e të pangara...
- THODHA - E përçë?  
FINA - E përçë?  
GJON - E përçë?  
VËRGOLLI - Përçë Bardhylli ë “materie” (lëndë), çë ngitet: mish eshtra gjak... e “ajo” (*Tregon Amelien*) ë vetëm “un’idea” (një ide)... Si mënd martosh mish eshtra e gjak me një ide?
- THODHA - Mënd!  
VËRGOLLI - Jo, ngë mënd! Bardhylli ka bsonjë (nevojë) të ngasënj, përçë ë i gjallë: çë ka ngasënj tek “ajo”?
- AMELIA - (*Duke lëvizur ngadalë në skenë:*) Ëndrrat janë të ngrënë (ushqim)... bukë te tryeza e zëmërës sime...

- VËRGOLLI - E gjegjij (dëgjoni)? “Ajo” e ka me ëndrrat; Bardhylli do të ngasën! Një çë “ngë ë” ngë mënd martonet me një çë “ë”! Ajo ka martonj...
- THODHA - (*Sulmuese:*) Kë?!
- VËRGOLLI - Mua!
- THODHA - Tyj?
- FINA - Tyj?
- GJONI - Tyj?
- VËRGOLLI - Mua!
- FINA - E ti ngë do, si e the?!, ngë... nget?
- VËRGOLLI - Gjella ime janë trutë. U rronj me trutë: ketu brënda (*Vë dëftuesin te vetulla*) kam jetën time e një mijë tjera! (*Merr frymë.*) Mua më pëlqej të ngisja, ma kujt i pëlqen të më nga-sënj mua?
- THODHA - E jic se e gjen!
- VËRGOLLI - (*Me mëri:*) Ngë e gjenj! Përçë ngë e gjenj? M’e thoni ju kush ë çë do ketë te ana një njeri i shëmtuam e i kopjasëm?
- THODHA - Ngëse je aqë i shëmtuam! (*I pyen tjerëve:*) Ë i shëmtuam?
- FINA - (*Me dyshim*) Ashtu...
- GJONI - (*I përgjithshëm*) Mah! Jo...
- VËRGOLLI - I shëmtuam ë për mua ai çë ngë mënd jetë i lum, “feliçi”; je i sëmtuam kur ngë mënd kesh atë çë do, ngë mënd jesh atë çë do, përçë ke përpara “l’handicap” - si thuhet sot; “handicap” të kurmit, “handicap” të truvet, “handicap” sociali, “handicap” të vjeçvet... e gjithë tjerët “handicap” të jetës (botës): një rreshtë e glatë si rreshtë fiqsh. E kush t’i vuri këta “handicap”? Natyra, ma (por) edhe gjindja, shoqëria, çë të bën i bukur o i shëmtuam përgjithmonë... E te çila shoqë-ri kanë rëndësi - rëndësi të vërtetë! - të shëmtuamit? (*Ngrën edhe më shumë zërin:*) Ju ka më jipni një përgjegje nani o për jetë o për vdekje!
- THODHA - Një përgjegjë? E çilën përgjegje! Ime mbesë bën atë çë do, vëren kë do, do kë do: i lypset se nani - thom “nani” - ngë ë e zonja të bënj atë çë do! Në do të ëndërrinj ka ëndërrinj, në do atë... të bukurin... le t’e detë!
- VËRGOLLI - Oi, oi, oi! Errësira e truvet më merr! (*Rrah me grushte kryet.*) Errësira e truvet!
- THODHA - Na ngë i ftesjëm!
- AMELIA - Nga (çdo) zër çë këndon për mua këndon i përjetshëm!

- VËRGOLLI - (*Me dëshpërim:*) “Οἱ πρὸς ὑμᾶς πάντες παραπορευόμενοι ὁδόν, ἐπιστρέψατε καὶ ἴδετε εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου!” (Jeremia - Elegji e parë, 12) - Oh, ju të gjithë çë shkonit rrugës, kërkonit, vëreni në ndodhet një dhëmbje ç'i glet (ngjan) kësaj times!
- FINA - (*Me një fill zëri:*) Mos lurit (ulërit) kështu, se zgjon gjithnjëri!
- THODHA - (*Vërgollit:*) E, se ngë bie jeta (bota)!
- VËRGOLLI - (*Me rënkim të vjetër:*) Për mua bie jeta, përçë jeta (bota) do më nxierën edhe shpresën, ilusionët (iluzionet) të jem, të ndihem “normali”, megjithëse ngë jam “normali”, përçë kështu leva (linda) nga mëkatët e prindravet e kështu qell barrën e mëkatëve të tyre! (*Ngrën zërin:*) “U”! Jo ti o ti o ti jetri... “U” jam “handicappato” e mosnjëri ka dishirim të veshënj pethkat time...
- THODHA - (*Me vete*) Në këtë herë ngë zgjon gjithë sa janë, ngë zgjonet më njëri!
- VËRGOLLI - E me çilën gluhë ka vajtonj çë ngë kam vajtuar më parë! Çë fjalë lipi ka i shtonj gjithë fjalëvet çë më kanë dalë ka kjo gojë! (*Godit me grusht gojën:*) Oraëj (po), e di: ka i shtonj një fjalë të re: AMELIA!, çë rron te ëndrrat e ngë do dalënj nga ëndrrat! (*Ulërin:*) AMELIA! (*Duke lëvizur me karrigen me rrotele, gorromis ndonjë gjë e kryen një potere të pabesueshme. Fantazmët ngrëhen gjithë shtuara e grumbullohen gjithë te një kënd.*)

## SKENA XI

ATA, LENA, URSULLA, VINAU, BARDHYLLI

- LENA - (*Hyn me linjën nga dhoma e shtratit. Vërgollit:*) Çë ke?! Përçë lurin? (*Sheh fantazmët:*) E ju?
- URSULLA - (*Hyn plot gjumë me linjën e i thotë Vërgollit:*) Nga, çë murmuriare, çë rrungullise! Nga, mënd jetë kurrë se këtu brënda ngë mënd rrohet, ngë mënd flëhet një thërrime? (*Të një kënd u grumbulluan Fantazmët e thujse përballë grumbullohen “të gjallit”. Në mes Vërgollit.*)
- VINAU - (*Me pizhamin.*) Çë kle!? Këndoi gjeli e u gdhi? Çë herë ë! E dini çë herë ë?



- URSULLA - U nes' (nesër) menatë ka vete te "l'ufiçiu" (zyra) e në ngë flë një thërrime, nes' menatë sytë më gdhihen si ve kuku!
- LENA - Qetij, se ngë kle gjë!
- URSULLA - Na ka qetemi? Ai ka qetet, "datu l'orariu" (sipas orarit)!
- VINAU - (*Lenës*) Çë ka?!
- LENA - (*Ndersa Vërgolli rri i përqëndruar te mendimet e tij:*) Çë ke, Vërgo': ndien gjagjë?!
- VËRGOLLI - Flas vetëm...
- URSULLA - E të flaç vetëm gjithë këtë batari (zhurmë) ka bësh? Veshët i ke ndanëz (afër) gojës, e di?
- LENA - (*Pyen Fantazmët:*) Ju ç'i thatë gjë?
- THODHA - Na mosgjë!
- URSULLA - (*Konsekuente*) U ngë i kam thënë gjë veç sa i thashë nani...
- VINAU - (*Hap krabët*) U hyra prapa juve...
- LENA - (*Ursullës e Vinaut:*) Ngë flas me ju!
- URSULLA - E alura (pra) me kë?!
- BARDHYLLI - (*Hyn nga jashtë.*) Çë kle?!
- VINAU - Vë skumis (bast) se ti je mbjidhe (mblidhe) nani...
- URSULLA - Skumisën (bastin) e munde!
- BARDHYLLI - Isha me miqtë e ngë mënd i lëja...
- VINAU - Oraëj, mos zbireshin...
- VËRGOLLI - (*Pa pritur*) Ylli! Ylli! (*Hap krabët në drejtim të Bardhyllit.*)
- VINAU - (*Me mëri:*) Lenë, qill tët bir (Vërgollin) te shtrati, "mosinò" (ndryshe) sonte natën...
- LENA - (*Tregon Vërgollin*) Ai ë si ë e ka i kemi kunsideracionë (përfillje, vëmendje)! (*Vërgollit:*) Çë ke biri im?
- VËRGOLLI - Yt bir ngë ka gjë, veç atë çë sheh, çë ë shumë pë' kë ngë ka "manku" (as edhe) atë çë sheh, e ë pak për më të bukurin e jetës (botës)!
- BARDHYLLI - Trutë jui nisën "di 'ntunu" (plotësisht)!
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë:*) Përçë "ajo" (*Tregon Amelien*) ngë do gjegjet!
- AMELIA - Mos më ngini ëndrrat time (e mia)... mos më nxirrni ëndrrat time!
- VËRGOLLI - E gjegjij (dëgjoni)? E gjegjij? "Asaj" i dollën trutë!
- URSULLA - "Asaj": kujt? Ti sheh gjë Bardhyll? (*Lenës e Vinaut:*) Ju shihni gjë?!
- BARDHYLLI - U jo, e ti?

- URSULLA - “Era beddu u vasilicò'...?!”
- AMELIA - (*Bardhyllit:*) Ëngjëlli im!
- VËRGOLLI - (*S' ka nxjerrë sytë nga Amelia:*) “... now at once run on / the dashing rocks thy seasick weary bark! (Shekspiri: Romeo e Zhuljeta - V, III) - Përplase dhe dërmoje mbi shkëmbinjtë anijen *time* lodhur nga futura!” Mjeri u i ziu! Mjeri u i ziu! (*Amelies:*) Mos më le hiret të përmbledhur, ma (por) le t'i marrënj era e t'i shprishënj! (*Ul kryet e me zë të thellë:*) Dishiroja të priresha (kthehesha) te gjiri i mëmës e të mos dilja më!  
(*Të gjithë e vërejnë të tronditur.*)

## AKTI II

### SKENA I

LENA, VËRGOLLI

- LENA - (*Rri prapa karroceles e kreh të birin.*) Kujtonem kur ishe i vogël çë të krihja...
- VËRGOLLI - (*I pëlqen se e jëma e kreh, por nuk e dëfton.*) Ngë kam bsonjë (nevojë) të jem krehur: u di të krihem!
- LENA - Lemë të të kreh: dishiroja të të nxirja gjithë fantazitë e liga me këtë krëhër... gjithë fulliniet (pëlhurët merimangash)!
- VËRGOLLI - I duhen tjerë krëhre. Fulliniet janë abrënda... e jo te kripët (flokët)!
- LENA - Sa pincere (mendime) ke te këta krye!
- VËRGOLLI - E kam aqë plot se me një pincer më shumë skopjar (shpërthen)! Këtu brënda (*Nget-prek kryet*) ë plot me gjinde çë flasjën, plot me thirrma, rëkime, plot me shërtime aqë të fortë se xirriarjën (cijatin) si persianët (grilat) sonte natën kur fryj ajo erë... Plot! (*Me zë të lartë*) E kam plot!
- LENA - U të flas të të kalmar (paqësor) e ti zë fill e 'lurin...
- VËRGOLLI - Ngë jam u çë lurinj, janë trutë: fula e diskursevet çë këtu brënda ngë sosjën kurrë natë e ditë!
- LENA - E ti bëji të qeten. (*Vazhdon të krehurit.*)

<sup>1</sup> Pjesa e parë e një shprehjeje ironike siciliane për të treguar një gjendje që vështirësohet ende më shumë: “era beddu lu vasilicò / vini la gatta e lu scippò” = ish i bukur borziloku / erdh' e e shkuli pra maçoku.

- VËRGOLLI - Në qeten ata, flas u kështu si jam: gjithë një fjalë: i kopjasëm!
- LENA - Ma (por) u, gjithë na, të duam mirë.
- VËRGOLLI - Më do mirë se jam yt bir. Ti e do mirë një çë ë i kopjasëm e çë ngë ë yt bir?
- LENA - Ngë ë paraç (njësor). Për tjerët më dishpëlqen... për tjerët çë janë si ti.
- VËRGOLLI - E sheh? Ti më do mirë, megjithëse jam “kështu”, përçë jam yt bir. Ngë ë një dashuri “universale” (e përgjithshme) për gjithë të kopjasmit!
- LENA - U gjithë këtë barrë ngë mënd e qillja për gjithë! (*Largohet me krëbrin.*)
- VËRGOLLI - Qell barrën time, çë ë rëndë: u e di; ma sa janë të kopjasmit, ata çë kanë difete (të meta) fisiçi (fizike), ma (por) edhe ata çë kanë ndogjagjë ç’i lypset te shpirti o më mirë te “la psiche” (psikika) ?!
- LENA - Biri im, ti flet difiçili (vështirë), ma (por) në gjithë të kopjasmit ngë ishën ndajtur këtu e këtë, kush mënd t’i qillj? U barrën tënde ngë e rienj (ndienj), përçë je ti vetëm... E pran ngë janë gjithë të kopjasëm ata çë thua ti: kanë vetëm gjellën (jetën) difiçili... Ma (por) le këta diskurse se më kunfundir (huton): tyj kush e di kush t’i bëri ato tru!
- VËRGOLLI - Tata e mëma! “Un’acoppiata vincente” (Një çift fitimtar)!
- LENA - Çë ka gjegjem!
- VËRGOLLI - Mos i gjegjesh: flas vetëm e i gjegjem vetëm u!
- LENA - Në ti ishe më i butë, më...
- VËRGOLLI - Më normal...!
- LENA - Ti diskutet i qell ku do ti!
- VËRGOLLI - Vetëm diskutet mënd qell ku dua u, pra’ janë tjerët çë më qelljën mua... (*Tregon karrocelen.*)

## SKENA II

ATA, MIKU, AMELIA

(*I bien te dera.*)

- LENA - Kush ë? Hyr se dera ë zbyllmë (hapur).
- VËRGOLLI - Ka jetë “la radio” (radioja)...
- LENA - Megjithëse ë vërtet si “radio”, të do mirë e të bën vistë (vizitë).
- MIKU - (*Paraqitet.*) Mënd hynj? Vo’ Lenë, Vërgo’: mirë ditë!



- LENA - Mirë ditë. T'uju (ulu).
- MIKU - (*Ulet përballë Vërgollit.*) I di "të sprasmet"...?
- LENA - Më parë se t'i thuash "të sprasmet", më bën pëlqimin (qej-fin) të më thërreç kur vete?
- MIKU - Pa tjetër, Vo' Lenë. (*Vò' Lena hyn në dhomën e brëndshme. Vërgollit.*) Kjo çë ka të thom ë frishku frishku (freskët); ma (por) ti çë ke me këtë çerë (fytyrë e mëritur)!
- VËRGOLLI - Ngë kam gjë e gjithqish, ma (por) për tyj ngë kam gjë.
- MIKU - E më mirë ashtu. Këtu (*Tregon veten*) flet Radio Pasijata (shëtija)! Dje grisëm dy parë këpucë, dy parë sandulla e tri parë pulake tue pasijatur (shëtitur). Ngaherë ata diskurse: "disoccupazioni" (papunësi) e vajza - vajza e "disoccupazioni"; jo se janë vajzat çë japiën "disoccupazioni", se anci (majde, madje) ato e duan "l'occupazioni" (punën), "mosinò" (ndryshe) qëndrojnë... (*Bën gjestin për të thënë "pa mosgjë"*), ma (por) diskurset janë ata: vajza e "disoccupazioni"! Na çë studiarjëm (studiojmë) si nani jemi te "garazhi"...
- VËRGOLLI - Te çili garazh?!
- MIKU - Te "garazhi": *vah*, jemi te "parkexhi": "parcheggiati" e ndëlgon (kupton)? Si nani ngë shërbejëm (punojmë) se ka studiarjëm e nestrë ngë ka shërbejëm se gjithë vendet na i morën! Dje vejëm tuke bërë këta diskurse kur gjithbashkë shohjëm se vjen e na gjen Mariuci. - Mariu' e si kle? Çë e le kacollen (mistrinë)? - i thashë u. - E lashë! - u përgjegj ai. Ti e di se bën, bëj, muraturin. - E, nga, si e le?! - i pyeja u. - E lashë e basta (mjaft)! - E shërbëtyra? - Çila shërbëtyrë?! - bën ai. Kish lënë të bëj muraturin se thotse dej (donte) pasiarëj (shëtiste) si na studentë. - E u çë jam babasun (budalla)? Ju rri gjithë ditën tuke pasijatur e u ka shërbenj? - E ndëlgon tru? (*Merr frymë.*) E pra' "të sfutirturit" (të vënit në lojë)! Ti e di se kur sheh tre vetë bashkë, dy jan' e sfutirjën të tretin! Xhuani prëmë (mbrëmë) sfutirëj Gjergjin me ndihmën e Vitucit se thotse vajzën e tij, Pipinelen, ky Gjergji e vëren po te sytë e i arrën t'e detë mirë; përçë Gjergji nani (tani) u vu me Pipinelen, çë më parë ish vënë me Gasparinin te grupi i Maria Konçetës; te grupi ynë nani hyri edhe Marieja, çë isht e i lë sytë të vërenj Xhuanin, ma Xhuani ngë ka ata krye e ia thotë qaru (qartë): miq e "basta"! Marilena do Pierun, ma Pieru do Katarinën; ma (por) jo se e do, e do

se ka t'i flasënj në i huan një disk të Vasko Rossi-t! (*Qesh:*) Ah, ah, ah! E ti ngë qesh? (*Vërgolli buzëqesh pak.*) Eh, "sta gioventù moderna" (kjo djalëri moderne)! Ti e xure se jiku një vajzë trembëdhjetë vjeç me një djalë çë ka bënë tetëmbëdhjetë! "Bella gioventù moderna" (bukur djalëri moderne)! Nona ime jiku trëmbëdhjetë vjeç me nonin tetëmbëdhjetë: çë ka ndërruar! Ma (por) na jemi "moderni"! (*Pauza. Miku vëren Vërgollin në fjalimi i intereson. Vërgolli dëgjon në mendime e rri pa tundur.*) E "la politica" (politika)? Janë djem çë kanë kryet te "la politica", ma të shumtit çë bëjnë? "La politica" si nani ë bsonja (nevoja) e bsonja ndërron ngaditë... Nani thonë se jec "u spinellu" (droga); u ng'e kam parë të jecënj se ngë kam ata krye, ma thotse jec... Gjithë këta probleme, kur ngë të ngasjën (prekin) drejtpërdrejt, ngë duken probleme tatësh (të tu)... Jemi gjithë "handicappati", Vërgo', kush te trutë e kush te kurmi...!

(*Hyn Amelia e Vërgolli e vëren me gojë hapët.*)

- VËRGOLLI - (*Mikut:*) Qetu!
- MIKU - E çë thashë!? Thashë vetëm se jemi gjithë...
- VËRGOLLI - (*Me frymëzim*) Qetu! Ngë ë për atë çë thua ti; ma (por) për atë çë shoh u!
- MIKU - (*Vëren rrotull.*) E çë sheh?! U ngë shoh gjë, veç neve dyve...
- VËRGOLLI - (*Amelies, që ecën e lehtë:*) Më nxore frymën e shpirtit me bukurinë tënde!
- MIKU - (*Ngrehet me vrull nga karrigja:*) Kush?!? Ei, Vërgo', e nani çë të zë!?
- VËRGOLLI - Te të jecurit, te të folurit, te gjithë lëvizjet çë bën, edhe kur merr frymë, ti ke një hijesi çë më bën të dalënj i lënë!
- MIKU - (*Vëren përçark si për të lypur ndihmë:*) Ei, ei! Vo' Lenë! Vo' Lenë! (*Thërret Lenën më parë dal' e dalë, pastaj më fort, ngjer që ulërin:*) Vo' Leenë! Ku je!? (*Largonet nga Vërgolli.*)
- VËRGOLLI - (*Me frymëzim*) "She walks in beauty, like the night / Of cloudless climes and starry skies...!" (G. G. Byron) - Ajo jec, me bukuri e veshur, si nata e horëvet pa mjegulla e qiej plot me yze (yje)...!
- AMELIA - Kërkonj atë çë rri larg meje... të bukurin..., të fortin...
- VËRGOLLI - (*Amelies:*) Me tyj flas (*Miku bën gjestin: me mua?*) çë bën sikurse ngë jam te kjo jetë me mish e eshtra, me gjak e zër! Me tyj flas!



- MIKU - (*Largohet më shumë.*) Me mua?!? Mi...!!! Vo' Lenë, Vo' Lenë, Vo' Leeeeenëëëë!!!
- VËRGOLLI - Fantazitë që ke janë për mua zjarre të gjallë që më përvëlojnë...
- MIKU - (*Bën për të dalë jashtë.*) Vo' Leeenëëë! Vo' Leeeeenëëëë!
- AMELIA - Kini parë të shkonjë i hjesmi... i miri... i forti im...?
- VËRGOLLI - Qetu! Rri pa folë! (*Mbyll veshët me duart.*)
- MIKU - U ngë flas më e bën be se ngë dua flas kurrë më: "altru" (për hiç më) se Radio Pasijata (shëtitje)!
- AMELIA - Më thoni ku e patë? I thoni ku më patë? Të përpiqemi (takohemi)...!
- VËRGOLLI - (*Amelies:*) Nga (çdo) fjalë ë një thikë te misht tim! Qetu! Ndërroi ato tru!
- MIKU - Bën be, se i ndërronj! (*Si i dëshpëruar:*) Vo' Lenë! Vo' Leeenëëë!

SKENA III  
ATA, LENA

- LENA - (*Hyn me vrap*) Këtu jam!
- VËRGOLLI - (*Këndon këngën fetare të njohur arbëreshe:*) E pasosme... isht lipisia e tij... aliluja!
- MIKU - Vo' Lenë: zuri ashtu gjithbashkë!
- LENA - Ashtu zë.
- MIKU - Ma (por) që ka?!
- LENA - U namurar (u mor me dashuri)!
- MIKU - Mih...! E bën kështu? E u që dje mbrëma putha dhjetë herë vajzën time, që kish bëja?
- LENA - Ë amuri e amuri... (dashuri)
- VËRGOLLI - Aliluja... e pasosme... isht e pasosme... e pasosme...
- MIKU - U 'nkantar (qëndroi) disku!
- LENA - (*Mikut*) Më bën pëlqimin (qejfin) të më thërreç papa Thanasin të vinjë e i thetë një parkalesi?!
- MIKU - Papa Thanasin? Vete!
- AMELIA - (*Mikut*) O ti kopil, i thua Bardhyllit... të fortit, të bukurit, se u jam këtu?
- LENA - (*Amelies*) Qetu, se ai ngë të gjegjet!
- MIKU - Kush? Papa Thanasi? (*Me vete:*) Më parë më lyp t'i thërres papa Thanasin e pra thotë se "ngë më gjegjet"!
- LENA - (*Mikut*) Jo, ngë flisja me ty; thërritëm njize (shpejt) papa Thanasin!

- MIKU - Në ë te shtëpia, më parë! (*Del me vrap.*)
- VËRGOLLI - (*Me frymëzim Amelies:*) “Chi inventò la tua flessibile figura, ha toccato con le mani un luminoso mistero”! (S. Esenin)
- Kush figurën tënde të përkulshme shpiku, me dorë ngau (preku) një mister të ndritur!
- LENA - (*Amelies*) Si kle çë më këtë herë ndodhe këtu?
- AMELIA - E kam kërkuar..., e kam pritur...
- VËRGOLLI - Ë pa zëmër, ë pa zëmër!
- LENA - (*Me gjestet e duhura shoqëron fjalët:*) Amelie, kërkoje atej, lart, poshtë, kërkoje ku do, ma (por) le kujetu (në paqe) këtë djalë (*Tregon Vërgollin!*)
- VËRGOLLI - (*Me shqetësim*) Jo, kujetu, jo! Më mirë të më djegënj se sa të më lënj kujetu (në paqe)!
- LENA - (*E shoqëron butësisht drejt derës së brëndshme.*) Amelie, kërkoje atej!
- AMELIA - (*Ndërsa vete:*) Gjella ime ë Bardhylli... i forti... i miri...
- LENA - (*Sapo kthehet*) Ajo zbori trutë, ky (*Tregon Vërgollin*) zbori trutë e na ka mbahemi të fortë!
- VËRGOLLI - (*Në përgjegje të Amelies:*) Bardhylli! Thuaj gjithë emret çë do, ma (por) atë jo!
- LENA - E përçë: ai ë emri i tyt vëllai!
- VËRGOLLI - U ngë kam vëllezër!

#### SKENA IV

ATA, BARDHYLLI, AMELIA

- BARDHYLLI - (*Duke u kthyer te shtëpia, thuhet nga pragu:*) E sheh, mo', kush ë çë zë sharrë (grindje)?!
- AMELIA - (*Hyn nga dera e brëndshme. Bardhyllit:*) Gjegja (dëgjova) tingullin e zërit tënd, o psherëtimë e zëmrës sime!
- VËRGOLLI - Komploto! (*Këndon:*) Aliluja! Aliluja! Aliluja!
- BARDHYLLI - E gjegje (dëgjon), mo'!
- LENA - T'ë bën aposta (apostafat)...
- BARDHYLLI - Nga, si ngë mënd vë këmbë te shpia se ai...
- AMELIA - (*Bardhyllit:*) Të kam kërkuar, të kam pritur!
- BARDHYLLI - (*Lenës*) E pra' strote (zotrote) më thua se ngë rri kurrë brënda! Manku (as) qëroin (kohën) të hynj se ai zë... spicjin (çmendinë). Më mirë të rri te qaca (sheshi)!
- LENA - O, se nani ti rri te qaca për tët vëlla! Vëre' në ka vësh kryet te vendi: gjithë e gjejën çë ka bëjën e ti...

- AMELIA - (*Si në vazhdim:*) Ti je si era e ëmbël kur ë e ëmbël...
- LENA - (*Amelies:*) Ankora (akoma) këtu je?
- BARDHYLLI - E ku ka vete! E sheh se ngë më do brënda?!
- LENA - (*Bardhyllit:*) Ngë flisja me tyj.
- VËRGOLLI - Πίμπρημι πίμπρημι πίμπρημι! Zë zjarr zë zjarr zë zjarr! Alilujaaaa! Alilujaaaa! Alilujaaaa! (*E del me vrap duke rrotulluar me duar rrotat e karroceles. Shkon në dhomën e brëndshme.*)
- BARDHYLLI - (*I hutuar, vazhdon me Lenën:*) E me kë flisje, me Vërgollin?
- LENA - Ngë di më çë thom e me kë flas!
- BARDHYLLI - Ma (por) ç'isht e ju zë!
- LENA - Kujt?!
- BARDHYLLI - Juve dyve, të treve, të gjithëve!
- AMELIA - Gjithë erërat e ëmbla i ndienj këtu çë më shkundjën gjirin!
- LENA - (*Me veten*) këtu brënda ngë mënd flitet më! Në flas me atë (*Tregon Amelien*) më përgjegjet ai (*Tregon Bardhyllin*)! (*Me zë të lartë:*) Këtu brënda ngë mënd flitet më!
- BARDHYLLI - Jam e vete rri te qaca (sheshi)!
- AMELIA - E mua? Ngë më qell bashkë?
- LENA - (*Amelies:*) Rri aty!
- BARDHYLLI - Ka rri këtu? E të bënj çë: abilji (nerva)? Te qaca rri kujetu e paçifiku (në paqe)!
- AMELIA - (*Bardhyllit:*) Mos veç, avulli im, shpirti im!
- LENA - (*Bardhyllit:*) Jic, jic e vër kryet te vendi!
- BARDHYLLI - (*Me veten*) Kur dua rri u jashtë ngë duan ata e kur duan ata ka dua edhe u: manikomji (çmendina)! (*Del, ndërsa Amelia i zgjat së largu krahët sikurse do ta mbajë.*)
- AMELIA - Vinj me tyj!
- LENA - Te ku ka veç ti: jic te jot'ëmë. (*Psherëtin:*) Mjerët ne, çë ngë kemi paqe manku (as) kur shkojëm mbatanë!
- AMELIA - U e dua Bardhyllin! (*Shkon te dhoma e brëndshme.*) U e dua Bardhyllin!
- LENA - E di e di: në ish vetëm ky... ma kemi jetrin! (*I bien te dera.*) Kush ë?!

## SKENA V

### LENA, PAPA THANASI

- P. THANASI - (*Veshur si do zakona e priftravet bizantinë, mban librin e lutjevet në dorë. Hyn e deklamon:*) Çë kish Bardhylli i Kastriotit me atë çerë (fytirë e mëritur)!



- LENA - Papa Thanasi, ë pa shërbëtyrë (punë) e ng'i pëlqen...
- P. THANASI - E kujt i pëlqen! Megjithëse janë kopij të çilëvet i pëlqën të jenë pa shërbëtyrë, përçë te vendi i tyre shërbejën i jati, e jëma, e motra, noni (gjyshi) e nona (gjyshja)... Përçë më thërrite?
- LENA - Një parkalesi (lutje) djalit...
- P. THANASI - Të gjenj shërbëtyrë?
- LENA - Jo Bardhyllit; Vërgollit!
- P. THANASI - Çë ka nani (tani)!?
- LENA - Plikacionë (huqe): u namurar (u mor me dashuri)!
- P. THANASI - U namurar? Mirë! Gëzonem: edhe ai ka të drejtë të namuraret!
- LENA - Eh, ngë ë façili (lehtë)...
- P. THANASI - Ngë ë façili çë?
- LENA - Nga, se një t'i namuraret njëi... (*Merr skamandilin e fshin ndo lot.*)
- P. THANASI - E kujt ju namurar! Për gjithqish gjëndet mediçina (ilaçi)!
- LENA - Këtu ë difiçili (vështirë) të gjëndet...
- P. THANASI - Vajza ngë ju pëlqen? Ka difete (të meta)?
- LENA - Vajza ë e mirë; difete (të meta) me të vërtetë ngë ka; ma (por)...
- P. THANASI - Ma (por)?
- LENA - Ë një... si thuhet... (*Me dorë nënvizon dyshimin.*)
- P. THANASI - Një vajzë "di facili costumi" (me kostume të lehta)?
- LENA - Jo, jo! (*Me pëshpëritje:*) Ë... ë... një... shpirt!
- P. THANASI - Një shpirt? Më thërrite për tët bir o për tyj? Një shpirt: çë do thuash?
- LENA - Një shpirt... një fantazmë... Te kjo shtëpi rri edhe një familje spirdrash!
- P. THANASI - (*Hap librin e e mban me të shtrëmbren - të majtën, ngren të drejtën e zglesh-lexon si te lutjet e fshehta:*) ... καὶ... καταζῶσον... ἐπίβλεψον... τῶν ἀμαρτιῶν... καὶ ἐλέησον... αὐτοῦς... τῶν αἰώνων...
- LENA - (*E ndalon me dorë së largu:*) Jo, pë' tim bir e thërrita, megjithëse kemi bsonjë (nevojë) të gjithë...
- P. THANASI - (*Mbyll librin.*) Ma e ndëlgon çë më thua?
- LENA - Fantazmë! Ma (por) janë të butë, gjinde të mirë...
- P. THANASI - E ti i sheh?
- LENA - I shoh u e im bir... i kopjasm.

- P. THANASI - Ah! E ai u namurar vajzës? Përçë ë edhe një vajzë... te fantazmët! Eh?
- LENA - E bukur shumë.
- P. THANASI - E ju jini dakord të... (*Bën gjestin si për të thënë "të mirren".*)
- LENA - Nga, çë thotë, Papa Thanasi...
- P. THANASI - Çë thom u? Çë thua ti! (*Mërzitet.*) Thërrite djaloshin!
- LENA - (*Vete te dera e brëndshme e thërret të birin:*) Vërgo! Eja këtu. (*Kthehet e pret.*)

## SKENA VI

### ATA, VËRGOLLI

- VËRGOLLI - (*Hyn e deklamon:*) Ελέησον με - κύριε - κατὰ τὸ μέγα ἔλεος σου...! (Psalmi 50) - Ki mëshirë - zot - sipas mëshirës sate...! Oh, Papa Kliçet-e-Parrajsit!
- P. THANASI - E kush ë papa Kliçet e Parrajsit?
- VËRGOLLI - Zotrote: Papa Kliçet e Parrajsit! Përçë yn'Zot juve ju la gjithë kliçet (çelësat) e neve na la topët (bravat): ju vëni kliçin te topa e dera zbyllet; kur ngë zbyllet atëherë topa ë e sëmurë e kur topa ë e sëmurë besa o rritet o vete fshihet! Përçë gjithë diskursi ë: besa! Ti ke besë? E atëherë thuajmë: "ngreu e jic!", papa Kliçet-e-Parrajsit thuajmë: "ngreu e jic!" E në m'e thua, u jec aqë se ngë më sheh më me kursat (rendjet)!
- LENA - E gjegjet, papa Thanasi, e gjegjet?
- P. THANASI - (*Bën gjestin gruas të qetet e të shkojë andej. Lena shkon në dhomën e brëndshme.*) Besa! Thua mirë!
- VËRGOLLI - "È chiaro" (qartë) se thom mirë: besa! Zotrote ke besë?
- P. THANASI - M'e thua mua?
- VËRGOLLI - Oraëj (po)! I duhet vetëm një besë kështu... sa një koqe sinapi o më mirë xhurxhullenje (susami), çë më pëlqen më shumë! Kush ka besën sa një koqe xhurxhullenje mënd i ndërronjë vendin malevet! Xhurxhullena, ajo çë vëhet asipra (sipër) bukës! Ajo! Zotrote e ke xhurxhullenën?
- P. THANASI - Ti më pyen mua; e ti e ke? Edhe kur t'e kisha u e ti të mos e kishe këtë besë, çë bën?
- VËRGOLLI - "Kush ia vë çançanelen (zilezën) maçes"? Thuajmë vetëm: "ngreu e jic!" Një koqe xhurxhullenje çë bie te mësalla e tryezës! Më pyen në e kam u besën! Besa ime ë "ngreu e jic" o aty ndanëz (afër)! Ngë e kam sa një koqe xhurxhullenë besën, e

kam sa një pushje! Jo, pushja ë e rëndë...; sa një hje (hije) pluhuraci (pluhuri), sa një koqicele të rërës më të hollë larë nga dejti: m'ë vogël!

- P. THANASI - Te "la situazioni" (situata) jote besa i duhet...  
VËRGOLLI - Façili (lehtë)! Besa! E kur të kem besën e ngë kam tjerat shërbise?
- P. THANASI - Me besën ke gjithqish!  
VËRGOLLI - E jo, i dashur papa Kliçet-e-Parrajsit, e jo "caro Papa Chiavi-del-Paradiso"! Ngë kam gjithqish! Për shembull shëndetën; për shembull dashurinë, "l'amuri"...
- P. THANASI - Për shëndetën: ë ajo çë ë; për dashurinë: ke dashurinë e sat'ëmje e tyt eti e sat motrje e tyt vëllai e...  
VËRGOLLI - ... E lalëbukurit, e vovit, e nuses, e motrëmëmës, e kushëriut: ngë thom këtë!
- P. THANASI - E çë andaj!?  
VËRGOLLI - Eh, "considerando la situazioni" (duke shqyrtuar situatën) - duket se një thotë babari (budallallëqe) - ma përçë i kopjasma ngë ka të drejtë...?
- P. THANASI - Dal'e dalë: mos rriht!  
VËRGOLLI - (*Duke qeshur:*) Mos rriht: ah, ah, ah! E kush tundet! Atë çë mënd bënj - shumë shumë, eh? - ë dy kilometre ora: kjo karrocele vete me fuqinë e dejvet ... të krahut!
- P. THANASI - (*Duke rimarrë diskursin e mëparshëm:*) Ngë ka të drejtë për çë?!
- VËRGOLLI - (*I menduar*) Ngë ka të drejtë të ketë dashurinë e...  
P. THANASI - Njëi vajzje!  
VËRGOLLI - Zotrote si e di?
- P. THANASI - Ashtu, më shkoi për krei (kokë)!  
VËRGOLLI - Krye të mirë, papa Kliçet-e...  
P. THANASI - Le "kliçet" se mosnjeri do të të mbyllënj!  
VËRGOLLI - I mbyllur jam; dua kliche çë zbylljën e jo... "klice" çë...  
P. THANASI - Flit (fol) për këtë "vajzë" çë do...  
VËRGOLLI - E si ka flas: u çë gjenj fjalë! Kur e shoh më mirren sytë, e sytë, çë janë dritarja e truvet, më bëjën t'errët gjykimin ashtu se gluha flet vetëm... Çë fjalë do të gjegjesh për "atë"...
- P. THANASI - Në ë një vajzë e krështerë, e butë, çë të do mirë "kështu si je"; përçë disa herë shpirti ë m'i bukur se kurmi e pra kush e di... në vajza ë e krështerë e e "gjallë"...!  
VËRGOLLI - Si "e gjallë"? Çë do thuash me këtë "e gjallë"...?



- P. THANASI - E gjallë: çë merr frymë, ha, flë... e zgjonet: “e gjallë”!  
 VËRGOLLI - Γνωθι σουτόν! - Njih veten! Papa Kliçet-e-Parrajsit!  
 Γνωθι σουτόν!
- P. THANASI - Zbyll zëmrën tënde si me tët ëmë!  
 VËRGOLLI - Ajo t’i tha gjithë këto: ajo çë më vuri te jeta si një mëkatë shekullore! (*Rimerr:*) E gjallë? Kush ka jetë e gjallë?
- P. THANASI - Vajza jote  
 VËRGOLLI - E zotrote ndëlgon (kupton) se një vajzë “e gjallë” mënd më det mua?!
- P. THANASI - Edhe “ajo” çë ‘ndërrin ti ngë të do!  
 VËRGOLLI - Gjithqish i tha ajo çë më vuri te jeta! Përpara Kliçevet-të Parrajsit ka thuhet gjithqish!
- P. THANASI - M’e tha sa të të ndihja.  
 VËRGOLLI - Kështu ngë më ndih; përçë edhe kur të më thëshje “ngreu e jic” u ngrëhesha e vej’ e gjeja atë...
- P. THANASI - Ti je i dejmë (dehur), vëllauthi im, ngë je i kopjasëm! Ë një limtë (kufir) misterioz çë ndan gjellën nga mortja. Janë njëra kundra jetrës e ngë mënd kenë lidhje fizike; lidhjet ideale o shpirtërore mënd t’i kenë, “mosinò” (ndryshe) na ngë kujtojëm të vdekurit tanë, ma (por) ngë veheet më atej!  
 VËRGOLLI - Ëj, ma (por) zotrote ng’e ke parë e thomse ngë mënd e shohësh kurrë! I duhen sy të vërehet: sa ë e bukur, sa ë e hjeshme, sa ë e rrallë kur tund buzët, kur lëviz dorën, kur bën atë gaz çë ka një hje (hije) dëshpërimi, jo, thomse jo dëshpërimi, thomse e hidhët... “amara”, ëj! - e sytë?! U kam parë tek ata sy gjithë atë çë ngë kisha parë kurrë!
- P. THANASI - Ëj, ma (por) ngë të “do”! E ke sa e harron, megjithëse problemi ngë sistir (eksiston), përçë “ajo” ë... e vdekur!  
 VËRGOLLI - (*Me zë të lartë:*) E gjallë ë! (*I frymëzuar:*) Flet gëzonet qesh kla (qan) jec oh! jec e lehtë si një ëngjëll...
- P. THANASI - Ma (por) ngë të do!  
 VËRGOLLI - Ngë më do? Ngë më do se ngë ka tru: u jam gjymse burri e ajo ë gjymse.....
- P. THANASI - Thua mirë: ajo ë gjymse përçë ë “shpirt” e shpirti pa kurm ë gjymsa e një të ‘shteri (krështeri).  
 VËRGOLLI - Mënd jetë kurrë se ngë mënd kem edhe një fantazmë? Këto dy gjymsa ngë mënd bëhen një?!
- P. THANASI - Jo! Nga njeri nesh dishiron fantazmët e tij, çë pran ngë janë fantazmë të vërtetë...

- VËRGOLLI - Jo? Edhe “kliçet” më vuhet kundra; çë sa ka çë zuri “fakti i kliçevet” kemi pasur kifari (punë) më shumë me fantazmë, se me të ‘shterë (krështerë) gjithë eshtra e mish! E nani e ka me mua!
- P. THANASI - Ky diskurs ngë i hyn; këtu flitet për tyj e si ka bëjëm të të prisgodhirjëm (bindim)...
- VËRGOLLI - U ngë dua prisgodhirtur (bindur)! “Atë” ka prisgodhirmi: Amelien!
- P. THANASI - Ah, i thonë Amelie!
- VËRGOLLI - (*Ul kryet e zërin:*) “Ajo” do... tim vëlla!
- P. THANASI - Bardhyllin e Kastriotit?
- VËRGOLLI - Ky emër më gjëmon te trutë!
- P. THANASI - Ë emri i tyt vëllai!
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë:*) U ngë kam vëllezër!

## SKENA VII

ATA, BARDHYLLI, AMELIA

- BARDHYLLI - (*Vjen nga jashtë; ka dëgjuar:*) U thom: nga, manku (as) qëroin (kohën) të vë këmbën te ënti (pragu) i derës se jam pritur kështu!
- P. THANASI - (*E pret me gëzim:*) Bardhylli i Kastriotit!
- VËRGOLLI - (*Mbyll veshët.*) Gjëmë! Mos e thuaj ashtu fort (me zë të lartë) se edhe muret kanë veshë! E zëri atej ndihet...! (*E thotë për Amelien.*)
- BARDHYLLI - Çë tha fort?!
- P. THANASI - Thashë: Bardhylli i Kastriotit!
- VËRGOLLI - Arrën të thuash vetëm ashtu: (*Tregon dhomën e brëndshme.*) atej ndihet e ndonjeri... lëviz!
- AMELIA - (*E në të vërtetë hyn. Bardhyllit:*) Oh! U prore (ktheve) i dashuri im! Ishe këtu e u ngë dija gjë!
- VËRGOLLI - E çë ju thashë!
- BARDHYLLI - Çë the!
- AMELIA - (*Në përgjegje Bardhyllit:*) Thashë: u prore i dashur...
- VËRGOLLI - (*Ndizet, tregon Bardhyllin e flet me Amelien:*) Ai ngë të gjegjet: po u të gjegjem!
- BARDHYLLI - (*Konsequent:*) Papa Thanasi ë i shurdur?
- P. THANASI - (*Vërgollit*) i shurdhur u? Llodhar (lëvdvoj) t’ën Zonë, i gjegjem mirë!
- BARDHYLLI - (*Tregon Vërgollin e flet me Papa Thanasin:*) Ai tha se zotro-



te, Papa Thanasi, ngë më gjegjet, se më gjegjet vetëm ai; e ngase u ngë dua të jem gjegjur nga ai, jam e vete! (*Bën të niset për jashtë.*)

- VËRGOLLI - Jic!  
AMELIA - Mos veç! (*Thotë njëzëri me Papa Thanasin.*)  
P. THANASI - Mos veç!  
VËRGOLLI - E çë u vutë dakord? (*Amelies:*) Amelie: përpara Kliçevet-të-Parrajsit këtu, gjegjem një bukur herë...  
BARDHYLLI - (*Me durim*) I zuri!  
P. THANASI - I zuri çë?!  
BARDHYLLI - (*Me pakujdesi:*) Lënësia e tij! Flet vetëm o bën sikurse flet vetëm.  
VËRGOLLI - Amelie: Papa Thanasi thotë se ti je shpirti e u jam kurmi...  
P. THANASI - U ngë thashë ashtu... Ma (por) me kë flet?  
BARDHYLLI - U ngë dua mbishkarem (përzihem)!  
AMELIA - Bardhyll, i dashuri im, i ëmbli Bardhyll...: këtu jam!  
VËRGOLLI - (*Me zë të lartë, Amelies:*) Jic, jic atej! Jashtë, jashtë! Jic!

## SKENA VIII

ATA, LENA

- LENA - (*Hyn e shqetësuar.*) Kë dërgon jashtë: papa Thanasin?  
P. THANASI - Ngë e ka me mua; ma (por) duket se e ka me ndonjeri...  
LENA - (*Sheh Amelien.*) Pameta këtu ti!  
BARDHYLLI - Kush u?  
LENA - (*Bardhyllit*) Ngë flas me tyj! (*Bardhylli ngrën supet si për të thënë "është normal" që e jëma të flasë ashtu.*)  
VËRGOLLI - (*Apokaliptik:*) Zjarr e pluhur te baji (oborri) i zëmrës sime, shi me kripë te rahji (kodra) i truvet time!  
BARDHYLLI - (*I mërzitur*) E mos lurij!  
AMELIA - Mos lurij se më trëmp... mua e të mirin tim...  
VËRGOLLI - U 'lurinj sa dua, përçë ti je e shurdhër e e verbër... Ke vetëm atë gojë mjajti m'e mprehtë se një thikë (*Rregullon zërin:*) e ke atë fytyrë m'e butë se butësia e ë ky shërbes çë më ndez: bukuria jote më lë në angështim (ankth) të madh kur je llargu e ngë të shoh; e më shqyerr zëmrën kur më je përpara syvet, përçë më thua me duar, me sy, me gojë se u ngë të 'nteresar! (*Këndon:*) "E pasosme isht lipisia e tij: aliluja!"  
LENA - Papa Thanasi: thuaji parkalesinë...  
P. THANASI - (*Hap librin me shpejtësi dhe lexon duke u murmurisur:*) ...

Σὺ εἶ... Θεὸς... ἡμῶν... καὶ... ἐκούσιον... ἄφεισιν... πᾶν  
πλημμέλημα... αἰτησώμεθα...

- AMELIA - (*Flet ndërsa prifti vazhdon lutjen.*) Dishironj një thërrime paqe, megjithëse në gji më digjet lufta e dashurisë. Bardhyll i dashur, u vete atej të gjegjem (dëgjoj) luftën e zëmrës... (*Shkon në dhomën e ngjitur.*)
- VËRGOLLI - (*Amelies:*) Ai ngë të gjegjet, ai ngë të sheh, ai ngë të pincar (mendon)! (*Thotë duke u referuar Bardhyllit.*)
- P. THANASI - (*Kupton ndryshe.*) Ai (*Me gisht tregon qiellin për tën' Zonë:*) të gjegjet, Ai të sheh, Ai të pincar!
- LENA - I madh'yn Zot, "sia fata" (u bëftë)...!
- BARDHYLLI - Shtëpia e të lënëvet!
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë Amelies:*) Jic, jic atej "përgjithmonë"! Pameta (përsëri) i mundur! Pameta i mundur! (*Duke shkundur kryet:*) "Flere liçet çerte; flendo diffundimus iram"! (*Ovidi: Heroides - Hermione Orestit*) - Dua jipem të kla (qaj) e tuke klarë të shuanj jirën (inatin).
- LENA - Klaj, klaj, biri im!
- P. THANASI - ... συνεχόμενος... πειρασμοῖς... καὶ γὰρ... φιλά-  
νθρωπος...
- VËRGOLLI - Jo, ngë kla: m'u tertën sytë e lotët më bien të thata! (*Shkund kokën e bën të lënin-çmendurin.*)
- P. THANASI - (*I afrohet e me të drejtën i mban kryet:*) ... ὀφλιμάτων...  
ἡμῖν... δωρήσασθαι...
- VËRGOLLI - Lemë! (*Kërkon të lirojë kryet, por papritur paqësohet e ul kokën sikurse flë.*)
- LENA - (*Shqetësohet*) Ç'i bëre djalit, papa Thanasi: çë i forte (e godite)?
- P. THANASI - (*Largohet*) Jo, çë thua! I vura dorën mbi krye, ng'i forta (godita)! Parkalesia (lutja) i bëri mirë: nani u kalmar (u paqësua)...
- BARDHYLLI - (*Me mërzitje*) U e kisha kalmartur (paqësuar) me dy shplaka!
- LENA - Ki' një thërrime kunsideracionë për tët vëlla!
- BARDHYLLI - Isht (është) e na bën të gjithë të lënë...!
- LENA - Ai ndien shërbise çë na ngë ndiejëm, ë vërtet papa Thanasi?
- P. THANASI - Ashtu duket. Ka bsonjë (nevojë) dashuri: dashurinë tuaj e

të ndonjë... (*Psherëtin për të thënë: vajzje*); ma (por) u ngë shërbenj te "un'agenzia matrimoniali" (agjenci për martesë), andaj ka i pincarrni (mendoni) ju për këtë shërbes. "Eventualmenti" (eventualisht) një vajzë... "e gjallë"!

BARDHYLLI

- E gjallë?

P. THANASI

- E zgjuar..., me trutë te vendi, vah!, çë di me kë ka kifari (punë)...

VËRGOLLI

- (*Tundet pak.*) Eh...

LENA

- (*Bardhyllit*) Qille atej; le të prëhet e mos e zgjo'...

VËRGOLLI

- (*Ndërsa i vëllai e shoqëron te dhoma e brëndshme, ngrën pak kokën e me vete thotë:*) Në ng'i ftoja (dëftoja) se kalmaresha (paqësoshesha), papa Kliçet-e-Parrajsit ng'e sosëj (mbaronte) më!

BARDHYLLI

- (*Ndërsa shtyn karrocelen e shkon te dhoma tjetër:*) Dukemi o jemi gjithë të kopjasëm?

LENA

- Papa Thanasi, çë ka bënëj?

P. THANASI

- Ka parkalesjëm (lutemi). U mënd i kem kujdes për shpirtin e njëment e pe se e bëra, jatroi mënd i ket kujdes për kurmin; ma (por) gëzimin mënd ia japënj vetëm një... (*Psherëtin për të thënë: vajzë.*) E thashë u ngë shërbenj te "un'agenzia matrimoniali"! Ka parkalesjëm! (*Afrohet derës së jashtme.*)

LENA

- (*E shoqëron.*) Sa kam parkalesur!

BARDHYLLI

- (*Hyn nga dhoma tjetër e menjëherë del nga dera e jashtme.*) Jam e jik pameta... te qaca! Ëm uratën, papa Thanasi.

P. THANASI

- (*Nuk i përgjegjet Bardhyllit e vazdhon mendimin:*) O "mosinò" (ndryshe), Lenë, ka i thuash fantazmëvet të traslokarjën (ndërrojën vend)!

LENA

- Të traslokarjën? Më duket lik: ormai (tashmë) jemi si...

P. THANASI

- Si gjiri?

LENA

- Ngë dej' thëshja "gjiri" ..., si...

P. THANASI

- Si gjitonë! "Punë e madhe ç'isht këjo!" - këndon poeti. (*I vendosur:*) I thua të traslokarjën! Yn' Zot na bekoftë. (*Del.*)

LENA

- Ëm uratën, zo'. (*Në qendër të dhomës, sikurse jui çel një dritë:*) Mah! Shohjëm... Kush e di...!

## SKENA IX

LENA, VINAU

VINAU

- (*Vjen nga puna.*) Si kle çë thërrite papa Thanasin!

LENA

- Kush t'e tha!



- VINAU - E pashë të dilëj (dilte).
- LENA - I tha një parkalesi tyt biri.
- VINAU - Të gjenj shërbëtyrë?
- LENA - Jo Bardhyllit!
- VINAU - E kujt?
- LENA - Sa bij ke?
- VINAU - Vërgolli ngë ka bsonjë (nevojë) parkalesi!
- LENA - I ka bsonjë: ti ngë e di çë ka bërë.
- VINAU - Ai mënd bënj atë çë do: ngë ë perikulus (i rrëzikshëm) si i madhi.
- LENA - Ti e ke me Bardhyllin!
- VINAU - U e kam me shërbëtyrën çë ngë ka! (*Ulet përpara tryezës.*)
- LENA - Çë i ftes (faj ka) ai!
- VINAU - Ëm të ha.
- LENA - Ngë kam përgatitur.
- VINAU - Ngë hahet?
- LENA - Ti ngë e di çë ka bërë yt bir.....
- VINAU - Jo, ngë e di, ma (por) di se ngë hahet!
- LENA - Yt bir...
- VINAU - Do t'i lësh këta diskurse e më thua përçë ngë ka ha?
- LENA - Ka të flas për tët bir....
- VINAU - Çilin?
- LENA - Vërgollin.
- VINAU - Pasgrëni më flet!
- LENA - (*Shkon te kuzhina e privet.*) Ë vetëm ca bukë e ca udhos (djathë). Ngë përgatita gjë. (*Shtron tryezën e vë edhe bukën e djathin.*)
- VINAU - Bukur të ngrënë! (*Kërkon të hajë.*)
- LENA - Kemi pasur lovrën (teatrin) me tët bir...
- VINAU - Flit (fol) e mos më lodh.
- LENA - Si ka e zë...?!
- VINAU - E m'ë pyen mua? Ti do flaç; për mua në më bëje ca të ngrënë ish më mirë...
- LENA - Zë nga të ngrënit...
- VINAU - Çë do thuash?!
- LENA - Ti e di se te tryeza ngaditë vë një tajur më shumë...
- VINAU - Devocjona!
- LENA - Devocjona! Ma ë një devocjonë speçiali (e veçantë)...



- (*Psherëtin e me zë të ulët:*) Te kjo shtëpi kemi njëtrë familje që rri me ne!
- VINAU - (*Duke vazhduar të hajë.*) E thërrite për tyj papa Thanasin?
- LENA - Ë ashtu si të thom! Ti ngë i sheh ma u i shoh.
- VINAU - (*Me ironi:*) Nani i sheh?!
- LENA - Vanë atej...
- VINAU - "Pi' la santa parola" (për fjalën e shenjte)! Je e lënë (e marrë)?
- LENA - Jo; ma në ka më preç (ndërpresësh) të folurit ngë flas më.
- VINAU - Ti sheh shumë televisionë!
- LENA - Çila televisionë? Çë sa ka çë u shua, ngë ë vjersh (mënyrë) të gjushtaret (ndreqet) më! Gjegjëm (dëgjomë), "mosinò" (ndryshe) qetem. (*Merr frymë.*) Janë katër vetë: Gjoni, i shoqi; Fina, e shoqja; Amelia, e bija; e vo' Thodha e jëma e Finës e nona e vajzës.
- VINAU - (*Ironik*) Ah, kanë vidhema (edhe) emret!
- LENA - Ata m'i thanë....
- VINAU - E ti përçë vë po një tajur te tryeza: o katrë o mosgjë! E pra hanë "shpirtrat"?! (*Bën gjestin të hajë, e pra ha vërtet.*)
- LENA - U vënë dakord ashtu e pra atyre i 'nteresar devocjona....
- VINAU - (*Serioz*) O mua isht e më bën ashtu (aciditet) këta udhos (djathë) o kam gjagjë te veshët!
- LENA - Përçë?
- VINAU - Për atë çë gjegjem! Ma (por) ti je i thua pë' ftet (vërtet) gjithë këto?
- LENA - Oraëj (po)! Janë katër...Vajza ë e bukur shumë, fine (shijehollë), delikate...
- VINAU - Më duket me vend se ë fine: ë fantazmë!
- LENA - (*Vazhdon me durim:*) Ma....
- VINAU - Çë kemi nani...
- LENA - Ajo isht e i nxier trutë prindravet se do...
- VINAU - Se do?
- LENA - Do martonet!
- VINAU - (*Bën thujse një kërcim.*) "Pi' la santissima parola" (për të stërshenjten fjalë)!
- LENA - Të bënë be se ë ashtu! Do martonet! Ata...
- VINAU - Ata, kush?
- LENA - Prindrat jerdh' e më folën mua.
- VINAU - Pë' mixanari (ndërmjetësi)?

- LENA - Jo. Të lypjën (lypnin)... Ajo do tët bir Bardhyllin! (*E thotë me shpejtësi e pret përgjegje.*)
- VINAU - (*Ngrëhet me një kërcim shtuara krejt i trazuar.*) “Pi’ la santissima parola”! Ti shërbiset ka m’i thuash dal’e dalë, se ka i marr supa (supë, thithje): ajo, vajza fantazmë, do tët bir, një-tër fantazmë?
- LENA - Mos tricijar (tallesh)! Shërbesi ë i rëndë.
- VINAU - (*Ulet*) E m’e thua mua se ë i rëndë?
- LENA - Do Bardhyllin!

#### SKENA X

ATA, GJONI, FINA, THODHA, AMELIA

(*Fantazmët hyjnë njëri pas tjetrit e grumbullohen në një kënd të dhomës.*)

- VINAU - Në ky ish një diskurs seriu (serioz), normal, të thëshja më parë se gjithqish: Bardhylli ë pa shërbëtyrë (punë) e ngë mënd ketë një familje, përçë vete sos se pra ka i jap të ngrënë u! Ma (por) ky ngë ë një diskurs seriu (serioz): ky ë një diskurs spicji (çmendine)! (*Merr frymë e me zë të ulët:*) Ti ka jesh e lënë!
- LENA - Ngë jam e lënë: u i shoh (*E vërtetë i sheh.*), i flas e duronj edhe llamentet (qarjet) e tyre!
- VINAU - Ah, përçë edhe llamindaren (qahen)?!
- LENA - Prindrat duan dinë çë thua ti! (*Fantazmët dëgjojnë të angosur.*)
- VINAU - “La santissima parola”! thom u!
- LENA - E çila ë? (*Vëren fantazmët.*)
- VINAU - Çë?
- LENA - (*E imiton*) “La santissima parola”!
- VINAU - Ajo ë një fjalac (fjalë e keqe)! U thom se lënësia (marrëzia) mënd jetë se merr edhe fantazmët!
- LENA - Qetu se të gjegjen!
- VINAU - Ah, përçë: janë këtu? (*Vëren përreth.*)
- LENA - Këtje janë! (*I tregon me lëvizje të kokës.*)
- VINAU - (*Ngrëhet e i kërkon.*) O krushq! (*Me ironi:*) Ngë ka i shtrëngo-jëm këta katrë eshtra? (*Zgjat dorën për të shtrënguar duart e tyre.*) Në ka jemi krushq ka njihemi e ka nderohemi njeri me tjetrin! (*Fantazmët shtrëngohen më shumë, megjithëse*

*Vinau nuk di ku janë.) Çë nderje! Çë gëzim! Do të më jipni dorën e vajzës tuaj për tim bir Bardhyllin? (Natyrisht flet me ajrin.)*

- AMELIA - O (po)! Këtu jam u! (*Largohet pak nga grupi, por Fina e mban afër.*)
- THODHA - Qetu e mos u tund! Se ai kush e di çë ka te kryet! Ngë më duket gjushtu (drejt)!
- LENA - Vina', nga, sose me këto pupacata (veprim kukullash)! "Sia fata" (u bëftë), vah!
- VINAU - (*Lenës*) Ah, përçë pupacatat i bënj u?! (*Ulet si më parë e bëhet serioz:*) Jo! Bardhyllin... (*Fantazmët e vërejnë me sy të hapur.*) Bardhyllin... ngë jue jap! Ë llanjus (përtac), ngë do shërbëtyrë; ma (por) ë një fugurë kopili: ngë jue jap!
- AMELIA - Oh, jo! (*I bie zali. Gjiria e saj e zgjon dhe e ndihmon të ecë gjer te dhoma e brëndshme.*)

#### SKENA XI

LENA, VINAU

- LENA - (*Vë duart në fytyrë e psherëtin.*) Me gjithë këto çë bëre ata vanë. Vajzës i ra zali...
- VINAU - (*Godas ballët*) Ah, përçë nani edhe fantazmëvet i bie zali! Zgjou! Përçë në ti je e nisur u kam kryet ankora (akoma) te vendi!
- LENA - Edhe u e kam te vendi!
- VINAU - Jo!
- LENA - E kam te vendi, përçë jam kuntent (e kënaqur) se i the jo. Ngë dua se im bir ka...
- VINAU - (*Me ironi*) Oh! E ke te vendi!
- LENA - Ma (por) vajza më duket keq...
- VINAU - Ata gjellën (jetën) e tyre e rruan...
- LENA - Amelia vdiq vajzë!
- VINAU - E u çë mënd i bënj: ç'i bëra u ligjiet e jetës?
- LENA - (*Fshin ndonjë lot.*) Më duket keq!
- VINAU - E çë do t'i bësh? I thua dy fjalë ngushllimi edhe nga ana ime!
- LENA - Mah! Ngë soset kurrë!
- VINAU - Çë ngë soset kurrë!
- LENA - Të sufriret! (vuajmë)



- VINAU - Ë gjithë një tricijatë (tallje)!
- LENA - Jo, ngë ë një tricijatë, përçë Vërgolli u namurar (mor me dashuri) Amelies... Ai e sheh!
- VINAU - (*Shumë i shqetësuar:*) Çë? E m'e thua nani?
- LENA - Ti i do thënë dal'e dalë njera prapa tjetrës!
- VINAU - Kjo bën të derdhet kudhi! Shohjëm: vajza do Bardhyllin, ma (por) Bardhylli ngë di se ajo e do: o e di? (*Lena ngrën kokën për të thënë: "jo".*) Nga ana e tij, Vërgolli do vajzën, e çila di se ai e do! E di? (*Lena ul kokën për të thënë: "po".*) E çë thotë vajza!
- LENA - Do Bardhyllin!
- VINAU - (*Serioz:*) I japjëm Vërgollin!
- LENA - Çë të dollën trutë?
- VINAU - Ah, mua më dollën trutë! (*Ironik:*) Djalin ka e kunditarjëm (kënaqim)! E pra çila vajzë mënd detë një djalë i kopjasëm? (*Merr frymë.*) Këtu ë spicji (çmendina)! E jot bijë Ursulla do njeri?
- LENA - (*Me çudi*) Eh? Ngë do njeri!
- VINAU - Ngëse ka ndonjë vëlla, kjo Amelie!? Ia japjëm sat bije e ashtu lidhemi me dy tërkuza! (*Papritur ngrëhet e bën si një filim valleje, ndërta këndon me rimë:*) Bëjëm festë e hare / e lënësia rri bashkë me ne!

### AKTI III

#### SKENA I

#### VËRGOLLI, AMELIA

- VËRGOLLI - (*I frymëzuar*) Përçë hyn te ëndrrat time (e mia)?
- AMELIA - (*E përqëndruar te ëndrrat e saj, lëviz ngadalë për gjithë dhomën.*) U ngë hynj te ëndrrat tote (e tua)!
- VËRGOLLI - Sonte natën ishe me mua: ti! (*E tregon me gisht.*)
- AMELIA - U? Ngë mënd jetë kurrë!
- VËRGOLLI - Ishëm bashkë e... u kishëm martuar!
- AMELIA - Martuar? (*Vëren sendet e dhomës.*)
- VËRGOLLI - Sat'ëmje i bijën lotë si grushte me gëzimin!
- AMELIA - U ngë kam ardhur kurrë te ëndrrat tote (e tua)!
- VËRGOLLI - E di te çilat ëndrrat ti kërkon të hysh! Ma (por) giejjëm



(dëgjomë) përçë të flas me ndjenjat, me sentimentet, e ëndrrës që bëra sonte natën.

- AMELIA - U kërkonj...
- VËRGOLLI - (*Me zë të sigurt:*) U e di kë kërkon ti, ma gjegjëm ca herë... (*I frymëzuar e i lumtur:*) U kishëm martuar, po shërbesi çë ngë mënd harronj ish ndjenja e pasurisë, çë kisha - më ndël-gon? Ti ishe imja e u ndihesha njeriu m'i qosmë (i pasur) i gji-thësisë: kisha tyj! Ndhiesha mirë, i fortë, me shëndet! Ë kjo lumëria!
- AMELIA - Ish një ëndërr...
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë:*) E ti çë je? Ngë je ëndërr?
- AMELIA - Ngë jam ëndërr; ngë dua...
- VËRGOLLI - Ngë do...?
- AMELIA - Ngë dua të më ëndërrish ti!
- VËRGOLLI - Je e ligë, pa shpirt! Ti ngë mënd urdhurosh te ëndrrat time! Ti më vret me këto fjalë...
- AMELIA - Nga njeri vete prapa ëndrravet të tij... (*Bën për të dalë.*)
- VËRGOLLI - Mos veç: lemë të sos. (*Amelia pret, por nuk e vëren.*) U... u dishiroja ti të ishe fjalë e u të të pëshpërisja përgjithmonë!
- AMELIA - Ke shpirt poeti!
- VËRGOLLI - U dishiroja ti të ishe mendim e u të të mbaja në tru përgjithmonë!
- AMELIA - (*Pa vërejtur Vërgollin:*) U e di se ti më do, ma (por) ti ngë ke bsonjë kah u: ti ke bsonjë (nevojë) një grua-mëmë...
- VËRGOLLI - Mëmën e kam!
- AMELIA - Një grua mëmë çë ngë ë jot'emë. U ngë kam ndjenja mëmje!
- VËRGOLLI - U ngë të shoh si mëmë e ngë dua një grua-mëmë: dua tyj!
- AMELIA - Ti je i sëmur e shihet: u çë jam "kështu" ngë mënd të dua: u dua një njeri çë ë shëndeta!
- VËRGOLLI - Ti ngë mënd duash gjë!
- AMELIA - Përçë ngë mënd dua gjë? (*Këtë herë e vëren.*)
- VËRGOLLI - Ti je fantazmë! (*Me zë të lartë:*) Ti ngë sistir (eksiston)!
- AMELIA - E përçë më do në ngë sistir? (*Nuk e vëren më.*)
- VËRGOLLI - Për "mua" sistir, vetëm për "mua"! Bardhylli ngë të ka parë kurrë!
- AMELIA - Ma (por) u e shoh! (*E lumtur:*) U e shoh e kur e kam përpara ndihem e gjallë!
- VËRGOLLI - Jemi paraç: lënësi imja e lënësi jotja!

SKENA II  
ATA, BARDHYLLI

- BARDHYLLI - (*Hyn nga jashtë.*) Flet vetëm? (*Amelia ndizet nga gëzimi.*)  
VËRGOLLI - Ngë flas vetëm...  
BARDHYLLI - E me kë andaj?!  
VËRGOLLI - Ngë t'e thom.  
BARDHYLLI - Andaj flet vetëm!  
VËRGOLLI - (*Me zë të lartë*) Ngë flas vetëm!  
BARDHYLLI - E mos lurij...  
VËRGOLLI - T'e thom!  
BARDHYLLI - (*Me ironi*) Thuajme!  
VËRGOLLI - Flas me një vajzë... (*Amelia vëren Bardhyllin me sy dashurie.*)  
BARDHYLLI - Një vajzë? Ngë shoh vajza këtu! Ku ë? (*Amelia tregon veten e pranishme.*)  
VËRGOLLI - Ti ngë e sheh!  
BARDHYLLI - (*Me ironi*) E ti e sheh?  
VËRGOLLI - U e shoh!  
BARDHYLLI - E si ë?  
VËRGOLLI - E bukur shumë...  
AMELIA - Oh, Vërgo': je i mirë!  
VËRGOLLI - (*Me zë të lartë*) Ngë jam i mirë!  
BARDHYLLI - Ngë je i mirë? E di, ma përçë e thua?!  
VËRGOLLI - Flisja me "atë" e jo me tyj!  
BARDHYLLI - Thuajmë kur flet me "atë" e kur flet me mua!  
VËRGOLLI - Dua se ka të njohënj... tyj!  
BARDHYLLI - Mua?  
VËRGOLLI - Tyj!  
BARDHYLLI - E atëherë le t'e bëjëm këtë njohje: "ajo" si ë?  
VËRGOLLI - T'e tashë: e bukur shumë! (*Amelia merr dritë.*)  
BARDHYLLI - Si i thonë?  
VËRGOLLI - Amelia!  
BARDHYLLI - Ah, Amelia! Për këtë, kur lurije, thëshje "Amelia"! È vajza jote?  
VËRGOLLI - (*Ul kokën.*) Jo ngë ë vajza ime: ngë më do! (*Pret e vëren nën sy të vëllain.*) Do tyj!  
AMELIA - Oh, zëmra si më kërcen! (*Mban gjirin.*)  
BARDHYLLI - Do mua? (*Ulet përballë të vëllait duke treguar interesim.*)

- VËRGOLLI - Ëj (po), do tyj!
- AMELIA - Më mirren sytë! (*Vë të drejtën përpara syve.*)
- BARDHYLLI - E ku ë? (*Thotë ndërsa vëren përçark.*)
- VËRGOLLI - (*Pa e treguar.*) Këtje ndanëz (afër) derës.
- AMELIA - Këtu jam!
- VËRGOLLI - (*Amelies:*) Ngë të gjegjet!
- BARDHYLLI - Ngë më gjegjet?
- VËRGOLLI - Me "atë" flisja...
- BARDHYLLI - E çë tha!
- VËRGOLLI - Se ë aty!
- BARDHYLLI - (*Vanitoz, përkrash lodrën e flet drejt vendit ku mendon se ndodhet Amelia:*) Oh, dua të të njoh, Amelia! Dua të të ngas!
- VËRGOLLI - E thëshja u: ti vete njize (shpejt) te duart! "Të të ngas"! Dora ë "il veicolo" (mjete mbartës) i dashurisë! Si bën të mos ngaç? Adhami kur pa Evën më parë e vërejti, ma (por) të shihëj në mos ish bërë gumje vate e ngau (preku)! (*Bardhyllit:*) E ti ngite!
- BARDHYLLI - (*Ngrëhet*) Ku je?
- AMELIA - Qasem u tek ti! (*Vjen nga njëra anë, ndërsa Bardhylli vete nga ana tjetër.*)
- BARDHYLLI - (*Vë n'urdhër flokët:*) Ku je?!
- VËRGOLLI - (*Drejton skenën.*) Ajo ë këtje e ti je këtu!
- BARDHYLLI - (*Amelies:*) Nani çë di se më do mua edhe u dua tyj! Ma ku je?!
- AMELIA - Oh, m'e tha, m'e tha se më do! I ëmbël, i dashur... (*Ecën si nëndërr, ndërsa kërkon të afrohet te Bardhylli.*)
- VËRGOLLI - Duhij të dy! (*Me zë të lartë:*) Festë e madhe! Gëzim i madh!
- BARDHYLLI - (*Vazhdon të ecë ngadalë në anë të kundërt të Amelies.*) U jam këtu e ti ku je? (*Qëndron.*)
- AMELIA - I dashuri, i ëmbli, i miri...
- BARDHYLLI - (*Vërgollit*) Ma ku ë?!
- VËRGOLLI - Ngë të sheh!
- AMELIA - Ngë më sheh?
- VËRGOLLI - Ngë të sheh!
- BARDHYLLI - Ngë më sheh?
- VËRGOLLI - Ngë flas me tyj o më mirë flas me të dy: duhij ma ngë shihij: "amore a non prima vista"!
- BARDHYLLI - Je më tricijar (tallesh), ëh?



- VËRGOLLI - Jo. Vajza ë aty, aqë e bukur se ti kaq të bukura ngë ke parë kurrë!
- BARDHYLLI - Tricijar (talles)! (*Ulet në karrige.*)
- VËRGOLLI - Jo, ngë tricijar. T'ë thashë: ti ngë e sheh e ngë kam çë të të bënj!
- AMELIA - (*Bardhyllit*) Oh, përçë më lë!
- VËRGOLLI - (*Amelies*) Ngë të sheh!
- AMELIA - I qasem u atij! (*E bën.*)
- VËRGOLLI - Bardhyll, aty te ana e ke!
- BARDHYLLI - (*Bën gjestin me dorë.*) Këtu?
- VËRGOLLI - Ëj, (po), aty aty: ngite, përqafoje! (*Me të vërtetë Amelia nuk është aq afër.*)
- BARDHYLLI - (*Ngrëhet më këmbë e përqaфон ajrin.*) Kështu?

SKENA III  
ATA, URSULLA

- URSULLA - (*Vjen nga jashtë e sheh Bardhyllin që përqaфон ajrin.*) Bardhyll, çë bën ashtu?
- VËRGOLLI - (*Duke qeshur:*) Përqaфон një vajzë e bukur çë ngë sheh!
- URSULLA - (*Bardhyllit*) Nani në i jep kordë edhe ti!
- BARDHYLLI - (*Ulet me shpejtësi.*) Luaja!
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë*) Jo, ngë luaje! Ngë luaje! Të shkëlqejën sytë! Të dridhej zëri!
- AMELIA - Të shkëlqejën sytë, të dridhej zëri! Ngë luaje, jo ngë luaje! (*Vete prapa prapa ngadalë.*)
- BARDHYLLI - Luaja! (*Ndërron të folur; Ursullës:*) E ti përçë vjen brënda më këtë herë?
- URSULLA - Sot kishëm gjymisë ditje te shërbëtyra e jerdha te shpia (shtëpia)! (*Vërgollit:*) Çë ish e bëj Bardhylli?
- VËRGOLLI - Nani t'ë thom...
- BARDHYLLI - (*Ngrëhet për të dalë jashtë.*) U vete...
- AMELIA - Jo, mos veç... U ngë luaja e ti ngë luaje..., u e di!
- VËRGOLLI - Jic! Jicni të dy!
- URSULLA - (*Vërgollit, duke kuptuar ndryshe:*) U hyra nani nani e ngë kam dishirim të dalënj pameta!
- VËRGOLLI - Ngë t'ë thëshja tyj...
- BARDHYLLI - M'ë thëshëj mua e... asaj! (*Tregon me dorë ajrin.*)
- URSULLA - Asaj, kujt? U ngë shoh njeri! (*Vëren përqaфон.*)
- VËRGOLLI - (*Ursullës*) Në t'uje (ulesh) t'ë thom.
- BARDHYLLI - (*Vërgollit*) Sose ca herë! (*Del me vrull.*)



AMELIA - (*Me lotë ndë sy:*) Ngë luaje! Ngë luaje! (*Shkon te dhoma e brëndshme.*)

#### SKENA IV

ATA, FINA, GJONI, THODHA, AMELIA

- VËRGOLLI - (*Ursulla ulet.*) Flisja me Amelien!  
URSULLA - E kush ë kjo Amelie?! U ngë shoh njeri... (*Vëren përqark.*)  
VËRGOLLI - Ngë shihet.  
URSULLA - Në ngë shihet ti si e sheh?  
VËRGOLLI - U e shoh.  
URSULLA - (*Me ironi*) Vetëm ti!  
VËRGOLLI - U e... mëma...  
URSULLA - Ah, mëma! Ngë më ka thënë kur gjë.  
VËRGOLLI - Këto janë shërbise çë ngë thuhën.  
URSULLA - Ti je i thua.  
VËRGOLLI - Nani ëj (po), përçë vjen dita çë ka flitet: u shoh Amelien...  
URSULLA - E Bardhylli e sheh?  
VËRGOLLI - Jo, ai sheh shërbise çë ngiten (preken)... (*Me zë poetik:*)  
"U" e shoh: ë aqë e bukur se kur e vëren qëndron ashtu... pa fjalë e brënda - këtu brënda (*Prek gjoksin*) - ndien një të dhëmbur të ëmbël, të dishpëruar, përçë dishpërimi ë të ndierit çë ajo të jep më shumë: dishpërimi se ngë mënd e kësh gjithë për tyj... e u për mua ngë mënd e kem, se...  
URSULLA - Se?  
VËRGOLLI - Se ngë më do.  
URSULLA - Ngë të do?  
VËRGOLLI - (*Ul kokën*) Do Bardhyllin.  
FINA - (*Hyn nga dera e brëndshme.*) Vërgo', ku vate ime bijë?  
VËRGOLLI - Ngë e di!  
URSULLA - (*Konsekuente*) E di o ngë e di?!  
FINA - E ku vate! (*Del.*)  
VËRGOLLI - (*Ursullës*) Çë ngë di?  
URSULLA - Ti the se do Bardhyllin: u të pyejta "Do Bardhyllin?" e ti m'u përgjegje se ngë e di!  
VËRGOLLI - Jo, ngë flisja me tyj...  
URSULLA - E me kë?! (*Vëren përqark.*)  
VËRGOLLI - Hyri e jëma e më pyejti ku ë e bija...  
URSULLA - Ah, hyri e jëma? E ku ë nani?  
VËRGOLLI - Vate...

- URSULLA - Vate!?! Mah! (*Me dorë kreh flokët si për të larguar mendimet:*)  
Si bënj u të kem gjithë këtë paçencë (durim)! (*Merr frymë:*)  
Thëshje se do Bardhyllin...
- VËRGOLLI - “Ajo” isht e del e lënë o më mirë dolli...
- URSULLA - E Bardhylli?
- VËRGOLLI - Ish e del i lënë se ngë arrën t’ë shohënj! I thashë se ë e bukur shumë...
- GJONI - (*Hyn*) Vërgo’, ke parë time bijë?
- VËRGOLLI - E pashë njëment, nani ngë e di ku ë! (*Gjoni del.*)
- URSULLA - Çë?
- VËRGOLLI - Ngë flisja me tyj...
- URSULLA - Hyri i jati?
- VËRGOLLI - E ti si e di?! Çë e pe?
- URSULLA - Jo, ngë e pashë; ma (por) në hyri e jëma kish hyj nani edhe i jati!
- THODHA - (*Hyn*) Vërgo’, kërkonj vajzën, ku ë?
- VËRGOLLI - (*Me nervozizëm*) Ngë e di!!! Ngë jam sekretari i saj u!
- THODHA - Ngaherë i t’ëmbël ti! (*Del*)
- URSULLA - Ish noni (gjyshi)!
- VËRGOLLI - Jo, nona (gjyshja). Përcë?
- URSULLA - (*Me ironi*) Jo, ashtu...
- VËRGOLLI - (*Ndien ironinë.*) Ti e ke me mua! Ti ngë më ke besë! Lemë në paqe me ëndrrat time, me fantazmët tim (e mi)...
- URSULLA - (*Serioze*) Vërgo’, gjegjem. Ngë kam folur kurrë kështu rëndë (seriozisht). Gjegjem. Lei këta fantazmë, mos bëj këto ëndrra: përcë të qelljën (sjellin) llargu nga jeta reale, nga kjo jetë! Ti je i kopjasëm, ma ngë vje’më thënë se trutë ngë i ke të mira. Gjithë, pak o shumë, jemi të kopjasëm! Përcë “l’handicappato” ngë ë vetëm ai çë ngë mënd tundet si do, ë edhe fatziu, ai çë ngë mënd zgjidhet nga bsonja (nevoja), ai çë leu i vapkë (varfër) e ngë arrën të dalënj (dalë) nga kondicjona e tij; janë mijëra e mijëra! Sot i kopjasm i te kurmi, si ti, ë mbajtur më mirë se ca vjet prapa; nani, si ke parë në televisionë, bëjnë “gare sportive” për kopijtë si ti. “Le olimpiadi” kanë bërë! Më gjegje? (*I qaset me shexhën-karrigen të vëllait.*)
- VËRGOLLI - Të gjegjem, ma ti Amelien ngë e ke parë!
- URSULLA - E ngë dua t’ë shoh! Amelia ë një fantazi jote, ëndrra jote të kesh një vajzë: Amelia ngë sistir (eksiston)!
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë:*) Jo, sistir (eksiston)!

- URSULLA - Ë fantazi jote! Hap sytë e ligjëro (arsyeto) me trutë! Zgjou! Zgjou ti e sheh se edhe mëma zgjonet... Zgjonemi të gjithë! (*Fantazmët, njëri prapa tjetrit, hyjnë.*)
- VËRGOLLI - (*Me zë të ulët:*) Janë gjithë aty!
- URSULLA - Kush?! (*Vëren përçark.*)
- VËRGOLLI - Amelia, i jati, e jëma, nona!
- URSULLA - (*Me ironi*) Ngë lypset njeri?
- VËRGOLLI - Ti the se ngë sistirjën (eksistojnë) e nani ata janë të trëmbur! (*Fantazmët grumbullohen në një kënd.*)
- URSULLA - U thom se i trëmbur je ti se të thashë se ngë sistirjën. Shko dorën (*Bën gjestin*) te sytë e si e ke shkuar sheh se spirirjën (zhduken)!
- VËRGOLLI - (*Bën gjestin.*) Ngë spiritën: janë aty!
- URSULLA - Je ti çë ngë do të spirirjën!
- VËRGOLLI - Ngë dua.
- URSULLA - E përçë?
- VËRGOLLI - Përçë qëndronj vetëm! Ti flet bukur, ma ti vete shërben, Bardhylli ë burrë qacje (sheshi), tata ë ngaditë jashtë; me mua rri mëma e... (*Tregon Fantazmët.*)
- URSULLA - Ke liq (të drejtë)! Ma (por) në ti ngë zgjone, na ngë mënd të ndihjem.
- VËRGOLLI - Ka zgjonem?
- URSULLA - (*Ngrëhet*) Oraëj (po)!
- VËRGOLLI - Ma ëndrra ë e bukur!
- URSULLA - E ti thua e bukur një ëndërr ku vajza jote ngë të do?
- VËRGOLLI - (*Ndërsa vëren Fantazmët në angh.*) E dishirimi të e kem, të e dua edhe se ngë më do, ngë ka vlerje?
- URSULLA - Ti do një fantazmë: ti do mosgjë! (*Fantazmët fillojnë të dalin.*)
- VËRGOLLI - Jo! Mos veni! (*Ata qëndrojnë.*)
- URSULLA - Me kë flet!?
- VËRGOLLI - Me ata: ish e vejën...
- URSULLA - (*Me autoritet*) Le të venë!
- VËRGOLLI - Jo, dua t'e prisgodhir (bind) më parë...
- URSULLA - Kë?!
- VËRGOLLI - Amelien! (*Fantazmët dalin nga dera e brëndshme.*)
- URSULLA - Basta (mjaft)! U lënësonem me ty!
- VËRGOLLI - E sheh se e zbier paçencën (durimin)?
- URSULLA - E zbier se ti flet për shërbise çë ngë janë; flit (fol) për shër-



bise që janë, që shihen, që ngiten e u paçencën (durimin) ngë e zbier!

VËRGOLLI - Edhe ti je për shërbiset që “ngiten”..., si i do Bardhylli!

### SKENA V

ATA, BARDHYLLI, GAUDENCJA, AMELIA

- BARDHYLLI - (*Hyn*) Kush flet për mua? Vërgolli! (*Tregon derën e jashtme, nga do të hyjë Gaudencja.*) Pa vëreni kë kam këtu! (*Gaudencjës:*) Entra, entra!
- GAUDENCJA - (*Veshur në mënyrë që bie në sy, hyn me efekt-bujë.*) Buon giorno, cari!
- VËRGOLLI - (*Me çudi*) E kjo kush ë?!
- URSULLA - Bardhyll, që janë këto novë!
- BARDHYLLI - (*Me krenari*) Vajza ime!
- URSULLA - Ka (nga)... jerdhi!
- BARDHYLLI - Jerdhi me postën (autobusin) nga Palerma... Ë nusja ime!
- URSULLA - E kur u bëre dhëndër!
- BARDHYLLI - E njoha Palermë. Si të duket? (*E tregon.*)
- URSULLA - Se “duket”, “duket” e makari (makar) shumë!
- VËRGOLLI - Γυῶθι σαυτόν! - Njih veten tënde e të thom që merr!
- GAUDENCJA - Ma come parla?
- BARDHYLLI - È mio fratello, quello... (*Nënkupton se ajo e di.*)
- VËRGOLLI - “Handicappato”!!!
- GAUDENCJA - Piacere!
- VËRGOLLI - Se jam i kopjasëm? Kjo flet hapët!
- BARDHYLLI - (*Paraqit Ursullën:*) Mia sorella.
- GAUDENCJA - (*Qaset e e puth.*) Piacere!
- URSULLA - (*E çuditur, me vete:*) Njize zuri kjo të puthëj! Si i thonë?
- VËRGOLLI - Ngë r’ e ka thënë: Pjaçere!
- BARDHYLLI - Pjaçere?
- VËRGOLLI - Thotë emrin o thotë atë që di të japënj?
- BARDHYLLI - Mos flit (fol) difiçili (vështirë)! Ngë i thonë Pjaçere; thërritet Gaudencja!
- GAUDENCIA - (*Kupton se Bardhylli ia prezanton Vërgollit:*) Piacere!
- VËRGOLLI - E gjegje? Gaudencja Pjaçere! (*Mban gazin.*)
- URSULLA - (*Bardhyllit*) E mëmës që ka i thuash?
- BARDHYLLI - Se vura kryet te vendi...
- VËRGOLLI - (*Qesh me ironi.*) Ah, ah, ah: vuri kryet te vendi!
- GAUDENCJA - (*Duke treguar Vërgollin:*) Ride?



- BARDHYLLI - Te l'ho detto che è spiritoso!
- VËRGOLLI - (*I mendueshëm*) E nga se vjen fjala "spiritus", përçë "këtë" (Gaudencjën) e prure te shpia (shtëpia)? Në e sheh "shpirti" i Amelies?
- BARDHYLLI - Xhullusjaret (ndien xhelozit)? Le t'ë shohënj!
- VËRGOLLI - Vete i thom të mos vinjë këtu: ti je i lik e i poshtër! (*Shtyn karrocelen e nisët për dhomën e brëndshme, kur qëndron se paraqitet Amelia. Vërgolli prapësohet dalngadalë.*)
- AMELIA - Gjegja (dëgjova) zërin e ëngjëllit tim... të Bardhyllit të ëmbël... të mirë!
- VËRGOLLI - Na i falesh!
- AMELIA - (*Shen Gaudencjën:*) E kjo kush ë?
- VËRGOLLI - Kush ë kush?
- AMELIA - Kjo! (*Tregon Gaudencjën.*)
- BARDHYLLI - (*Vërgolli*) Tyi pamet ishtë e të zë? Me kë flet!?
- VËRGOLLI - (*Me zë të ulët:*) Amelia ë këtu!
- BARDHYLLI - (*Me zë të lartë:*) Kjo ë nusja ime!
- URSULLA - (*Bardhyllit*) Pameta e thua se ë nusja jote? E ndëlguam!
- AMELIA - Që thotë Bardhylli?
- VËRGOLLI - Eh, ti e ke me Bardhyllin! Në e kishe me mua u këto tricijata (tallje) ngë t'i bëja...
- URSULLA - (*Me vete*) Nani zë fill e flas vetëm edhe u si flet Vërgolli...
- AMELIA - Nusja e tij?
- VËRGOLLI - (*Ndërsa Bardhylli i pëshpërit ndonjë fjalë Gaudencjës*) Më dishpëlqen për tyj, Amelia, ma (por) ai thotë se ë...
- AMELIA - Oh! (*Mban kryet me duart.*)
- VËRGOLLI - (*Amelies:*) Çë ndien?
- URSULLA - Flet me mua?
- VËRGOLLI - Me Amelien...
- URSULLA - (*Me ironi*) Ah!
- GAUDENCJA - Che dicono?
- BARDHYLLI - Dicono che sei la benvenuta!
- AMELIA - Më vjen të vdes...
- VËRGOLLI - Pameta?
- AMELIA - Oh, kjo ë mortja më e ligë!
- VËRGOLLI - Mos thuaj ashtu!
- URSULLA - E çë thashë!
- VËRGOLLI - (*Me ankth*) Amelia!
- URSULLA - Bardhyll, thuaji të ujet (ulet)... (*E thotë për Gaudencjën.*)

- BARDHYLLI - (*Gaudencjës:*) Mia sorella dice di accomodarti! (*I tregon karrigen, që ndodhet afër Amelies.*)
- GAUDENCJA - Oh, finalmente! Grazie! (*Bën të ulet, por Amelia pa pritur i beq karrigen e Gaudencja shprishet te dheu.*)
- AMELIA - (*Bardhyllit*) Tradhëtar!
- GAUDENCJA - (*Sapo në dhe:*) Ma che modi sono...! (*Amelia del me vrap duke mbajtur gjirin.*)
- BARDHYLLI - (*Ndërsa ndihmon Gaudencjën.*) Kush kle?
- VËRGOLLI - U jo!
- URSULLA - U isha këtu: llargu.
- GAUDENCJA - (*Rregullon vestën e flokët.*) Ma hai visto? La sedia!
- BARDHYLLI - Ti sei seduta male. (*Vërgollit:*) Kle (qe) ajo?
- VËRGOLLI - E kush!
- BARDHYLLI - Thuaji se në e bën pameta...
- VËRGOLLI - (*Me dhëmbje*) Vate që ish e vdisëj (vdiste)!
- URSULLA - Mah! E ku jemi!

SKENA VI  
ATA, LENA

- LENA - (*Vjen nga dhoma e brëndshme e sheh Gaudencjën:*) E kjo kush ë ?!
- BARDHYLLI - Mo', ë "nusja" ime! (*Gaudencjës:*) Mia mamma!
- GAUDENCJA - (*Me një gaz të hapur, qaset e përfaqon Lenën.*) Oh, la mamma! Piacere! Come sei simpatica!
- LENA - (*Me vete*) E që! Manku (as) qëroin (kohën) jep kjo! "Sia fata!"
- BARDHYLLI - È "espressiva" (e gjallë në shprehje)!
- LENA - Si i thonë!?
- VËRGOLLI - Gaudencja Piacere (Pëlqim)! Programi i jetës së Bardhyllit!
- LENA - (*Ulet e i thotë Bardhyllit:*) Thuaji të ujet (ulet)! Përçë e prure këtu!
- BARDHYLLI - (*Gaudencjës:*) Puoi sederti ora! (*Gaudencja ulet. Lenës:*) Vura kryet te vendi!
- VËRGOLLI - E pruri këtu të bëj xhulluse Amelien!
- BARDHYLLI - Ngë ë ftet (vërtet)! Vura kryet te vendi!
- LENA - Amelien? E përçë?
- VËRGOLLI - Se ë i lig!
- URSULLA - Mo', që thua: kjo Amelie ngë sistir (eksiston)!
- VËRGOLLI - E shexhën (karrigen) kush ia nxori asaj!

- URSULLA - Shkau vetëm!  
 LENA - (*Bardhyllit:*) E nani si vjen yt at?  
 BARDHYLLI - I thom se kam nusen... (*Ulet afër Gaudencjës e sillet si dhëndër.*)  
 LENA - E shërbëtyra?  
 BARDHYLLI - E gjenj...  
 VËRGOLLI - (*Me ironi*) Ai sa zbyll gojën e gjen!

SKENA VII  
 ATA, VINAU

- VINAU - (*Hyn*) Çë ë ditë festje çë jini gjithë këtu?  
 BARDHYLLI - (*Pa parathënie:*) Ta', të prisintar (prezantoj) nusen time!  
 VINAU - (*Shkon në dhomën e brëndshme, kur sapo dëgjon fjalët e Bardhyllit, qëndron papritur e kthehet:*) Çë? Mba! Çë the? Prit! Gjegja mirë? "Pi' la santissima parola!"  
 BARDHYLLI - (*Gaudencjës:*) Questo è il mio papà!  
 GAUDENCJA - (*Ngrëhet*) Oh, piacere, piacere! Posso dare un bacio a papà? (*Qaset te Vinau dhe e puth.*)  
 VINAU - "Pi' la santissima parola!" E kjo kush ë?  
 VËRGOLLI - Gaudencja Piacere!  
 BARDHYLLI - Gaudencja, ta', mos gjegjesh atë (*Vërgollin!*)  
 VINAU - Çë e prure të bëje!  
 LENA - Atë çë i kam thënë u...  
 BARDHYLLI - Vura kryet te vendi!  
 VINAU - Gjete shërbëtyrë? (*Ulet.*)  
 BARDHYLLI - Jo, ma (por)...  
 VINAU - Gjete vajzën. Gaudencja i thonë?  
 VËRGOLLI - Gaudencja Piacere!  
 GAUDENCJA - Il piacere è tutto mio!  
 VËRGOLLI - E u çë ju thashë: ë gjithë i saj!  
 VINAU - (*Bardhyllit*) Ti pa shërbëtyrë, ndëlgon se... Ma (por) ka m'e thuash ku e gjete?  
 BARDHYLLI - Palermë.  
 VINAU - Litire! Ti pa shërbëtyrë e ajo litire! "Pi' la santissima parola!"  
 LENA - Atë ç'i kam thënë..  
 VINAU - (*Me zë të ulët:*) Bardhyll, një herë çë e prure, bëje të flasënj, e pra... mos e bjer më! Se u, "pi' la santissima parola!", ngë mënd e shoh... Ti në do, e mban për tyj, me shërbëtyrë o pa



- shërbëtyrë! E pra u ngë jam "papai" i saj... mos stramarënj (humbë) trutë, se u kam tre bij e katër si nani ngë i dua...
- BARDHYLLI - (*Gaudencjës, që ka dëgjuar pa kukptuar:*) Vogliono conoscerti meglio... Dicono che sei carina e papà... dice che ti vogliono bene!
- GAUDENCJA - Oh, come siete gentili, siete tutti gentili: papà...
- VINAU - Pameta?
- GAUDENCJA - ... la mamma, la sorella Ursula e il caro fratello Vergonzio...
- VËRGOLLI - Vergonzio? E ku e gjeti këtë emër: kjo gjithë te thesi do t'na vën! Vergonzio: ka më thërrini gjithë Vergonzio!
- GAUDENCJA - Io, quando Bianchino - io lo chiamo così: Bianchino! (*I përkëdhel dorën Bardhyllit.*) Avrei voluto chiamarlo Stellino, ma lui non ha accettato...
- VËRGOLLI - (*Qesh hollë:*) Ih, ih, ih, Bianchino Stellino! Ih, ih, ih!
- URSULLA - Eh! (*Që të mos i duket gazi, vë dorën në buzë.*)
- GAUDENCJA - Quando Bianchino mi ha chiesto di venire qui a farvi visita, gliel'ho detto subito: - Ma no è troppo presto, ci conosciamo appena! È vero Bianchino?
- VËRGOLLI - Ih, ih: Bianchino!
- BARDHYLLI - (*Si i shqetësuar*) Si, si...
- URSULLA - (*Me vete*) Komoventi (e mallëngjyeshme)!
- GAUDENCJA - Se sapeste come ci siamo conosciuti! Io stavo salendo sull'autobus, dopo aver parcheggiato la mia macchina, perché a me piace il traffico svelto quando vado in centro città e così lascio la macchina lontano in periferia e prendo l'autobus: mi piace sentire il calore della gente...
- VËRGOLLI - Piacere e të ngrohtë!
- GAUDENCJA - Grazie, Vergonzio: come sei simpatico!
- VËRGOLLI - E ka me mua!
- BARDHYLLI - Ti e ke me atë!
- GAUDENCJA - Purnondimeno, dicevo che stavo salendo sull'autobus e avevo già messo su il primo piede, quando sento esclamare dietro di me: - Oh, che bella caviglia! - Mi giro e chi ti vedo?
- VËRGOLLI - Kë sheh?
- LENA - Kë sheh?
- URSULLA - Kë sheh?

- GAUDENCJA - (*Me efekt:*) Vedo Bianchino! (*E përkedhel*) Io sono arrossita molto...
- VËRGOLLI - Te ku: te “la caviglia”?
- GAUDENCJA - Dici caro? Sono arrossita tutta e così tra un rossore e un altro, gli ho risposto: - Ma perché, il resto non è bello?
- VËRGOLLI - Ih, ih, ih!
- URSULLA - Uh! (*Mbahet së qeshuri.*)
- LENA - (*Me zë të ulët:*) Mo’, mo’... e te ku e gjeti?
- VËRGOLLI - (*Lenës:*) Ngë t’ e tha ajo: te autobusi!
- VINAU - (*Ngadalë Bardhyllit:*) Bardhyll, si sos të flasënj e qell ka e prure...
- BARDHYLLI - (*Ngadalë:*) Ngë ë një vajzë e ligë: shërben e bushkar (fiton) shumë...
- GAUDENCJA - Parlo o non parlo più! Se parlate voi, fatemi capire!
- BARDHYLLI - Parla, parla...
- GAUDENCJA - Dicevo, cari, “il resto non è bello”? E lui arrossendo un poco... (*Vëren me dashuri Bardhyllin.*)
- BARDHYLLI - Nga, che dici, arrossendo!
- GAUDENCJA - Sì, sì, sei arrossito un po’! E lui mi ha risposto: - Chiappara se è bello!
- VËRGOLLI - (*Bradhyllit, thujse duke qeshur:*) “Qapara” e the ti?
- BARDHYLLI - (*Me pakujdesi*) Ajo ka dishirim t’i shtonj gjagjë...
- VËRGOLLI - Mua më duket gjithë “e shtuar”!
- GAUDENCJA - (*Pret e kur bëhet heshtje:*) Così tra una parola e l’altra ci siamo presentati e lui poi ha insistito dolcemente...
- VËRGOLLI - Ih, ih, ih!
- GAUDENCJA - Ma perché ridi, caro?
- BARDHYLLI - Non gli fare conto: lo sai, no?
- GAUDENCJA - Oh sì, carino! Dicevo: ha insistito tanto perché venissi a casa vostra! Così...
- VINAU - (*Bardhyllit*) Te dy minute ti vure kryet te vendi! (*Zbret heshtja tipike kur ndonjë njeri nuk është “i mirëpritur”.*)
- BARDHYLLI - Ora andiamo, se no perdi la corriera...
- GAUDENCJA - (*Ngrëhet*) Sì, perché debbo tornare a Palermo. Arrivederci! Bye bye! (*Afër derës, kthehet e, duke përshëndetur, del me Bardhyllin.*)
- URSULLA - (*Sapo kanë dalë:*) “Papà e mamà”: e mjera e ndëlgoi (kup-toi) se shturi duart lik...

- VINAU - U pata shortën e ligë se njeri (*Tregon Vërgollin*) ë aty i kopjasëm te kofshët e jetri (*Bardhylli që doli*) i kopjasëm te trutë! (*Papritur ndërrojnë të folur:*) E nani basta (mjaft) me fantazmët!
- LENA - Përçë je zë fantazmët nani?
- VINAU - Përçë fantazmët janë gjithë këto storje (histori), fantazia e ligë çë kini. U ngë shoh fantazmë, përçë djersët e shërbëtyrës m'i mbajën llargu!
- URSULLA - Oraëj (po)! E ti Vërgo', sose me këto lënësi, harroi fantazmët o më mirë bëji të shkapërdhiqjën nga trutë. (*Lenës:*) E edhe ti, mo', mos i jip kordë, se e di se i ke parë... fantazmët!
- LENA - U i kam parë? E kush t'e tha?
- URSULLA - Vërgolli. I sheh ai e ti!
- LENA - Ma u i shoh ftet (vërtet); i kam folur...
- URSULLA - E nani mos i shih më e mos i flit (fol) më!
- LENA - E dhukacjona (mirësjellja)?
- URSULLA - Mo', e sos, se edhe ti i ftes në Vërgolli i sheh!
- VINAU - Ursullë, më pëlqen si flet. Ti je më me tru se gjithë këta vënë bashkë! Nani basta (mjaft) me fantazmët! Në ju flasjën, i thoni se ngë kini më gjë çë të ndani! Le të venë! (*Del jashtë.*)
- URSULLA - Duket se zgjonemi dal'e dalë. Mënd jetë se... zgjonet edhe Bardhylli...
- VËRGOLLI - (*Qesh hollë:*) Ih, ih, ih! Gaudencja Piaçere! "La caviglia"! Ih, ih, ih! Vergonzio! Ih, ih, ih!
- URSULLA - Mos qish më e fliti (foli) tyt vëllai!
- VËRGOLLI - U ka i flas?
- URSULLA - Nxirr fantazmët tat (e tu) e pra nxirja tyt vëllai, se fantazmët e tij kanë më shumë rrëzik! Ata ngiten, flasjën, hanë e pinë!
- VËRGOLLI - Ursullë, ku e mësove të flisje kështu?!
- URSULLA - Ti më thua mua se bënj sekretarjen "d'azienda speciali": atje u mësova! (*Shkon në dhomën e saj.*)
- VËRGOLLI - Ursulla, motra ime!  
(*Vërgolli bie në mendime. Lena psherëtin, ndërsa kërkon të përgatitë të ngënit.*)

#### SKENA VIII

VËRGOLLI, LENA, GJONI, FINA, THODHA

LENA - Kam kryet çë më zien...



- VËRGOLLI - U kam zëmrën trubull...
- LENA - Si ka bëjëm me "ata"?
- GJONI - (*Vjen nga dhoma e brëndshme. Me dhëmbje e durim thotë:*)  
Kemi zëmrën shqerrë me atë që na rrëfyeti vajza...
- LENA - Më dishpëlqen, ma (por) kush ngë ju sheh ngë ju ka besë  
e ngë di dhëmbjet që kini në shpirt...
- FINA - (*Hyn*) Na për vajzën kemi dishiruar gjithmonë shërbiset  
më të mira....
- THODHA - (*Hyn pas*) Në ngë vate mirë këtu ngë i bën gjë! Qëro (kohë)  
kemi sa duam e në ngë ë këtu, ndo një vend ku isht isht ka  
e gjejëm ku mënd ndodhemi më mirë!
- LENA - Çë do thuash vo' Thodha?
- THODHA - Do thom se "traslokarjëm"!
- GJONI - Traslokarjëm, megjithëse ngëse këtu u kemi ndodhur lik...  
Të sprasmet qëronjë vetëm, një thërrime...
- THODHA - Sa për vajzën ng'u bë gjë!
- VËRGOLLI - U dej bëja gjagjë më duket!
- FINA - Na jemi këputur, kemi zëmrën këputur... Kjo vajzë duket  
se isht e më vdes e dyta herë... për dashuri...
- VËRGOLLI - E tjerët ngë vdesjëm për dashuri?
- FINA - Ti vetëm thomse (ndoshta) e deshe mirë... Mah!
- VËRGOLLI - E dua, oh, e dua mirë!
- GJONI - Ë hera të vemi nani...
- FINA - Dishirojëm të daljëm (dalim) ashtu si kemi hyjtur: pa  
batarì (zhurmë)!
- THODHA - (*Finës e Gjoni:*) E ju ashtu ka jini: pa tul! E vajza që isht e  
më vdes me nkollarit (shqetësimin)!
- LENA - Më dishpëlqen....
- THODHA - Eh! Tyj të dishpëlqen e neve na djeg! (*Gjoni, Fina, Thodha  
dalin e shkojnë në dhomën e brëndshme.*)

## SKENA IX

### VËRGOLLI, LENA, VINAU

- LENA - Më dishpëlqen për ata....
- VËRGOLLI - Dishiroja të isha i verbër të mos e shihja të klaj (qante) ...  
E u këtu që ngë mënd tundem, ngë mënd e karicjar (përkë-  
dhel) t'i thom zjarrin që më çilet te zëmra, fantazitë që më  
dhizen (ndizen) këtu brënda truvet! (*Mban kryet me duart.*)

- LENA - Oh, biri im, te çila jetë do të kemi gëzim e paqe në këtu ngë i kemi e atej ngë i kemi?!
- VËRGOLLI - Ju të gjithë ngë më latë të kisha gëzim e paqe, të harroja kush jam!
- LENA - Disa shërbise që ngë kanë as krye as këmbë... ngë mënd bëhen përçë (sepse) daljën (dalin) të shtrëmbra.
- VËRGOLLI - U dolla i shtrëmbër që kur leva (linda)!
- VINAU - (*Hyn nga jashtë*) Kur ju shoh të dy bashkë ndienj rrëzikun ndanëz (afër), jo rrëzikun fizik, të çilit ngë i trëmbem, ma (por) atë që ngë ngitet (preket) e ngë shihet, ma (por) ndihet! Çë thëshjët?!
- LENA - Mosgjë.
- VINAU - "Mosgjë" thënë ashtu vje' më rarë se ë një mosgjë "komplikatu"! Fantazmët vanë?
- LENA - Jo, ngë kanë vatur...
- VINAU - (*Me sarkazëm*) E shoh: jini këtu! Gjella ë djersë, sakrificje, shërbëtyrë (punë), gëzim e dhëmbje, përçë këto varen, vijën ngah na: ë te natyra! U njoh djersën, sakrificjet, shërbëtyrën... Kur të njoh mortjen ngë do të jem më u; kush e di kush do të jem! Ma mortja si nani ë llargu; mos i pincarjëm (mendojmë)! U ngë di të flas "qëruar" (pastër) si flet ai (*Tregon Vërgollin*), u ngë studjarta për "korrispondencë" si ai, ma (por) gëzimi më vjen nga shërbëtyra, më vjen nga djer-sët! Juve nga ju vjen gëzim? Nga mortja? Ka e sosjëm me këta "fantazmë": u dua te shpia ime gjinde të gjallë e se ti je i kop-jasëm ngë i bën gjë, diskursi të nget paraç (njësoj)! (*Lenës:*) Dua të ha - të thashë - e do të hani edhe ju! Përçë ngë ke zier?
- LENA - Pres...
- VINAU - Çë pret?! Spudhjaru (shpejtohu)! (*Hyn te dhoma e brëndshme.*)

## SKENA X

VËRGOLLI, LENA, GJONI, THODHA, FINA

- LENA - Pres të venë... (*Vërgollit që dridhet:*) E ti mos u dridh kaq!
- VËRGOLLI - Trutë më thonë se prindi ka liq (të drejtë), ma (por) zëmra ngë do die! (*Pshërëtin e në greqishte thotë:*) "... τὰς γὰρ ἠδονὰς ὅταν προδῶσιν ἄνδρες, οὐ τίθημι' ἐγὼ ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἔμψυχον ἠγοῦμαι νεκρόν"! (Sofokliu:

Antigona, finale) - Kur gëzimet e jetës njeriu zbier (humb), për mua ai ngë rron më e më duket një i vdekur që merr frymë! (*E vazhdon:*) "... τᾶλλ' ἐγὼ καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἄν πριαίμην ἀνδρὶ πρὸς τὴν ἠδοινήν"! (Aty) - U për një hje (hije) kamnoi (tymi) ngë blija te ndonjeri gjithë shërbiset në vend të gëzimit!

LENA - (*E shqetësuar*) Je zë pameta?

GJONI - (*Hyn me një valixhe të bardhë në dorë.*) Na vemi... Ngë kemi gjë me tyj, Lenë, e me djalin, që na kini ngushulluar...

THODHA - (*Hyn pas Gjonit*) Sa çirimonje! Qevarrisu (lamtumirë): arrën! Sa ngë bëmë gjë për vajzën! Qevarrisu!

LENA - Qevarrisu!

FINA - (*Hyn pas Thodhës*) Të kini fatin e mirë që na ngë patëm!

LENA - Të gjeni më mirë se sa gjetët këtu...

VËRGOLLI - (*Me emocion*) E Amelia?

FINA - Nani vjen e ju falet! Ndihet lik... Sa merr frymë e vjen e ju falet...

VËRGOLLI - Veni përgjithmonë? Ngë do dini çilat zëmra lëni të çara?

THODHA - (*Me mëri*) "In pratica" mosnjerën!

VËRGOLLI - E u?

THODHA - Ti? Ti je lidhur me materjen. Je lidhur! Ngë e sheh?

VËRGOLLI - E në zgjidhem? E në zgjidhem nga kjo? (*Tregon karrigen me rrota.*)

THODHA - Në zglidhe je për të gjallit, jo për ne! Kemi sa vemi! (*Dalin nga dera e jashtme: Gjoni e Fina ngadalë, Thodha me shpejtësi.*)

LENA - (*I shoqëron jashtë derës.*) Qevarrisu!

## SKENA XI

### VËRGOLLI, AMELIA

VËRGOLLI - (*Vazhdon*) E në zgjidhem?

AMELIA - (*Hyn nga dera e brëndshme më e bardhë e më e bukur se kurrë.*) U e di se si një ëndërr do të sprir (zhduken) menatnet kur zbardhet horizonti me të parën rreze të diellit! Për çilin njeri jam ëndërr u?

VËRGOLLI - Ëndërra ime!

AMELIA - O Vërgoll, u jam ëndërr që sprir (zhduket) e ngë jam jotja si ngë jam e njeriu! U jam ëndërr për mua e kurrë do të bëhem e vërtetë!



- VËRGOLLI - (*Me emocion*) Thuajmë një fjalë, gjymsë fjalje e u zgldhem e të marr me mua!
- AMELIA - U e di se ti më do, ma (por) u ngë jam për tyj! (*Ecën ngadalë e Vërgolli nuk e lë me sytë si edhe me lëvizjet e karroceles.*)
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë.*) Ti di gjithqish! Kur ë çë ka gjiegjesh tjerët?
- AMELIA - Mos lurit, mos u helmo, mos vdis me dashuri për mua, përcë u ngë jam për tyj!
- VËRGOLLI - (*Me zë të lartë*) Të kopjasmëvet ngë i nget edhe një ëndërr?
- AMELIA - (*E vëren me ëmbelsi:*) Jot motrë të tha të zgjoneshe! Edhe u t'e thom: zgjou, Vërgo'! Kush e di sa ëndrra reale do të gjesh, çë ngë jam u!
- VËRGOLLI - (*I angështuar*) Ti je ëndrra ime; në një ëndërr ngë isht (është) ëndërr, çë ë?
- AMELIA - (*Qaset te dera e jashtme.*) Mua zëmra m'u këput e dyta herë e ngë mënd ndienj më dashuri...
- VËRGOLLI - Mos veç! Zëmra mënd ndërtonet pameta, mos veç!
- AMELIA - Më thërresjën timtë... Tyj të thërret jeta... Zgjou, Vërgo', zgjou... (*Del*)
- VËRGOLLI - Mos veç, mos veç!!! (*Si bën për ta mbajtur, ngrëhet nga karriqja me rrotele e ai vetë nuk e beson se shihet "më këmbë"!*)

## PËLHURA

GIUSEPPE SCHIRÒ DI MAGGIO

MOLTE VISITE  
opera originale in tre atti

Palermo 2009

*Se disperato  
per amore morissi,  
che pro n'avrei?  
Soltanto finchè vivo  
vedo la donna mia.*

(Otomo Momoyo -VIII sec. d. C.)



## PERSONAGGI

VERGOL	- portatore di handicap; seduto in carrozzella
BARDIL	- il fratello maggiore
URSULA	- la loro sorella, secondogenita
LENA	- la madre
VENANZO	- il padre
AMELIA	- fanciulla fantasma
FINA	- madre fantasma di Amelia
GJON	- padre fantasma di Amelia
TEODORA	- nonna fantasma di Amelia,
AMICO	- di Vergol
PADRE ATANASIO	- prete bizantino-albanese
GAUDENZIA	- ragazza di Bardil

## ATTO I

La SCENA è identica in tutti e tre gli atti: stanza da pranzo e salottino; in un angolo un televisore sempre spento. La cucina è fuori scena.

### SCENA I

LENA

LENA - (*Apparecchia senza fretta la tavola*) Chissà come vanno le cose in questo mondo e... nell'altro! In questo mondo la gioia è miscelata al dolore. Io ho avuto tre figli: gioia grande per una madre! Tre figli tutti e tre bravi e buoni; ma nel cuore ho una spina. Dicono che non bisogna prestar fede ai sogni! Sentite questa! Prima della nascita del mio primo figlio, sogno di essere a letto che dormivo, quando una luce entra dalla finestra e mi sveglia: mi alzo piano piano e vado a vedere da dove proviene quella luce. Capivo che era un sogno, ma mi sentivo sveglia. Mi sporgo alla finestra e vedo una stella, un astro lassù in alto nel cielo: era bianco e brillava più della luna... Mi nasce un figlio splendido proprio come una stella! A mio marito dico che dobbiamo chiamarlo Bardil, che vuol dire "Astro brillante", perché lui gli voleva dare il nome di suo padre: Demetrio! Poi al momento di battezzarlo, padre Atanasio, che conosce tutta la storia albanese, è d'accordo con me di chiamarlo "Bardil", come un

nipote di Giorgio Kastrioti, lo Skanderbeg! (*Continua ad apparecchiare, mettendo sulla tavola un piatto in più rispetto al numero dei componenti della famiglia*). Il secondo figlio è una bambina: Ursula, come la nonna; forse perché era la seconda sognavo poco – non ricordo i sogni di allora... Brava ragazza, volenterosa. Prima di avere il terzo – sia fatta la volontà di Dio! – mi sentivo strana... non dormivo la notte: mi salivano ondate di calore e vedevo... – sia fatta! – iniziarono a farmi visita, ad apparirmi... alcuni – come dire – alcuni... spiriti! Marito e moglie; la figlia di questi e la nonna della ragazza: una processione! Entravano e uscivano come a casa loro! Le prime volte mi mettevo paura; avevo brividi e per giunta la febbre; poi cominciavo a capire che erano “mansueti”: la notte mi tenevano compagnia e quando mi prendeva l’insonnia si chiacchierava. Ma anche di giorno quando mio marito andava in campagna... Dicevo che quando aspettavo il terzo, vado a sognare che ero seduta su una seggiola e lavoravo ai ferri: preparavo lo scialle bianco del battesimo – sognavo ma parlavo con quegli spiriti; mi pare che il marito quella volta non c’era – quando sull’ultimo ferro dello scialle... mi nasce il bambino! Onnipotenza di Dio! Sulla seggiola ero e sulla seggiola rimasi: gettai un urlo nel sogno con quanto fiato avevo nei polmoni e loro... gli spiriti, vedendomi così, mi prestarono soccorso: mi sollevarono e mi portarono sul letto; ma il bambino mi rimase sulla seggiola!

## SCENA II

LENA, VERGOL

VERGOL - (*Entra dalla porta interna sulla sedia a rotelle. Con voce pre-dicante alla madre:*) I peccati dei padri ricadono sui figli; ma il tuo peccato si è riversato su di me: sul terzogenito...

LENA - Grande Iddio, ho commesso così gravi peccati? (*Continua ad apparecchiare.*)

VERGOL - Hai desiderato che nascessi più bello di Bardil: questo è il tuo peccato, perché più bello di Bandil non sarebbe mai dovuto nascere nessuno!

LENA - Tutti i figli sono belli! Tu ce l’hai con tuo fratello... Lui ti vuole bene.

- VERGOL - L'amore è bellezza: chi è bello ama; chi è brutto ha brutto anche il cuore.
- LENA - Calo' il figlio di Bernardo, è così brutto, che sembra l'abbia baciato il diavolo, ma è un ragazzo a posto.
- VERGOL - Il diavolo l'ha baciato di fuori e l'angelo nel cuore. E me chi m'ha baciato?
- LENA - Ti ho baciato io!
- VERGOL - Hai baciato il tuo peccato: io sono il tuo peccato!
- LENA - Io non ho commesso peccati così gravi!
- VERGOL - Li ha commessi tua madre e la madre di tua madre fino alla settima generazione!

SCENA III  
ESSI, BARDIL

- BARDIL - (*Entra dalla comune*) Ma', quando si mangia!
- VERGOL - L'uomo è pratico: quando si mangia!
- BARDIL - Tu: zitto e sta' al tuo posto!
- LENA - (*A Bardil*) Incominci tu ora?
- BARDIL - Lui ha incominciato!
- LENA - (*Entra ed esce dalla cucina. A Bardil:*) Hai trovato lavoro?
- BARDIL - (*Si siede*) E dove! Sono stato all'ufficio di collocamento, ma c'era folla...
- LENA - C'era folla e tu non hai aspettato! (*Vergol ascolta con interesse.*)
- BARDIL - Aspettare per me è lavoro e nessuno mi paga: tanto vale che...
- VERGOL - Passeggi in piazza!
- BARDIL - Ma', lo senti?
- LENA - Sì, ma potevi aspettare! A tuo padre dirai che c'era folla all'ufficio del collocamento?
- BARDIL - Se non mi crede, va ad aspettare lui...
- LENA - Sia fatta! Ma è parlare questo? Così ti abbiamo insegnato a parlare? Povera me: un figlio che non vuol sentire di lavorare e...
- VERGOL - E un figlio handicappato! Guarda che ti sei scordata tua figlia!
- LENA - Lei almeno il lavoro lo cerca!
- VERGOL - Eh, segretaria d'azienda, dove azienda significa proprietario e il proprietario le mani ce l' ha lunghe! (*Fa i gesti relativi.*)



- LENA - Vergol, figlio mio fa' il bravo!
- BARDIL - (*A Lena*) Se si mangia me lo dici, altrimenti vado per i fatti miei.
- VERGOL - Ibis redibis: l'appetito non ti manca!
- BARDIL - Ora incomincia con il greco!
- VERGOL - (*Infuocandosi, cita a memoria in greco:*) "... ἄπορος ἐπ' ουδὲν ἔρχεται τὸ μέλλον· Ἄιδα μόνον φεῦξιν οὐκ ἐπάξετε· νόσων δ' ἀμιχάνων φυγὰς συμπέφρασται." (Sofocle: Antigone - stasimo primo) - Per nulla incerto affronta il futuro; dall'Ade soltanto non potrà fuggire; ma ha trovato il modo di vincere i grandi malanni! - Sei bello! (*Dice rivolto al fratello*)
- BARDIL - Più parla e più gli escono le parole...
- VERGOL - Sei bello!
- LENA - (*Preoccupata:*) Di nuovo gli viene...
- BARDIL - Ogni giorno a quest'ora... come a farlo apposta.
- LENA - Tu sta' zitto e non stuzzicarlo.
- BARDIL - Io lo stuzzico? È lui che...
- LENA - Vergol, figlio mio, smettila un tantino...
- VERGOL - (*A voce alta:*) Anche nel nome sono handicappato: Vergol! Vergooool! (*A Lena:*) Mi avessi chiamato "Vergogna" mi sarebbe piaciuto di più! Nomina - Numina! Il nome segna il destino! Come ho il nome così ho l'essere: Vergol! Raccorciato, rattrappito, handicappato! (*Dolcemente, ma con ironia:*) Mio fratello invece ha nome Bardil, l'Astro Fulgente: la luce che si rallegra di essere luce!
- BARDIL - (*Fa per andarsene.*) Me ne vado!
- LENA - Vergol, calmati. Chi ha colpa se il nonno si chiamava Vergol.
- VERGOL - Chi lo ha generato! Il padre e la madre hanno colpa! Il nome fa il tuo destino: io appena nato ho sentito "Vergol!" e mi sono involto come un viticcio!

#### SCENA IV ESSI, VENANZO

- VENANZO - (*Entra; vestito da proprietario terriero*) Che avete!
- LENA - Che abbiamo: i tuoi figli...
- VENANZO - Io sono stanco e non voglio sentire storie! Butta la pasta!



- LENA - L'acqua ha già bollito, ma ho spento: deve arrivare tua figlia da Palermo.
- VENANZO - Non è arrivata ancora? (*Si siede al suo posto di capotavola.*)
- LENA - Da venire ha! La tavola è pronta: appena lei arriva butto la pasta.
- VENANZO - (*A Bardil*) Hai trovato lavoro?
- BARDIL - No. C'era folla.
- VENANZO - C'era folla dove: al lavoro?
- VERGOL - Ah! Ah! Ah! Folla al lavoro: sono impazziti tutti a cercare lavoro!
- BARDIL - (*Irritato*) C'era folla e poi era tardi.
- VENANZO - In una parola: non hai trovato lavoro.
- BARDIL - No.
- VENANZO - Quando lo trovi, mi avverti.
- VERGOL - Ih! Ih! Ih! Quando lo trovi, lo avverti!
- BARDIL - Lo senti, pa'?
- VENANZO - Chi!?
- BARDIL - (*Indica il fratello*) Ride e mi prende in giro...
- VENANZO - Lui può fare quel che vuole; tu invece non hai trovato lavoro.
- BARDIL - Che colpa ne ho io se non l'ho trovato: dov'è questo lavoro?
- LENA - Se tu aspetti che sia il lavoro a venirti a trovare!
- VENANZO - Ti do tempo questa settimana, se non lo trovi vieni a lavorare in campagna.
- VERGOL - Un signorino in campagna? "Vade retro" campagna!
- VENANZO - Calmati, Vergol, ché ci penso io. (*Guarda la tavola e dice a Lena:*) E tu di nuovo quel piatto in più?
- LENA - È una santa devozione: un piatto in più per chi arriva inaspettato...
- VENANZO - Io non ho mai visto arrivare nessuno inaspettato!
- VERGOL - La mamma fa bene: un piatto in più per chi arriva inatteso o... atteso!
- VENANZO - Le devozioni falle per tuo figlio perché trovi lavoro; altrimenti lo porto con me in campagna.
- LENA - Un ragazzo con questa figura in campagna è perso. Aspetta e vedrai che il lavoro lo trova...
- VENANZO - Ho aspettato!
- VERGOL - Aspetta oggi aspetta domani - la coda alla lucertolina crescerà!

- BARDIL - *(Con irritazione)* Ha parlato!  
 VENANZO - *(A Lena)* Tua figlia tarda.  
 LENA - Forse la corriera ha avuto qualche guasto.  
 VENANZO - Butta la pasta: quando arriva gliela scaldi.  
 VERGOL - Ah, ah, ah!  
 BARDIL - Perché ridi!  
 VERGOL - Lo so io!

*(Si fa silenzio profondo come capita in certi momenti strani. Venanzo e Bardil pensano per conto loro; Lena e Vergol sono inquieti in attesa di qualcuno che...)*

## SCENA V ESSI, GJON

- GJON - *(Con calma e senza rumore, entra dalla porta interna, vestito di bianco, il volto pallido: lo vedono soltanto Lena e Vergol. Dice con voce flebile:)* Stasera è il mio turno a tavola... Non è ancora tempo?  
 LENA - *(Con un filo di voce a Gjon:)* Aspettiamo Ursula da Palermo. *(Poi va in cucina.)*  
 VERGOL - *(Si avvicina con la sedia a rotelle a Gjon, mentre il padre e il fratello seguono il filo dei propri pensieri.)* E che, si entra così? Non mi saluti?  
 GJON - Ti saluto Vergol! Come ti senti stasera!  
 VERGOL - Eh, mi sento handicappato! E tu?  
 GJON - Mah, così..., un po' di qua e un po' di là...  
 LENA - *(Entra e dice a Gjon:)* Accomodati al tuo posto. *(Agli altri:)* Forza, avvicinatevi ché la pasta è quasi pronta.  
 GJON - *(Si siede al suo posto.)* Grazie.  
 VERGOL - *(Si situa vicino a Gjon e dice al fratello:)* Bardil, tu non vedi quel che vedo io!  
 BARDIL - *(Seccato)* Ricominci? Ogni giorno mi ripete "tu non vedi quel che vedo io!" Ma che mi racconti!  
 VENANZO - *(Seccato)* Vergol sta' un po' zitto: qui nessuno vede quel che vedi tu!  
 VERGOL - No, non è vero! Anche la mamma vede quel che vedo io!  
 VENANZO - *(A Lena, che va e viene dalla cucina:)* È vero?  
 LENA - Ma che ti passa per la testa Vergol! Sta' zitto e lasciaci cenare in pace.  
 VERGOL - *(Al padre e al fratello)* Con chi parlo io in questo momento?

- GJON - (*A Vergol*) Lasciali stare, Vergol, loro non mi vedono e tu li provochi senza motivo.
- VERGOL - Se lo dici tu, sto zitto.
- VENANZO - Ecco: bravo, sta' zitto!
- VERGOL - (*Tra sé*) Con una sola frase accontento due richieste! (*Annuncia:*) Ora parlo da solo...
- VENANZO - Parla da solo, ma piano piano ché non tollero rumori.
- VERGOL - Gjon come sta tua figlia? (*Venanzo e Bardil lo guardano contrariati*)
- GJON - Eh, non c'è male; avrebbe desiderato venire lei stasera; ma sono venuto io perché devo fare un certo discorso a tua madre.
- BARDIL - (*A Lena a voce alta:*) Ma', è cotta?
- LENA - (*Dalla cucina*) Vengo a impiattare.
- VENANZO - Tua figlia tarda...
- LENA - (*Dalla cucina*) Sarà qui a momenti... (*Entra con la zuppiera colma di pastasciutta, riempie il piatto del marito e quindi quello di Gjon.*)
- VENANZO - Di nuovo quel piatto pieno: chi lo mangia!?
- VERGOL - Se ha questa devozione!
- VENANZO - E poi si butta!
- LENA - (*Mentre riempie gli altri piatti:*) Non va persa: se resta, domani la frigio e la mangio io.
- VENANZO - (*Seccato:*) Ora mangiamo... (*Lena si siede; tutti mangiano, escluso Gjon.*)
- LENA - (*A Gjon:*) Non mangi?
- VENANZO - Non sto mangiando?!
- BARDIL - Non sto mangiando?!
- LENA - Non dicevo a voi...
- VERGOL - Diceva a me!
- VENANZO - E tu mangia!
- LENA - (*Piano a Gjon:*) Perché non mangi?
- GJON - Stasera non mi va..., non mi cala giù... Devo parlarti di mia figlia.
- LENA - Per ora mangia.
- GJON - Non c'è pericolo che muoia di fame!
- VERGOL - Ah, ah, ah!!! (*Scoppia a ridere; Venanzo e Bardil lo guardano sconcertati*)
- GJON - Vergol ride...



- VERGOL - (*A voce alta:*) Rido perché tu mi fai ridere!  
 VENANZO - Chi ti fa ridere?  
 VERGOL - Tu no! So io chi mi fa ridere!  
 BARDIL - (*Seccato:*) Ma pensa a mangiare!

SCENA VI  
 ESSI, URSULA

- URSULA - (*Entra dalla comune quasi di corsa*) Maledetta corriera!  
 LENA - Hai fatto tardi!  
 URSULA - Non è colpa mia! (*Va nella sua stanza per lasciare la borsetta.*)  
 VERGOL - È nervosa! Perché è nervosa?  
 LENA - Se ha i nervi, lasciatela stare.  
 VERGOL - Se non le rivoliamo la parola s'infuria di più.  
 VENANZO - Mangiate e lasciatela in pace.  
 URSULA - (*Rientra e vede due posti vuoti*) Dov'è il mio posto?  
 VERGOL - Non lo sai dov'è il tuo posto?  
 URSULA - Qui ci sono due piatti: ogni giorno la stessa storia! Qual è il mio? (*Fa per sedersi sulla sedia dov'è Gjon.*)  
 VERGOL - (*Divertito:*) No, lì no... lì no!  
 URSULA - E perché qui no?  
 VERGOL - Lì c'è la devozione!  
 URSULA - Devozione o no, io ho fame: ha una giornata intera che lavoro...  
 VERGOL - (*Con un risolino:*) Ih, ih, ih! Lì no! Ché io lo so che vorresti sederti lì, ma non puoi: è occupato!  
 URSULA - Sono appena arrivata e già mi fa impazzire!  
 LENA - (*Indica la sedia veramente vuota:*) Siediti lì, tanto è lo stesso.  
 VERGOL - Non è lo stesso: lì la sedia è vuota qui è occupata!  
 GJON - Zitto Vergol, lasciali in pace...  
 URSULA - (*Siede sulla seggiola vuota*) Sto in mezzo ai pazzi!  
 VERGOL - Non stai in mezzo ai pazzi..., stai in mezzo... Tu non sai chi hai a lato!  
 URSULA - (*Seccata*) Ho te e mi basta. Io lavoro tutto il santo giorno, vado e vengo da Palermo: quando sono a casa desidero riposarmi e invece devo sorbirmi le pazzie di mio fratello!  
 LENA - E tu non lo sai che è così?  
 URSULA - E tu che lo difendi! Io sono stanca e non ho voglia di star dietro alle sue pazzie (*Accenna a mangiare.*)



- VENANZO - Mangia e riposati, se puoi...  
 VERGOL - (*A Ursula*) Perché sei stanca?  
 URSULA - (*Mentre mangia:*) Perché lavoro!  
 VERGOL - Con chi?!  
 URSULA - (*Rivolta agli altri:*) Ma che vuol dire "con chi"?!  
 LENA - Zitto, Vergol; lasciala in pace.  
 (*Si fa silenzio; intanto mangiano, eccetto Gjon.*)

SCENA VII  
 ESSI, AMELIA

- AMELIA - (*Entra dalla porta interna, vestita di una lunga veste bianca; procede piano, incerta; fa due passi, si ferma, guarda in direzione di Bardil e gli sorride. Vergol è l'unico a vederla oltre alla madre e logicamente a Gjon.*) Oh, sei qui! (*Dice rivolta a Bardil.*)
- VERGOL - (*Si blocca e la guarda estasiato.*) Metà donna e metà sogno  
 - come dice il poeta!
- URSULA - (*Sorpresa*) E che ti prende ora?
- VENANZO - Gli prende quello che gli ha preso sempre... (*Continua a mangiare.*)
- BARDIL - Mah! (*Continua a mangiare.*)
- LENA - Non dategli retta. (*Mangia.*)
- AMELIA - (*Si avvicina piano e leggera a Bardil:*) Della mia notte tu sei la luce!
- VERGOL - (*Urla guardando fisso Amelia:*) Io sono qui!
- URSULA - Di nuovo! O me lo fa apposta o è impazzito!
- LENA - Zitta e lascia che dica quel che gli pare...
- VERGOL - (*A voce alta:*) "Io" qui sono! (*I commensali si innervosiscono, ma pazientano.*)
- AMELIA - (*A Bardil*) Quando sono vicino a te, mi sento viva! (*Fa per accarezzare i suoi capelli, ma non osa.*)
- GJON - (*Dolcemente:*) Amelia, figlia mia, non ti ho detto che stasera venivo io qui? Parlo io per te. È meglio che tu ritorni di là, ché qui stasera è torbido...
- LENA - (*A voce alta*) Chi è torbido?
- VENANZO - (*Allarmato:*) Chi è torbido!
- BARDIL - (*Allarmato:*) Chi è torbido!
- URSULA - (*Allarmata:*) Chi è torbido!
- LENA - Non parlavo con voi...

- URSULA - E con chi parlavi!
- LENA - Pensavo a voce alta... Mangiate!
- URSULA - Ma', se incominci pure tu, qui è il manicomio completo!
- VENANZO - Lena, non pensare a voce alta: fammi questo piacere...
- GJON - Amelia, torna da tua madre... Parlo io con...
- AMELIA - (*Vicino a Bardil, con grande dolcezza:*) Mi batte così forte il seno che mi sembra di avere il cuore... e sei tu il mio cuore!
- VERGOL - (*Fissa con adorazione e ira Amelia:*) Io sto qui!
- URSULA - Lo so che stai qui: questa è la terza volta che lo ripeti. Bardil parla con te?
- BARDIL - Qui ognuno parla con chi vuole, ma che lui parli con me mi sembra difficile!
- AMELIA - Oh, com'è dolce... Oh, com'è puro il suono della tua voce!
- VERGOL - Ma sei cieca? Io qui sto!
- URSULA - (*Salta su dalla sedia.*) Io cieca? Mi fa veleno a me il mangiare!
- LENA - Non parla con te...
- URSULA - E allora con chi!?
- BARDIL - Fantasie!
- AMELIA - (*Soavemente*) Fantasie! Oh, Bardil, un brivido mi scuote quando ti sento parlare!
- VERGOL - (*Ad Amelia*) Tu la devi smettere con questo Bardil!
- BARDIL - Allora ce l'ha con me!
- URSULÀ - Te lo dicevo io che parlava con te?
- GJON - (*Si alza*) Andiamo Amelia, andiamo figlia mia! (*La prende dolcemente per un braccio e la conduce oltre la porta interna.*)
- VERGOL - (*Ad Amelia, che esce:*) E se devi venire qui a farmi perdere la testa, meglio tu stia nel tuo angolo!
- URSULA - (*Spaventata, sobbalza.*) Colpo di sale! Veleno mi deve fare il mangiare! Qui non si può resistere più! E di nuovo devo andare a letto senza cena... (*Esce infuriata e va in camera sua.*)
- BARDIL - Nemmeno un po' di pane si può mangiare qui! (*Si alza ed esce dalla comune.*)
- VENANZO - (*È rimasto in silenzio a sopportare. Ora, più seccato che mai, si alza e mentre va verso la camera interna:*) E chi può sopportarvi! Lei vaneggia (*Indica la moglie*), questo qui vaneggia (*Indica il figlio*): a me mi dovete lasciare in pace, se no vi andate a chiudere in manicomio! (*Esce.*)
- LENA - (*Coprendosi il volto con le mani*) Povera me!

- VERGOL - (*Ha continuato a fissare il punto da cui è uscita Amelia.*) Se ne sono andati?
- LENA - Sì. Ma che ti salta in mente, figlio mio!
- VERGOL - (*Seguendo il filo dei suoi pensieri.*) Hai visto? Va a parlare a Bardil "quella"! Un fantasma che non esiste va a parlare a Bardil! E io che quando la vedo divento di fuoco, me non mi guarda!
- LENA - (*Mentre sparcchia*) Sia fatta! Ma che sono queste fantasie che hai, figlio mio!
- VERGOL - Le fantasie "lei" ce l'ha, che corre da Bardil!
- LENA - (*Paziente*) Ma lascia che corra dove le pare, lascia che parli con chi vuole: non lo vedi che è... uno spirito!
- VERGOL - (*Irato*) "Io" la vedo; "io" so quant'è bella! Non la vede Bardil!
- LENA - Povera me! Mette gelosia per suo fratello!
- VERGOL - Io geloso? Io sono logico: mezzo essere è "lei", mezzo essere sono io: "lei" deve amare me! (*Guarda sempre fisso verso la porta interna.*)
- LENA - Tu non puoi comandare al cuore!
- VERGOL - Posso comandare! Ma "lei" non ha cuore: vede che io impazzisco d'amore e "lei" corre da... (*Ripete le parole di Amelia:*) Oh, che voce soave che ha Bardil! Oh, che parole delicate... Meglio che la smetta! (*Fa una pausa; poi, a voce molto alta, cita a memoria:*) A! quotiens lacrimis venientibus ora reflexi / Ne causam fletus quaereret mei! (*Ovidio: Heroides - Paride ad Elena.*) Ah, quante volte, mentre avevo le lacrime agli occhi, distolsi il volto perché nessuno mi chiedesse perché piangevo!
- LENA - O povera me! Ora incomincia con il greco.

## SCENA VIII

LENA, VERGOL, GJON

- GJON - (*Entra dalla porta interna.*) L'ho riportata da sua madre...
- LENA - Hai fatto bene.
- GJON - (*A Vergol*) E tu... non vai...?
- VERGOL - Dove: da mia madre? È qui mia madre!
- LENA - (*A Gjon*) Hai bisogno di qualcosa?
- GJON - (*S'avvicina a Lena:*) Desidero dirti una parola; ma (*Indica Vergol.*) se fossimo soli...



- VERGOL - Lo dici per me? Io qui sto e qui resto, benché non sia qui ma dove sta "lei"...
- GJON - Puoi restare se vuoi.
- VERGOL - Voglio!
- GJON - (*Si siede.*) Non so da dove incominciare... Mia figlia soffre, non ha pace...
- LENA - (*Si siede e sospira.*) Eh!
- GJON - (*Con voce piana e dolce.*) Voi sapete come mia figlia si è spenta alla vita... Sapete come ci siamo spenti noi... (*Sospira.*) Quando era in vita la nostra bambina si era accesa d'amore per un giovane, bravo ragazzo, raro: erano tutti e due lo specchio della felicità, la primavera della gioia... Dinanzi a loro il cielo, il destino non aveva nuvole... Ma un brutto giorno, il giovane muore, così all'improvviso, senza un preciso motivo... e dietro di lui mia figlia, piano piano - ma che dico "piano piano"! - fulmineamente, si è spenta come un cero, come il lucignolo della lampada che non ha più olio... Si è spenta la nostra bambina e noi, mia moglie e io, dietro di lei... perché era lei la nostra vita... (*Sospira.*) E da allora non abbiamo pace: siamo rimasti legati a questo mondo - il vostro - benché morti, benché le sofferenze siano state tante da non potersi raccontare... Anche oggi ricordiamo quei dolci momenti quando tutti eravamo felici e... vivi! Mia figlia da un po' di tempo sembrava aver dimenticato quel che le accadde in vita; ma ora soffre nuovamente, non ha pace...
- LENA - (*Con partecipazione*) E noi che possiamo fare...
- VERGOL - Io lo so!
- GJON - Mia figlia... sta facendo uscir di senno sua madre e me, perché vuole - come dirlo - non è cosa facile a dirsi...
- VERGOL - (*Intuisce e sollecita:*) Dillo, dillo, ché non è difficile a dirsi!
- GJON - Lo dico.
- VERGOL - Dillo!
- GJON - (*Mentre parla segue l'effetto delle sue parole.*) Vuole... vuole... sposarsi!
- LENA - (*Stupita*) Sia fatta! Bene!
- VERGOL - (*Alza le braccia al cielo e cita con solennità dalla liturgia del vespro - salmo 140:*) "Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου..." - Salga la mia preghiera come incenso al tuo cospetto...



- GJON - Che ha?
- LENA - Non dargli ascolto: parla latino! Che mi stavi dicendo?
- GJON - Vuole sposarsi!
- LENA - Bene!
- GJON - Tu, Lena, dici che è bene; ma tu lo sai che famiglia siamo noi!?
- LENA - Non si parla male di voi in paese: avete un buon nome...
- GJON - Lo so, ma non dico del nome...; dico che siamo una famiglia così... che non sta né in cielo né in terra...
- LENA - "Né 'n celu - né 'n terra!", come si dice in siciliano.
- GJON - E mia figlia vuole sposarsi!
- LENA - E che c'è di male: tutte le fanciulle desiderano sposarsi...
- GJON - E per voi va bene che una ragazza come mia figlia si sposi?
- LENA - La ragazza è fine..., non ho niente da dire...
- VERGOL - (*Emozionato:*) Settimo sacramento: il matrimonio!
- GJON - Ma...
- LENA - Ma: che?
- GJON - Ma... è difficile...
- LENA - Certo che però...
- GJON - Mia figlia ha in mente - come dirlo! - vuole sposare...
- LENA - Uno come voi?
- GJON - Uno spirito? No, non è come noi: è vivo!
- VERGOL - (*Pronuncia velocemente:*) Eccomi-son-qua! Eccomi-son-qua!
- LENA - Sia fatta! Vuole uno... vivo?
- GJON - Per questo sono venuto a parlare con te!
- LENA - E io che posso dire: certo è difficile. E chi vuole?
- GJON - Eh, chi vuole! (*Prende fiato.*) Vuole uno che... vive in questa casa!
- LENA - (*Preoccupata, si segna.*) Sante anime decollate! Sia fatta!
- VERGOL - (*In crescendo:*) Eccomi-qui! Eccomi-qui!
- LENA - Lui? (*Indica Vergol.*)
- GJON - No...
- LENA - (*Fortemente turbata, si alza.*) Eh, ma che sono questi discorsi! Sono discorsi da fare questi?
- GJON - (*Si alza.*) Fantasie di fantasmi!
- VERGOL - (*Incredulo e adirato:*) Bardil?! Bardil?!
- LENA - Colpo di sale! Zitto tu! Sia fatta! Sono discorsi questi? (*Si alza come per andarsene.*)

- GJON - Sarebbe stato meglio che fosse venuta a parlarti mia moglie: le madri si capiscono meglio; ma lei si sentiva debbole stasera.
- LENA - (*Stupefatta*) Discorsi!
- GJON - (*Esce.*) Buona notte.
- VERGOL - (*Inebetito*) Bardil! Lo sposo!
- LENA - Sta' zitto! (*Il volto scuro, spinge la sedia a rotelle con il figlio fino all'altra stanza e spegne la luce.*)

#### SCENA IX

- GJON, TEODORA, FINA, AMELIA
- GJON - (*Entra al suo solito.*) Non fate rumore.
- TEODORA - (*Entra dietro Gjon, decisa; veste l'antico costume albanese, però di colore bianco.*) Più piano di così! Dovremmo essere... fantasmi! (*Si gira:*) E tua moglie dov'è rimasta?
- GJON - Era dietro di me...
- TEODORA - Gliel'hai detto a Lena? (*Si siede.*)
- GJON - Detto cosa? (*Si siede.*)
- TEODORA - (*Tra sé, nei riguardi di Gjon:*) Ebeta eri ed ebeta sei rimasto! (*A voce alta:*) Che dovevi dirle? Di tua figlia!
- GJON - Le ho parlato, ma si è spaventata...
- TEODORA - Si è spaventata? E perché si è spaventata! Che ha da dire di mia nipote!
- GJON - Lena non dice niente della ragazza; si è spaventata e...
- TEODORA - (*Decisa:*) E deve finire così?
- FINA - (*Entra vestita di bianco, stile anni '30. Parla dolcemente e piano.*) Non gridate!
- TEODORA - (*A voce alta:*) E chi sta gridando! (*A Fin:*) Tu che hai stasera?
- FINA - (*Si siede*) Mah, mi sento come un fantasma...
- TEODORA - E come vuoi sentirti!
- AMELIA - (*Entra inattesa dalla porta interna:*) Questo sogno che non mi abbandona mai e non so se il sogno sia la vita reale o la vita reale sogno!
- GJON - E chi lo sa, figlia mia!
- TEODORA - Vieni qui dalla nonna!
- AMELIA - (*Cammina leggera; continua con intonazione poetica:*) Stasera l'ho visto: "lui" è come il sangue, come la vita... e quando gli sono vicino mi sento viva!

- FINA - (*Si commuove.*) Oh, figlia mia!
- TEODORA - La sentite? Lei "lo" ama e "lo" sposerà!
- GJON - Ho parlato con Lena...
- TEODORA - (*A voce alta:*) Te sei uno stupido e chissà cosa le hai raccontato!
- FINA - (*In tono di preghiera:*) Mamma!
- TEODORA - Dimenticavo: siete tutt'e due stupidi! Se la bambina "lo" vuole - e "lo" vuole! - "lo" deve sposare!
- AMELIA - La carezza dello zefiro non è così dolce come quando lui dice parole...
- FINA - Zitta, figlia mia, zitta, ché mi strappi il cuore!
- TEODORA - (*Batte col pugno sul tavolo.*) Qui si deve parlare a modo, come si conviene!
- FINA - Non far rumore ché ci sentono...
- GJON - (*A Teodora:*) Non farci vergognare con la gente...
- TEODORA - Che vergognare e vergognare: se non foste tutt'e due dei molluschi!
- AMELIA - (*Continua con dolcezza:*) E poi mi ha guardato con quegli occhi profondi come il cielo azzurro...
- FINA - Ti ha guardata?
- GJON - Lei crede che l'abbia guardata...
- TEODORA - (*Decisa:*) Se la bambina dice che l'ha guardata, l'ha guardata!
- GJON - È venuta a trovarmi mentre stavano cenando...
- TEODORA - (*A Gjon*) Lo dici come se avesse tolto loro il pane di bocca!

## SCENA X ESSI, VERGOL

- VERGOL - (*Sulla sedia a rotelle, è in pigiama; minaccioso:*) Voi!
- FINA - (*Sobbalza all'entrata di Vergol.*) Che spavento!
- TEODORA - (*A Vergol:*) E che entri così a spaventare la gente!
- VERGOL - (*A voce alta e col dito puntato:*) Lei! Lei vuole Bardil!
- TEODORA - E a te che importa chi vuole?
- VERGOL - (*Con i gesti adeguati tenta di spiegare:*) È una cosa campata in aria...
- TEODORA - Cerca di ragionare!
- VERGOL - Sto ragionando; ho ragionato e più ragiono più la testa mi dice che è una cosa campata in aria!



- FINA - Perché siamo "in uno stato di inferiorità"?
- TEODORA - Noi non siamo "in uno stato di inferiorità"! Sì, abbiamo perso il corpo, ma mia figlia e mia nipote erano le prime del paese; mio genero, lui... mah!, quel ch'è stato è stato, ma noi non siamo in uno stato d'inferiorità! (*Gjon la guarda paziente.*)
- VERGOL - Sono tutti discorsi senza né capo né coda. Voi siete "ombre", fantasmi... "andati"! Non avete potere sulle cose materiali, non potete "toccare"! Il tatto... così (*Tocca la sua gamba!*) Il tatto è il segno della vita - tu tocchi e vivi, io tocco e sono, esisto - questo voi non l'avete più...
- TEODORA - Non venire a concetti difficili con noi, perché ormai sappiamo tutto...
- GJON - Quasi tutto...
- TEODORA - Sappiamo tutto!
- VERGOL - Quel che sapete o non sapete non m'interessa, mi interessa quello che non avete: il tatto! Voi non potete toccare! Con la mente forse potete "spostare" qualunque cosa, ma toccare no!
- TEODORA - Sentiamo dove vuoi arrivare.
- VERGOL - Sono arrivato: lei non può sposare Bardil!
- TEODORA - E perché?
- FINA - E perché?
- GJON - E perché?
- AMELIA - (*Segue il filo dei sogni.*) Ho trovato materia per i miei sogni delicati e impalpabili...
- TEODORA - Perché?
- VERGOL - Perché Bardil è "materia" che si "tocca": carne ossa sangue..., e "lei" (*Indica Amelia*) è soltanto "idea": come puoi far sposare carne ossa e sangue con un'idea?
- TEODORA - Puoi!
- VERGOL - No, non puoi! Bardil ha bisogno di toccare, perché è vivo; che cosa può toccare in "lei"?
- AMELIA - (*Muovendosi lentamente sulla scena:*) I sogni sono nutrimento... pane sul desco del mio cuore...
- VERGOL - La sentite? "Lei" ce l'ha con i sogni; Bardil vuole toccare! Una che "non è" non può sposare uno che "è"! "Lei" deve sposare...
- TEODORA - (*Aggressiva:*) Chi!?!



- VERGOL - (*China per un istante la testa:*) Me!
- TEODORA - Te?
- FINA - Te?
- GJON - Te?
- VERGOL - Me!
- FINA - E tu non desideri - come hai detto?! - non... "tocchi"?
- VERGOL - La mia vita è la mente. Io vivo con la mente: qui dentro (*Punta l'indice alla tempia*) ho la mia vita e mille altre! (*Prende fiato.*) A me piacerebbe toccare, ma a chi piace toccare me?
- TEODORA - Ma sì che la trovi!
- VERGOL - (*Irato.*) Non la trovo! Perché non la trovo? Mi volete dire chi è disposta ad avere al fianco un essere brutto e deforme?
- TEODORA - Non è che sei poi tanto brutto! (*Rivolta ai suoi:*) È brutto?
- FINA - (*Dubbiosa*) Così...
- GJON - (*Generico*) Mah! Non...
- VERGOL - Brutto è per me colui che non può essere felice; sei brutto quando non puoi avere quel che desideri, non puoi essere quel che desideri, perché hai davanti l'handicap - come si dice oggi; l'handicap del corpo, gli handicap sociali, l'handicap degli anni, e tutti gli altri handicap del mondo: una fila lunga quanto una resta di fichi secchi. E chi ti ha messo codesti handicap? La natura, ma anche la gente, la società, che ti fa bello o brutto per sempre... E in quale società sono tenuti in considerazione - in vera considerazione! - i brutti? (*Alza ancor di più la voce:*) Voi dovete darmi una risposta adesso o di vita o di morte!
- TEODORA - Una risposta? E quale risposta? Mia nipote fa quel che vuole, guarda chi vuole, ama chi vuole; ci mancherebbe altro che ora - dico "ora" - non fosse padrona di fare quel che vuole! Se le piace sognare, che sogni! Se vuole... il bello..., che se lo prenda!
- VERGOL - Ohi, ohi, ohi! Il buio della mente mi avvolge! (*Batte con i pugni la testa.*) Il buio della mente!
- TEODORA - Noi non ne abbiamo colpa!
- AMELIA - Ogni voce che canta per me, canta in eterno...
- VERGOL - (*Disperato:*) "Οἱ πρὸς ὑμᾶς πάντες παραπορευόμενοι ὁδόν, ἐπιστρέψατε καὶ ἴδετε εἰ ἔστιν ἄλλος κατὰ τὸ ἄλλος μου!" (Geremia - Elegia prima, 12) - Oh,

voi tutti che passate per la via, volgetevi e mirate se vi è dolore simile al mio!

FINA - (*Con un fil di voce:*) Non gridare così, ché svegli tutti quanti!

TEODORA - (*A Vergol:*) E su, che non casca il mondo!

VERGOL - (*Con antico lamento:*) Per me casca il mondo, perché il mondo vuole togliermi anche la speranza, le illusioni; l'illusione di essere, di sentirmi "normale", benché non sia "normale", perché così sono nato dai peccati di chi mi ha generato e così porto il peso dei loro peccati! (*Alza la voce:*) "Io"! Non tu o tu o tu l'altro... "Io" sono minorato e nessuno ha desiderio di vestire i miei panni...

TEODORA - (*Tra sé*) Se stavolta non sveglia tutti quanti, non li sveglia più!

VERGOL - E con quale lingua devo levare lamenti che non abbia già usato prima! Quali parole di dolore devo aggiungere a tutte le parole che mi sono uscite da questa bocca! (*Dà pugni sulla bocca e alza di più il tono della voce:*) Sì, lo so: devo aggiungere una parola nuova: AMELIA!, che vive nei sogni e non vuol uscire dai sogni! (*Urla:*) AMELIA! (*Nel muoversi con la sedia a rotelle, butta giù qualcosa e crea un baccano incredibile. I fantasmi balzano tutti in piedi e si raggruppano in un angolo.*)

## SCENA XI

ESSI, LENA, URSULA, VENANZO, BARDIL

LENA - (*Viene dalla stanza da letto con la camicia da notte. A Vergol:*) Che hai? Perché gridi? (*Vede i fantasmi:*) E voi?

URSULA - (*Entra piena di sonno con la camicia da notte e irritata dice a Vergol:*) Ma che mormori, che ti lamenti! Ma è mai possibile che in questa casa non si può più vivere, non si può dormire un minuto?

(*In un angolo si sono raggruppati i fantasmi e quasi di fronte si raggruppano "i vivi". In mezzo Vergol.*)

VENANZO - (*In pigiama*) Che è stato?! Ha cantato il gallo e s'è fatto giorno? Che ora è! Sapete che ora è?

URSULA - Io domattina devo andare in ufficio e se non dormo un po', domattina avrò gli occhi come due uova di cuculo!

LENA - Zitti, ché non è successo niente!

- URSULA - Zitti noi? Lui deve stare zitto, dato l'orario!
- VENANZO - (*A Lena*) Che ha?
- LENA - (*Mentre Vergol resta concentrato nei suoi pensieri:*) Che hai, Vergol: ti senti qualcosa?
- VERGOL - Parlo da solo...
- URSULA - E per parlare da solo devi fare tutto questo fracasso? Le orecchie ce l'hai vicino alla bocca, lo sai?
- LENA - (*Ai Fantasmi:*) Voi gli avete detto qualcosa?
- TEODORA - Noi niente!
- URSULA - (*Consequente*) Io non gli ho detto niente oltre a ciò che gli ho detto ora...
- VENANZO - (*Allarga le braccia*) Io sono entrato dopo di voi...
- LENA - (*A Ursula e Venanzo:*) Non dicevo a voi!
- URSULA - E allora a chi?
- BARDIL - (*Entra dalla comune.*) Che è successo?!
- VENANZO - Scommetto che tu stai rientrando ora...
- URSULA - Scommessa vinta!
- BARDIL - Ero con gli amici e non potevo lasciarli...
- VENANZO - Certo, se no potevano perdersi...
- VERGOL - (*All'improvviso*) L'Astro! L'Astro! (*Apri le braccia in direzione di Bardil.*)
- VENANZO - Lena, porta tuo figlio (*Vergol*) a letto, altrimenti questa notte...
- LENA - (*Indicando Vergol*) Lui è com'è e gli dobbiamo considerazione. (*A Vergol:*) Che hai, figlio mio?
- VERGOL - Tuo figlio non ha niente, oltre a quello che vedi, che è molto per chi non ha nemmeno quello che vedi ed è poco per il più bello del mondo!
- BARDIL - È partito del tutto!
- VERGOL - (*A voce alta:*) Perché "lei" (*Indica Amelia*) non vuol sentire!
- AMELIA - Non toccate i miei sogni... non turbate i miei sogni!
- VERGOL - La sentite? La sentite? "Lei" è uscita di senno!
- URSULA - "Lei": chi? Tu vedi niente, Bardil? (*A Lena e Venanzo:*) Voi vedete qualcosa?
- BARDIL - lo no e tu?
- URSULA - "Era beddu 'u vasilicò!...?!"

<sup>1</sup> Prima parte di un'espressione ironica siciliana per indicare una situazione che diventa sempre più difficile: "era beddu lu vasilicò / vinni la gatta e lu scippò" = era bello il basilicò / venne la gatta e lo scippò.



- AMELIA - (*A Bardil:*) Angelo mio!
- VERGOL - (*Non ha mai distolto lo sguardo da Amelia:*) "... now at once run on / the dashing rocks thy seasick weary bark!" (Shakespeare: *Romeo e Giulietta* - V, III) - "Gettala e falla sfracellare contro gli scogli la mia nave sfiancata dalla tempesta!" Me disgraziato! Me disgraziato! (*Ad Amelia:*) Non lasciare le mie ceneri raccolte, ma concedi che il vento le prenda e rapido le disperda! (*China il capo e a bassa voce:*) Vorrei tornare nel seno di mia madre per non uscirne mai più!  
(*Tutti lo guardano inebetiti.*)

## ATTO II

### SCENA I

LENA, VERGOL

- LENA - (*Posta dietro la sedia a rotelle, pettina Vergol.*) Ricordo quando eri piccolo che ti pettinavo...
- VERGOL - (*Gli piace essere pettinato, ma non lo mostra.*) Non ho bisogno di essere pettinato: io so pettinarmi!
- LENA - Lascia che ti pettini: vorrei toglierti tutte le brutte fantasie con questo pettine... tutte le ragnatele!
- VERGOL - Servono altri pettini. Le ragnatele sono dentro... e non sui capelli!
- LENA - Quanti pensieri hai in questa testa!
- VERGOL - È così affollata che con un solo pensiero in più scoppia! Qui dentro (*Si tocca la tempia*) è pieno di gente che parla, pieno di grida, di lamenti, pieno di sospiri tanto forti che cricchiano come le persiane stanotte quando turbinava quel vento. Piena! (*A voce alta*) È piena!
- LENA - Io ti parlo per rasserenarti e tu incominci ad urlare...
- VERGOL - Non sono io che urlo, è la testa: la folla dei discorsi che qui dentro non finiscono mai giorno e notte!
- LENA - E tu falli tacere! (*Continua a pettinarlo.*)
- VERGOL - Se tacciono loro, parlo io così come sono: tutto una sola parola: handicappato!
- LENA - Ma io, noi tutti, ti vogliamo bene!
- VERGOL - Mi vuoi bene perché sono tuo figlio. Tu vuoi bene a chi è handicappato, ma non è tuo figlio?



- LENA - Non è la stessa cosa. Per gli altri mi dispiace... per gli altri che sono come te.
- VERGOL - Lo vedi? Tu mi vuoi bene, benché sia "così", perché sono tuo figlio. Non è un amore "universale" per tutti gli handicappati!
- LENA - Io tutto questo peso non potrei portarlo per tutti! (*Smette di pettinarlo.*)
- VERGOL - Porti il mio peso, che è pesante, lo so; ma quanti sono gli handicappati, quelli che hanno difetti fisici, ma anche quelli che hanno qualcosa che gli manca... nello spirito o meglio nella "psiche"?!
- LENA - Figlio mio, tu parli difficile, ma se tutti i minorati non fossero distribuiti qua e là, chi potrebbe sopportarli? Io il mio peso non lo sento, perché sei tu solo... E poi non tutti sono minorati quelli di cui parli tu, hanno solo la vita difficile... Ma lascia questi discorsi che mi confondi: a te chissà chi te l'ha fatta quella testa!
- VERGOL - Mamma e papà: un'accoppiata vincente!
- LENA - Cosa mi tocca sentire!
- VERGOL - Non "sentire": parlo da solo e mi sento da solo io!
- LENA - Se tu fossi più docile e mite, più...
- VERGOL - Più normale...
- LENA - Tu i discorsi li porti dove vuoi tu!
- VERGOL - Solo i discorsi posso portare dove voglio io, poi sono gli altri che portano me... (*Indica la sedia a rotelle.*)

## SCENA II

ESSI, AMICO, AMELIA

(*Suonano alla porta.*)

- LENA - Chi è? Entra: la porta è aperta.
- VERGOL - Deve essere "la radio"...
- LENA - Benché sia proprio come una radio, ti vuol bene e ti fa visita.
- AMICO - (*Si presenta.*) Posso entrare? Signora Lena, Vergol: buon giorno!
- LENA - Buon giorno. Accomodati.
- AMICO - (*Prende posto di fronte a Vergol.*) Le sai "le ultime"...?
- LENA - Prima di dirgli "le ultime", mi fai la cortesia di chiamarmi quando esci?

- AMICO - Senz'altro, signora Lena! (*Lena passa nella stanza attigua. A Vergol:*) Questa che ti dico è fresca fresca; ma tu che hai con questa cera?
- VERGOL - Non ho niente e tutto, ma per te non ho niente.
- AMICO - Meglio così. Qui (*Indica se stesso*) parla Radio Passeggiata! Ieri abbiamo consumato due paia di scarpe, due paia di sandali e tre paia di "polacchi" (stivaletti) a furia di passeggiare. I soliti discorsi: disoccupazione e ragazze - ragazze e disoccupazione; non che siano le ragazze che danno disoccupazione, che anzi quelle la vogliono l'occupazione, altrimenti restano... (*Fa il gesto per dire "senza"*); ma i discorsi sono quelli: ragazze e disoccupazione. Noi che studiamo, per ora siamo al garage...
- VERGOL - In quale garage?!
- AMICO - Al "garage": vah, siamo al parcheggio! Parcheggiati, capisci? Per ora non lavoriamo perché dobbiamo studiare e domani non lavoreremo perché tutti i posti ce l'hanno presi! Ieri andavamo facendo questi discorsi, quando all'improvviso vediamo che ci viene a trovare Mario. - Mario, come mai? Che l'hai lasciata la cazzuola? - gli faccio io -. - L'ho lasciata! - risponde lui. Tu lo sai che fa, faceva, il muratore. - E com'è successo che l'hai lasciata?! - gli chiedo. - L'ho lasciata e basta! - E il lavoro? - Quale lavoro? - fa lui. Per chiuderla, aveva smesso di fare il muratore perché dice che voleva passeggiare come noi studenti. - E io che sono scemo? Voi state tutto il giorno a passeggiare e io devo lavorare? - Capisci che testa? (*Prende fiato.*) E poi lo sfoffimento! Tu lo sai che quando vedi tre persone insieme, due stanno a sfoffere il terzo! Giovanni ieri sera sfoffeva Giorgio con l'aiuto di Vito, perché dice che alla sua ragazza Giusi questo Giorgio la guarda solo negli occhi e gli basta a volerla bene; perché Giorgio ora s'è messo con Giusi, che prima era con Gaspare del gruppo di Maria Concetta; nel nostro gruppo ora è entrata anche Maria, che sta perdendo la vista a guardare Giovanni, ma Giovanni non ha quel pensiero e glielo dice chiaro: amici e basta! Marilena vuole Piero, ma Piero vuole Caterina; ma no che la vuole, la vuole perché le deve chiedere se gli impresta un disco di Vasco Rossi! (*Ride:*) Ah, ah, ah! E tu non ridi? (*Vergol sorride appena.*) Eh, sta gioventù

moderna! Tu l'hai sentito che è scappata una ragazza di tredici anni con un ragazzo che ancora deve compiere diciotto! Bella gioventù moderna! Mia nonna è fuggita a tredici anni con il nonno diciotto: che cosa è cambiato? Ma noi siamo moderni!!! (*Pausa. L'Amico cerca di capire se a Vergol il discorso interessa; Vergol ascolta pensieroso e sta immobile.*) E la politica? Ci sono ragazzi che hanno in testa la politica, ma i più che fanno? La politica per ora è il bisogno e il bisogno cambia ogni giorno... Ora dicono che circola lo spinello; io non l'ho visto circolare ch  non ho quel pensiero, ma dicono che circola... Tutti questi problemi, quando non ti toccano direttamente, non sembrano problemi tuoi. Siamo tutti handicappati, Vergol, chi nella testa e chi nel fisico...!

(*Entra Amelia e Vergol la guarda incantato.*)

- VERGOL - (*All'Amico*) Zitto!
- AMICO - E che ho detto!? Ho detto solo che tutti siamo...
- VERGOL - (*Ispirato*) Zitto! Non per quello che dici tu, ma per quello che vedo io!
- AMICO - (*Si guarda attorno.*) E che vedi? Io non vedo niente oltre a noi due...
- VERGOL - (*Ad Amelia, che cammina leggera:*) Mi togli il respiro dell'anima con la tua bellezza!
- AMICO - (*D'impeto si alza dalla sedia:*) Chi?!? Ehi, Vergol, e ora che ti prende!?
- VERGOL - Nell'incedere, nel parlare, in tutte le movenze, perfino quando respiri, tu hai una leggiadria che mi fa uscire di senno!
- AMICO - (*Si guarda intorno come per chiedere aiuto.*) Ehi, ehi! Signora Lena! (*Gradua la voce dal tono pi  basso al pi  alto.*) Signora Leena! Dove sei!? (*Si allontana da Vergol.*)
- VERGOL - (*Ispirato*) "She walks in beauty, like the night / Of cloudless climes and starry skies...!" (G. G. Byron) - Ella cammina, rivestita di bellezza, come la notte dei paesi senza nubi e dai cieli stellati...!
- AMELIA - Cerco chi sta lontano da me... il bello..., il forte...
- VERGOL - (*Ad Amelia:*) Con te parlo (*L'Amico fa il gesto come per dire: con me?*) che fai come se io non fossi in questo mondo in carne e ossa, sangue e voce! Con te parlo!
- AMICO - (*Si allontana di pi .*) Con me?!? Mi...!!! Signora Lena, signora Leena, signora Leeeenaaaaa!!!



- VERGOL - (*Ad Amelia*) Le tue fantasie sono per me fiamme vive che mi bruciano...
- AMICO - (*Si dirige verso la porta.*) Signora Leenaaa, signora Leeeenaaaaa!
- AMELIA - Avete visto passare... il leggiadro... il buono... il mio forte...?
- VERGOL - Zitta! Fa silenzio! (*Si ottura le orecchie con le mani.*)
- AMICO - Io non parlo più e giuro di non parlare mai più: altro che Radio Passeggiata!
- AMELIA - Mi dite dove l'avete visto? Gli dite dove mi avete visto? Per incontrarci...!
- VERGOL - (*Ad Amelia:*) Ogni tua parola è un pugnale nella mia carne! Fa' silenzio! Cambia quella testa!
- AMICO - Giuro che la cambio! (*Quasi disperato:*) Signora Lena, signora Leenaaa!

SCENA III  
 ESSI, LENA

- LENA - (*Entra di corsa*) Sono qui!
- VERGOL - (*Canta un noto inno religioso albanese:*) E pasosme... isht lipisia e tij... aliluja! - Infinita... è la sua misericordia... alleluia!
- AMICO - Signora Lena, ha incominciato così all'improvviso!
- LENA - Così comincia.
- AMICO - Ma che ha?
- LENA - È innamorato!
- AMICO - Mih...! E fa così? E io che ieri sera ho baciato dieci volte la mia ragazza che dovrei fare?
- LENA - C'è amore e amore!
- VERGOL - Aliluja... e pasosme... isht e pasosme... e pasosme... Alleluia... infinita... è infinita... infinita...
- AMICO - Si è incantato il disco!
- LENA - (*All'Amico*) Mi fai il piacere di chiamare padre Atanasio ché gli venga a recitare un'orazione?!
- AMICO - Padre Atanasio? Vado!
- AMELIA - (*All'Amico*) O tu giovane, riferisci a Bardil... al forte, al buono, che io sono qui?
- LENA - (*Ad Amelia*) Fa' silenzio, ché lui non ti sente!
- AMICO - Chi!? Padre Atanasio? (*Tra sé:*) Prima mi chiede di chiamare padre Atanasio e poi dice che "non mi sente"!



- LENA - (*All'Amico*) No, non dicevo a te; chiamami subito padre Atanasio.
- AMICO - Se è in casa prima! (*Esce alla svelta.*)
- VERGOL - (*Ispirato ad Amelia:*) "Chi inventò la tua flessibile figura, ha toccato con le mani un luminoso mistero"! (S. Esenin)!"
- LENA - (*Ad Amelia*) Perché a quest'ora ti trovi qui?
- AMELIA - L'ho cercato..., l'ho atteso....
- VERGOL - Non ha cuore, non ha cuore!
- LENA - (*Accompagna le parole con i gesti relativi:*) Amelia, cercalo di là, cercalo su, giù, cercalo dove ti pare, ma lascia stare in pace questo ragazzo! (*Indica Vergol*)
- VERGOL - (*Inquieto*) No, in pace, no! Meglio che mi bruci, piuttosto che lasciarmi in pace!
- LENA - (*L'accompagna delicatamente alla porta interna:*) Amelia, cercalo di là!
- AMELIA - (*Mentre esce:*) La mia vita è Bardil... il forte... il buono...
- LENA - (*Appena rientra*) Quella ha perso la testa, lui (*Indica Vergol*) ha perso la testa e noi dobbiamo mantenerci forti!
- VERGOL - (*Rispondendo ad Amelia:*) Bardil! Di' tutti i nomi che vuoi, ma quel nome no!
- LENA - E perché: è il nome di tuo fratello!
- VERGOL - Io non ho fratelli!

#### SCENA IV

ESSI, BARDIL, AMELIA

- BARDIL - (*Rientrando a casa, quasi dalla soglia:*) Lo vedi, ma', chi è che provoca?!
- AMELIA - (*Entra dalla porta interna. A Bardil:*) Ho udito il suono della tua voce, o sospiro dell' anima mia!
- VERGOL - Completo! (*Canta:*) Alleluia, alleluia, alleluia!
- BARDIL - Lo senti, ma'?
- LENA - Te lo fa apposta...
- BARDIL - Nemmeno il piede in casa posso mettere che lui...
- AMELIA - (*A Bardil:*) Ti ho cercato, ti ho atteso!
- BARDIL - (*A Lena:*) E poi mi dici che non sto mai in casa! Nemmeno il tempo di entrare che lui incomincia... il manicomio. Meglio stare in piazza!
- LENA - Sì, perché ora tu stai in piazza per tuo fratello! Vedi di mettere la testa a posto: tutti lo trovano cosa fare e tu...

- AMELIA - (*Come a continuare:*) Tu sei dolce come il vento quand'è dolce...
- LENA - (*Ad Amelia:*) Ancora qui sei?
- BARDIL - E dove vuoi che vada! Lo vedi che non mi vuoi in casa?
- LENA - (*A Bardil:*) Non dicevo a te!
- VERGOL - Πίμπρημι πίμπρημι πίμπρημι! Prendo fuoco prendo fuoco prendo fuoco! Alleluiaaaaa! Alleluiaaaaa! (*E manovrando velocemente la sedia a rotelle passa nella stanza attigua.*)
- BARDIL - (*Perplesso, continua con Lena:*) A chi dicevi, a Vergol?
- LENA - Non so più cosa dico e a chi!
- BARDIL - Ma cosa vi prende?
- LENA - A chi?!
- BARDIL - A voi due, a voi tre, a tutti!
- AMELIA - Tutti i dolci venti li sento qui a sconvolgermi il seno!
- LENA - (*Tra sé*) Qui dentro non si può parlare più: se parlo con lei (*Indica Amelia*) mi risponde lui (*Indica Bardil*)! (*A voce alta:*) Qui dentro non si può parlare più!
- BARDIL - Vado a stare in piazza!
- AMELIA - E me non mi porti insieme?
- LENA - (*Ad Amelia*) Stattene lì!
- BARDIL - Starmene qui? E a far che: nervi? In piazza sto tranquillo e pacifico!
- AMELIA - (*A Bardil:*) Non andartene, fiato mio, anima mia!
- LENA - (*A Bardil:*) Va', va' e mettili la testa a posto!
- BARDIL - (*Tra sé*) Quando voglio star fuori io, non vogliono loro, e quando vogliono loro, devo volerlo anch'io: il manicomio! (*Esce, mentre Amelia gli tende le braccia come per fermarlo.*)
- AMELIA - Vengo con te!
- LENA - Non hai dove andare tu: va' da tua madre! (*Sospira:*) Poveri noi che non abbiamo pace nemmeno quando passiamo a miglior vita!
- AMELIA - Io lo voglio Bardil! (*Va nella camera interna.*) Io lo amo Bardil!
- LENA - Lo so, lo so; fosse solo questo... ma abbiamo l'altro... (*Suonano alla porta.*) Chi è?

#### SCENA V

LENA, PADRE ATANASIO

- P. ATANASIO - (*Vestito alla maniera tradizionale dei preti bizantini, tiene il*

*libro delle preghiere in mano. Entra declamando:)* Che aveva Bardil del Kastriota con quella cera?

- LENA - Padre Atanasio, è senza lavoro e non gli piace....
- P. ATANASIO - E a chi piace! Benché vi siano giovani ai quali non è di gradimento il lavoro, perché al loro posto lavorano il papà, la mamma, il nonno e la nonna... Perché mi hai chiamato?
- LENA - Un'orazione per mio figlio...
- P. ATANASIO - Perché trovi lavoro?
- LENA - Non è per Bardil; è per Vergol!
- P. ATANASIO - Che ha di nuovo!?
- LENA - Fissazioni: si è innamorato!
- P. ATANASIO - Si è innamorato? Bene! Ho piacere: anche lui ha diritto di innamorarsi.
- LENA - Eh, non è facile...
- P. ATANASIO - Non è facile che?
- LENA - Che uno si innamori di una ... (*Prende il fazzoletto e terge qualche lacrima.*)
- P. ATANASIO - E di chi si è innamorato? Per tutto si trova la medicina!
- LENA - Qui è difficile trovarla...
- P. ATANASIO - La ragazza non vi piace? Ha difetti?
- LENA - No, è una buona ragazza; veri e propri difetti non ha; ma...
- P. ATANASIO - Ma?
- LENA - È una - come dire? - una... (*Ha un gesto d'incertezza.*)
- P. ATANASIO - Una ragazza di facili costumi?
- LENA - No, no! (*Con un sussurro:*) È... è... uno...spirito!
- P. ATANASIO - Uno spirito? Mi hai chiamato per tuo figlio o per te? Uno spirito: cosa vuoi dire?
- LENA - Uno spirito... una fantasma... In questa casa abita anche una famiglia di fantasmi!
- P. ATANASIO - (*Aprè il libro e lo tiene con la sinistra, solleva la destra e legge come nelle preghiere segrete:*) ... καὶ... καταζῶσον... ἐπί-βλεψον... τῶν ἀμαρτιῶν... καὶ ἐλέησον... αὐτοῦς... τῶν αἰώνων...
- LENA - (*Lo ferma da lontano con la mano:*) No, no: per mio figlio l'ho chiamata, benché tutti si abbia bisogno...
- P. ATANASIO - (*Chiude il libro.*) Ma sei cosciente di quello che dici?
- LENA - Fantasmi! Ma sono gentili, gente buona...
- P. ATANASIO - E tu li vedi?
- LENA - Li vedo io e mio figlio... l'handicappato.



- P. ATANÀSIO - Ah! E lui si è innamorato della ragazza! Perché c'è anche una ragazza... tra i fantasmi! Eh?
- LENA - Molto bella.
- P. ATANASIO - E voi siete d'accordo di... (*Fa il gesto per dire "metterli assieme"*.)
- LENA - Ma che dice, padre Atanasio!
- P. ATANASIO - Che dico io? Che dici tu? (*S'inquieta.*) Chiama il ragazzo!
- LENA - (*Va alla porta interna e chiama il figlio.*) Vergol! Vieni qui. (*Torna e attende.*)

SCENA VI  
 ESSI, VERGOL

- VERGOL - (*Entra declamando:*) Ελέησον με - κύριε - κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου...! (Salmo 50) - Abbi di me pietà - signore - secondo la tua grande misericordia...! Oh, Padre Chiavi-del-Paradiso!
- P. ATANASIO - E chi è Padre Chiavi-del-Paradiso!?
- VERGOL - Lei: Padre Chiavi-del-Paradiso! Perché il Signore a voi ha dato le chiavi - tutte le chiavi! - e a noi le toppe: voi metteste la chiave nella toppa e la porta si apre; quando non si apre allora la toppa è malata e quando la toppa è malata la fede o cresce o va a farsi benedire. Perché tutto il discorso è: la fede! Tu hai fede? E allora dimmi: "alzati e cammina"! Padre Chiavi-del-Paradiso dimmi: "alzati e cammina"! E se me lo dirai, io correrò così veloce che non mi vedrete più tanto sarò lontano!
- LENA - Lo sente padre Atanasio? Lo sente?
- P. ATANASIO - (*Fa segno alla donna di tacere e di andare di là. Lena, asciugandosi qualche lacrima, esce.*) La fede! Dici bene!
- VERGOL - È chiaro che dico bene: la fede! Lei ha fede?
- P. ATANASIO - Dici a me?
- VERGOL - Certo. Ci vuole soltanto una fede così... quanto un granello di senape o meglio di "giuggiulena" (sesamo), che mi piace di più! Chi ha la fede quanto un granello di "giuggiulena" può spostare le montagne! Il sesamo quello che si mette sopra il pane! Quello! Lei ce l'ha la "giuggiulena"?
- P. ATANASIO - Tu chiedi a me; e tu ce l'hai? Anche quando l'avessi io e tu non l'avessi questa fede, che faresti?
- VERGOL - "Chi mette la sonagliera al gatto"? Dimmi soltanto: "alza-



ti e cammina"! Un granello di "giuggiulena" che neppure si nota e che cade sulla tovaglia! Mi chiede se ho fede! La mia fede è "alzati e cammina" o quasi! Non ce l'ho quanto un granello di "giuggiulena" la fede, ce l'ho quanto una piuma! No, la piuma è pesante...; quanto un'ombra di polvere, quanto un granellino della sabbia più fine lavata dal mare: più piccola!

- P. ATANASIO - Nella tua situazione la fede è necessaria...  
VERGOL - Facile! La fede! E quand'anche avessi la fede e non avessi il resto?
- P. ATANASIO - Con la fede hai tutto!  
VERGOL - E no, caro padre Chiavi-del-Paradiso, e no: non ho tutto! Per esempio la salute, per esempio l'amore...
- P. ATANASIO - Per la salute: è quella che è; per l'amore: hai l'amore di tua madre, di tuo padre, di tua sorella, di tuo fratello...  
VERGOL - ... Di mio zio, di mia zia, di mio cugino: non dico questo!
- P. ATANASIO - E allora che cosa?  
VERGOL - Eh, considerando la situazione - pare che uno dica sciocchezze! - ma perché il minorato non ha diritto...?
- P. ATANASIO - Piano, parla piano: non correre.  
VERGOL - (*Ridendo:*) Non correre: ah, ah, ah! Quel che possono raggiungere - il massimo, eh? - è due chilometri l'ora: questa carrozzella va a furia dei nervi... delle braccia!
- P. ATANASIO - (*Riprendendo il discorso di prima:*) Non ha diritto a che?!  
VERGOL - (*Pensieroso*) Non ha diritto all'amore di...
- P. ATANASIO - Di una ragazza!  
VERGOL - Lei come lo sa?
- P. ATANASIO - Così, m'è passato per la mente!  
VERGOL - Mente buona, padre Chiavi-del...
- P. ATANASIO - Lascia stare le "chiavi", ché nessuno ti vuol chiudere!  
VERGOL - Chiuso già lo sono; voglio "chiavi" che aprano e non... chiavi che...
- P. ATANASIO - Parlami di questa "ragazza" che ami...  
VERGOL - Come parlare: io non trovo le parole! Quando la vedo mi si annebbia la vista, e gli occhi che sono la finestra della mente mi oscurano la capacità di ragionare, sicché la lingua parla da sola... Che parole vuol sentire di "lei"...
- P. ATANASIO - Se è una fanciulla cristiana, docile, che ti vuol bene "così come sei", perché a volte lo spirito..., la bellezza dell'anima

supera quella esteriore del corpo... e poi chissà..., certo se la ragazza è cristiana e "viva"...

VERGOL

- Come "viva"!? Che vuole dire con questo "viva"!?

P. ATANASIO

- "Viva": che respira, mangia, dorme e... si sveglia: "viva"!

VERGOL

- Γνωθι σαυτόν! - Conosci te stesso! Padre Chiavi-del-Paradiso! Γνωθι σαυτόν!

P. ATANASIO

- Apri il tuo cuore come con tua madre!

VERGOL

- Lei gliel'ha dette tutte queste cose: colei che mi ha generato al mondo come un peccato secolare! (*Riprende:*) "Viva"? Chi deve essere "viva"?

P. ATANASIO

- La tua ragazza.

VERGOL

- E crede che una ragazza "viva" possa amare me?!

P. ATANASIO

- Nemmeno "quella" che sogni ti ama!

VERGOL

- Tutto gli ha confessato colei che mi ha messo al mondo! Dinnanzi alle Chiavi-del-Paradiso si deve dire tutto!

P. ATANASIO

- Me l'ha detto perché ti aiutassi.

VERGOL

- Così non m'aiuta, perché anche se mi dicesse "alzati e cammina" io mi alzerei e andrei a trovarla...

P. ATANASIO

- Tu sei ubriaco, fratello mio, non sei handicappato! C'è un limite misterioso che separa la vita dalla morte. Sono l'una contro l'altra e non possono avere... rapporti fisici; rapporti ideali o spirituali sì, altrimenti noi non ricorderemmo i nostri morti, ma non si va più oltre!

VERGOL

- Sì, ma lei non l'ha vista e forse non la potrà vedere mai! Ci vogliono occhi per guardarla: quant'è bella, quant'è leggiadra, quant'è "rara" quando muove le labbra, quando solleva la mano, quando fa quel sorriso che ha come una grazia... un'ombra di disperazione... o forse non di disperazione... "amara" ecco! - e gli occhi?! Io ho visto in quegli occhi cose mai immaginate prima!

P. ATANASIO

- Sì, ma non ti "ama"! E devi solo dimenticarla, benché il problema in realtà non esista, perché "lei" è... defunta!

VERGOL

- (*A voce alta:*) È viva! (*Ispirato:*) Parla ride gioisce piange cammina, oh! cammina leggera come un angelo...

P. ATANASIO

- Ma non ti ama!

VERGOL

- Non mi ama? Non mi ama perché non ragiona: io sono un essere a metà, "lei" è un essere a metà...

P. ATANASIO

- Dici bene: è un essere a metà, perché è spirito e lo spirito è la metà di un essere umano.

- VERGOL - Possibile che non possa amare neanche un fantasma? Queste due metà non possono diventare un unico?!
- P. ATANASIO - No! Ognuno di noi ama i suoi fantasmi, che poi non sono veri e propri fantasmi...
- VERGOL - No? Anche le "chiavi" mi si mettono contro; che da quando è iniziata questa faccenda delle "chiavi" abbiamo avuto a che fare più con fantasmi che con cristiani in carne e ossa! E ora ce l'ha con me!
- P. ATANASIO - Questo discorso è fuori luogo; qui si parla di te e come fare per convincerti...
- VERGOL - Io non voglio convincermi! "Lei" dovete convincere: Amelia!
- P. ATANASIO - Ah, si chiama Amelia?
- VERGOL - (*A voce bassa e a capo chino:*) "Lei" ama... mio fratello!
- P. ATANASIO - Bardil del Kastriota?
- VERGOL - Il suo nome mi rintrona nel cervello!
- P. ATANASIO - È il nome di tuo fratello!
- VERGOL - (*A voce alta*) Io non ho fratelli!

#### SCENA VII

ESSI, BARDIL, AMELIA

- BARDIL - (*Entra dalla comune; ha udito:*) Dico: nemmeno il tempo di mettere piede sulla soglia di casa che ho questa accoglienza!
- P. ATANASIO - (*Con espressione gioiosa:*) Bardil del Kastriota!
- VERGOL - (*Si tappa le orecchie.*) Tuoni! Non lo dica così forte ché anche i muri hanno orecchie! E di là la voce si sente...! (*Lo dice per Amelia*)
- BARDIL - Che ha detto forte?
- P. ATANASIO - Ho detto: Bardil del Kastriota!
- VERGOL - E tanto basta e avanza: (*Indica la stanza interna.*) di là si sente e qualcuno... si muove!
- AMELIA - (*Infatti entra.*) Oh, sei tornato amore mio! Eri qui e io non ne ero a conoscenza!
- VERGOL - Che vi dicevo?
- BARDIL - Che dicevi?
- AMELIA - (*Risponde a Bardil:*) Dicevo: sei tornato amore...
- VERGOL - (*S'infuria, indica Bardil e dice ad Amelia:*) Lui non ti sente: solo io ti sento!



- BARDIL - (*Consequente:*) Padre Atanasio è sordo?
- P. ATANASIO - (*A Vergol*) Sordo io? Grazie a Dio ci sento bene!
- BARDIL - (*Indica Vergol e parla con Padre Atanasio:*) Lui ha detto che lei, padre Atanasio, non mi sente, ma mi sente solo lui; e siccome io da lui non voglio essere sentito, me ne vado! (*Fa le mosse per andarsene.*)
- VERGOL - Va'!
- AMELIA - Non andartene! (*Esclama insieme con Padre Atanasio.*)
- P. ATANASIO - Non andartene!
- VERGOL - Vi siete messi d'accordo? (*Ad Amelia:*) Amelia, qui davanti alle Chiavi-del-Paradiso, ascoltami una buona volta....
- BARDIL - (*Rassegnato*) Incomincia!
- P. ATANASIO - Incomincia che cosa?
- BARDIL - La sua pazzia! Parla da solo o fa finta di parlare da solo.
- VERGOL - Amelia: padre Atanasio dice che tu sei lo spirito e io il corpo...
- P. ATANASIO - Io non ho detto questo... Ma con chi parla?
- BARDIL - Io non voglio immischiarmi!
- AMELIA - Bardil, amato mio, dolce Bardil...: io sono qui!
- VERGOL - (*A voce alta per Amelia:*) Va', va' via! Fuori, fuori! Va'!

## SCENA VIII ESSI, LENA

- LENA - (*Entra turbata.*) Chi mandi fuori: padre Atanasio?
- P. ATANASIO - Non ce l'ha con me; ma pare che parli con qualcuno...
- LENA - (*Vede Amelia.*) Di nuovo qui tu?
- BARDIL - Chi io?
- LENA - (*A Bardil*) Non dico a te (*Bardil alza le spalle come per dire "è normale" che la madre si esprima così.*)
- VERGOL - (*Apocalittico:*) Fuoco e cenere sul deserto del mio cuore, pioggia e sale sull'erta della mia mente!
- BARDIL - (*Seccato*) E non gridare!
- AMELIA - Non gridare che mi spaventi... me e il mio bene...
- VERGOL - Io grido quanto mi pare, perché tu sei sorda e cieca. Hai solo quella bocca di miele più affilata di un coltello (*Normalizza la voce:*) e hai quel viso più mansueto della mansuetudine ed è questo che mi infiamma: la tua bellezza mi lascia un'angoscia immensa quando sei lontana e non ti vedo; e mi lacera il cuore quando sei davanti ai miei occhi, perché mi dici con le mani, con lo sguardo, con la bocca che

io non ti interesso! (*Canta:*) "Infinita è la sua misericordia: alleluia!"

- LENA - Padre Atanasio, gli reciti un'orazione...
- P. ATANASIO - (*Apri alla svelta il libro e legge mormorando:*) ... Σὺ εἶ... Θεὸς... ἡμῶν... καὶ... ἐκούσιον... ἄφεσιν... πᾶν πλημμέλημα... αἰτησώμεθα...
- AMELIA - (*Parla mentre il prete continua a pregare.*) Desidero un po' di pace, benché in seno mi divampi la lotta d'amore. Bardil caro, vado di là a sentire la lotta del cuore... (*Va nella stanza attigua.*)
- VERGOL - (*Ad Amelia:*) Lui non ti sente, lui non ti vede, lui non pensa a te! (*Dice facendo riferimento a Bardil.*)
- P. ATANASIO - (*Capisce tutt'altra cosa.*) Lui (*Indica il cielo per dire: il Signore.*) ti sente, Lui ti vede, Lui ti pensa!
- LENA - Grand'Iddio! Sia fatta!
- BARDIL - La casa dei matti!
- VERGOL - (*A voce alta:*) Va', va' di là "per sempre"! Di nuovo vinto! Di nuovo battuto! (*Scuotendo la testa:*) "Flere licet certe; flen-do diffundimus iram"! (*Ovidio: Heroides - Ermione ad Oreste*) - Mi voglio dare al pianto e col pianto stemperare l'ira!
- LENA - Piangi, piangi, figlio mio!
- P. ATANASIO - ... συνεχόμενος... πειρασμοῖς... καὶ γὰρ... φιλά-νθρωπος...
- VERGOL - No, non piango: mi si sono disseccati gli occhi e le lacrime scorrono asciutte! (*Scuote la testa e fa il matto.*)
- P. ATANASIO - (*Gli si avvicina e con la destra gli tiene la testa:*) ... ὀφλι-μάτων... ἡμῖν... δωρήσασθαι...
- VERGOL - Lasciami! (*Cerca di liberare la testa, ma all'improvviso s'acquieta, reclina il capo e sembra dormire.*)
- LENA - (*Preoccupata*) Che ha fatto a mio figlio, padre Atanasio: lo ha picchiato?
- P. ATANASIO - (*Si allontana*) No, che dici! Gli ho imposto la mano sulla testa, non l'ho picchiato! La preghiera gli ha fatto bene: ora si è calmato...
- BARDIL - (*Irritato*) Io l'avrei calmato con due ceffoni!
- LENA - Abbi un po' di considerazione per tuo fratello!
- BARDIL - Ci sta facendo ammattire tutti...!
- LENA - Lui sente cose che noi non sentiamo, è vero padre Atanasio?

- P. ATANASIO - Così pare. Ha bisogno d'amore: quello vostro e di qualche... (*Sospira, sottintendendo: ragazza.*); ma io non sono impiegato in un'agenzia matrimoniale, quindi dovete pensarci voi. Eventualmente una ragazza "viva".
- BARDIL - Viva?
- P. ATANASIO - Sveglia..., con la testa a posto, vah!, che sa con chi ha a che fare....
- VERGOL - (*Si agita un po'.*) Eh...
- LENA - (*A Bardil*) Portalo di là; lascia che riposi e non lo svegliare...
- VERGOL - (*Mentre il fratello lo spinge nell'altra stanza, alza un po' la testa e tra sé dice:*) Se non gli facevo vedere che mi calmavo, padre Chiavi-del-Paradiso non l'avrebbe finita più!
- BARDIL - (*Mentre spinge la sedia a rotelle e passa nella stanza attigua:*) Sembriamo o siamo tutti handicappati?
- LENA - Padre Atanasio, cosa devo fare?
- P. ATANASIO - Dobbiamo pregare. Io posso curargli lo spirito e poco fa hai visto che l'ho fatto; ma la gioia gliela può dare soltanto una... (*Sospira per dire: ragazza.*) L'ho detto: io non lavoro in un'agenzia matrimoniale! Dobbiamo pregare! (*Si avvicina alla comune.*)
- LENA - (*L'accompagna.*) Quanto ho pregato!
- BARDIL - (*Entra dalla stanza attigua e subito esce dalla comune.*) Vado di corsa di nuovo in... piazza! Benedica, padre Atanasio.
- P. ATANASIO - (*Non risponde a Bardil e continua:*) O altrimenti, Lena devi obbligare i fantasmi a traslocare!
- LENA - Traslocare? Mi pare male: ormai siamo come...
- P. ATANASIO - Come parenti?
- LENA - Non volevo dire "parenti" ..., come...
- P. ATANASIO - Come vicini di casa! "Che meraviglia è mai questa!" - canta il poeta. (*Deciso:*) Di' loro che devono traslocare! Il Signore ci benedica. (*Esce.*)
- LENA - Benedica, padre. (*Al centro della stanza, come se le si fosse illuminata la mente:*) Mah! Vediamo...Chissà...!

## SCENA IX

LENA, VENANZO

- VENANZO - (*Rientra dal lavoro.*) Come mai hai chiamato padre Atanasio?



- LENA - Chi te l'ha detto!
- VENANZO - L'ho visto uscire.
- LENA - Ha recitato un'orazione a tuo figlio.
- VENANZO - Perché trovi lavoro?
- LENA - Non a Bardil!
- VENANZO - E a chi?
- LENA - Quanti figli hai?
- VENANZO - Vergol non ha bisogno di preghiere.
- LENA - Ne ha bisogno: tu non sai cosa ha fatto.
- VENANZO - Lui può fare quello che vuole: non è pericoloso come il maggiore.
- LENA - Tu ce l'hai con Bardil.
- VENANZO - Io ce l'ho con il lavoro che non ha! (*Si siede a tavola.*)
- LENA - Che colpa ne ha lui!
- VENANZO - Dammi da mangiare.
- LENA - Non ho preparato.
- VENANZO - Non si mangia?
- LENA - Tu non sai quel che ha fatto tuo figlio...
- VENANZO - No, non lo so, ma so che non si mangia!
- LENA - Tuo figlio...
- VENANZO - Metti da parte questi discorsi e dimmi perché non si mangia!
- LENA - Devo parlarti di tuo figlio...
- VENANZO - Di quale?
- LENA - Vergol.
- VENANZO - Me ne parli dopo mangiato.
- LENA - (*Va in cucina e torna.*) C'è soltanto un po' di pane e formaggio. Non ho preparato niente. (*Mette le posate necessarie, il pane e il formaggio.*)
- VENANZO - Bel mangiare! (*Prova a mangiare.*)
- LENA - Abbiamo avuto scene con tuo figlio...
- VENANZO - Parla, ché mi stai stancando.
- LENA - Come la devo incominciare...?
- VENANZO - E lo chiedi a me? Tu vuoi parlare; per me se cucini è meglio...
- LENA - Incomincio dal cucinare...
- VENANZO - Che vuoi dire?
- LENA - Tu sai che a tavola ogni giorno metto un piatto in più...
- VENANZO - La devozione!

- LENA - La devozione! Ma è una devozione speciale... (*Sospira e a voce bassa:*) In questa casa abbiamo un'altra famiglia che abita con noi!
- VENANZO - (*Continua a mangiare.*) L'hai chiamato per te padre Atanasio?
- LENA - È così come ti dico! Tu non li vedi, ma io li vedo.
- VENANZO - (*Con ironia:*) Ora li vedi?
- LENA - Sono andati di là...
- VENANZO - Per la santa parola! Ma sei pazza?
- LENA - No; ma se mi devi interrompere non parlo più.
- VENANZO - Tu guardi troppa televisione!
- LENA - Quale televisione! Che da quando si è guastata, non c'è verso di farla aggiustare! Ascoltami, se no sto zitta. (*Prende respiro.*) Sono quattro persone: Gjon, il marito, Fina, la moglie, Amelia, la loro figlia, e Teodora, la madre di Fina e nonna della ragazza.
- VENANZO - (*Ironico*) Ah, pure i nomi hanno!
- LENA - Loro me li hanno detti...
- VENANZO - E tu perché metti un solo piatto a tavola: o quattro o niente! E poi mangiano "gli spiriti"? (*Fa il gesto di mangiare e mangia realmente.*)
- LENA - Si sono accordati così e poi a loro interessa la devozione.
- VENANZO - (*Serio*) O a me sta facendo indigestione il formaggio oppure ho qualcosa alle orecchie!
- LENA - Perché?
- VENANZO - Per quello che sento! Ma tu dici sul serio queste cose?
- LENA - Certo! Sono quattro... La ragazza è molto bella, fine, delicata...
- VENANZO - Mi sembra logico che sia fine: è fantasma!
- LENA - (*Pazienta e continua:*) Ma...
- VENANZO - Che abbiamo ora...
- LENA - Quella sta tormentando i suoi, perché vuole...
- VENANZO - Vuole?
- LENA - Vuole sposarsi!
- VENANZO - (*Fa quasi un salto sulla sedia.*) Per la santissima parola!
- LENA - Ti giuro che è così! Vuole sposarsi! Quelli...
- VENANZO - Quelli chi?
- LENA - I genitori sono venuti a parlare con me.
- VENANZO - Per intermediazione?

- LENA - No. A chiedere... Quella vuole tuo figlio Bardil! (*Dice tutto d'un fiato e attende risposta.*)
- VENANZO - (*Si alza di scatto sconcertato.*) Per la santissima parola! Tu le cose me le devi dire piano piano, perché devo prenderci succo: lei, la ragazza fantasma, vuole tuo figlio, altro fantasma?
- LENA - Non scherzare! La cosa è grave.
- VENANZO - (*Si siede*) E lo dici a me che è grave?
- LENA - Vuole Bardil!

#### SCENA X

ESSI, GJON, FINA, TEODORA, AMELIA

(*I fantasmi entrano uno dietro l'altro e si raggruppano in un angolo della stanza*)

- VENANZO - Se questo fosse un discorso serio, normale, ti direi prima di tutto: Bardil è senza lavoro e non può mantenere una famiglia, perché va a finire che poi li devo mantenere io! Ma questo non è un discorso serio: questo è un discorso da manicomio! (*Prende respiro e a bassa voce:*) Tu devi essere pazza.
- LENA - Non sono pazza: io li vedo (*Ed effettivamente li vede.*), gli parlo e sopporto pure le loro lamentele!
- VENANZO - Ah, perché si lamentano anche?!
- LENA - I genitori vogliono sapere cosa dici tu. (*I fantasmi ascoltano angosciati.*)
- VENANZO - La santissima parola dico io!
- LENA - E qual è? (*Osserva i fantasmi.*)
- VENANZO - Che cosa?
- LENA - (*Lo imita*) La santissima parola!
- VENANZO - Quella è una parolaccia! Io dico che forse la pazzia prende anche i fantasmi!
- LENA - Zitto ché ti sentono.
- VENANZO - Ah, perché sono qua? (*Si guarda attorno.*)
- LENA - Lì sono! (*Li indica con un cenno del capo.*)
- VENANZO - (*Si alza e li cerca.*) Oh, cari parenti di nuovo acquisto! (*Con ironia:*) Che possiamo stringerle queste quattro ossa? (*Porge la mano per stringere le loro.*) Se dobbiamo imparentarci è bene che ci conosciamo e ci rispettiamo a vicenda! (*I fantasmi si rannicchiano ancora di più, benché Venanzo non sappia dove siano.*) Che onore! Che piacere! Volete darmi la mano di



vostra figlia per mio figlio Bardil? (*Naturalmente parla a vuoto.*)

AMELIA - (*Avanza di poco dal gruppo, ma Fina la trattiene.*) Sì! Io sono qui!

TEODORA - Zitta e non ti muovere! Ché a costui chissà cosa passa per la testa! Non mi pare a posto!

LENA - (*A Venanzo*) Ma smettila con queste pulcinellate! Sia fatta!

VENANZO - (*A Lena*) Ah, perché le pulcinellate le faccio io?! (*Siede come prima e diventa serio*) No! Bardil... (*I fantasmi attendono con occhi sbarrati.*) Bardil... non ve lo do! È indolente, non vuol lavorare; ma è una figura di bel giovane: non ve lo do!

AMELIA - Oh, no! (*Sviene. I suoi parenti la rianimano e la sostengono fino alla stanza attigua.*)

#### SCENA XI

LENA, VENANZO

LENA - (*Si copre il viso con le mani e sospira.*) Con questa scena che hai fatto, se ne sono andati via. La ragazza è svenuta...

VENANZO - (*Batte la mano sulla fronte.*) Ah, perché ora anche i fantasmi svengono! Svegliati! Perché se tu sei partita, io ho ancora la testa a posto!

LENA - Anch'io ce l'ho a posto!

VENANZO - No!

LENA - Ce l'ho a posto, perché sono contenta che tu gli abbia detto di no. Non voglio che mio figlio debba...

VENANZO - (*Con ironia*) Oh, ce l'hai a posto!

LENA - Ma la ragazza mi fa pena...

VENANZO - Loro la vita, la loro vita, l'hanno vissuta...

LENA - Amelia è morta giovane!

VENANZO - E io che posso farci: le ho scritte io le leggi della vita?

LENA - (*Terge qualche lacrima.*) Mi fa pena!

VENANZO - E che vuoi farci! Le dici due parole di conforto anche da parte mia!

LENA - Mah! Non si finisce mai.

VENANZO - Che cosa non si finisce mai?

LENA - Di soffrire!

VENANZO - È tutto uno scherzo!

- LENA - No, non è uno scherzo, perché Vergol si è innamorato di Amelia: lui la vede!
- VENANZO - (*Sconcertatissimo:*) Che? E me lo dici ora?
- LENA - Tu le cose le vuoi dette piano piano una dietro l'altra!
- VENANZO - Questo proprio fa traboccare la pignatta! Vediamo: la ragazza vuole Bardil, ma Bardil non sa che lei lo vuole: o lo sa? (*Lena solleva la testa per dire di "no"*) Vergol dal canto suo vuole la ragazza, la quale sa che lui la vuole! Lo sa? (*Lena dice di "sì" con un cenno del capo.*) E che dice la ragazza?
- LENA - Vuole Bardil!
- VENANZO - (*Serio:*) Le diamo Vergol!
- LENA - Sei forse impazzito?
- VENANZO - Ah, io sono impazzito! (*Ironico:*) Il ragazzo bisogna accontentarlo! E poi quale ragazza può volere un minorato? (*Prende fiato.*) Qui è il manicomio! E tua figlia Ursula vuole nessuno?
- LENA - (*Sorpresa*) Eh? Non vuole nessuno,
- VENANZO - Non è che questa Amelia ha qualche fratello!? Glielo diamo a tua figlia e così ci leghiamo con due nodi! (*Di botto si alza e accenna a danzare, mentre canta in rima:*) Teniamo ballo e festa / e la pazzia con noi resta!

### ATTO III

#### SCENA I

#### VERGOL, AMELIA

- VERGOL - (*Ispirato*) Perché entri nei miei sogni?
- AMELIA - (*Assorta nelle sue fantasie, si muove lentamente per tutta la stanza.*) Io non entro nei tuoi sogni!
- VERGOL - Questa notte eri con me: tu! (*La segna a dito.*)
- AMELIA - Io? Non può essere mai!
- VERGOL - Eravamo insieme e... sposati!
- AMELIA - (*Osserva gli oggetti della stanza.*) Sposati?
- VERGOL - A tua madre scendevano lacrime grosse come pugni dalla gioia!
- AMELIA - Io non sono mai venuta nei tuoi sogni!
- VERGOL - So in quali sogni tu cerchi di entrare! Ma ascoltami, per-

ché ti parlo con le sensazioni, con le emozioni del sogno fatto stanotte.

- AMELIA - Io cerco...
- VERGOL - (*Con voce ferma:*) Lo so chi cerchi tu; ma ascoltami un momento... (*Ispirato e felice:*) C'eravamo sposati, ma la cosa che non riesco a dimenticare è il senso di possesso che avevo, - mi capisci? Tu eri mia e io mi sentivo l'essere più ricco dell'universo: avevo te! Mi sentivo bene, forte, sano! È questa la felicità!
- AMELIA - Era un sogno....
- VERGOL - (*A voce alta:*) E tu che sei? Non sei sogno?
- AMELIA - Non sono un sogno, non voglio...
- VERGOL - Non vuoi...?
- AMELIA - Non voglio che mi sogni tu!
- VERGOL - Sei cattiva, senz'anima! Tu non puoi comandare i miei sogni! Tu mi uccidi con queste parole....
- AMELIA - Ognuno va dietro i propri sogni... (*Fa per andarsene.*)
- VERGOL - Non andartene: lasciami finire! (*Amelia attende senza guardarlo.*) Io... io vorrei che tu fossi parola per sospirarti eternamente!
- AMELIA - Hai animo poetico!
- VERGOL - Io vorrei che tu fossi pensiero per trattenermi nella mia mente per sempre!
- AMELIA - (*Senza guardarlo:*) Io so che tu mi vuoi, ma tu non hai bisogno di me: tu hai bisogno di una donna-madre...
- VERGOL - La mamma ce l'ho!
- AMELIA - Una donna materna che non sia tua madre. Io non ho sentimenti materni!
- VERGOL - Io non ti vedo madre e non voglio una donna-madre: voglio te!
- AMELIA - Tu sei malato e si vede: io che sono "così" non posso volerti: io voglio uno che sia la salute!
- VERGOL - Tu non puoi volere niente!
- AMELIA - Perché non posso volere niente? (*Lo guarda in faccia.*)
- VERGOL - Tu sei un fantasma! (*A voce alta:*) Tu non esisti!
- AMELIA - E perché mi vuoi se non esisto? (*Distoglie lo sguardo da lui.*)
- VERGOL - Per "me" esisti, solo per "me"! Bardil non ti ha mai vista!
- AMELIA - Io però lo vedo! (*Felice:*) Io lo vedo e quando mi trovo dinanzi a lui mi sento viva!
- VERGOL - Siamo uguali: la mia pazzia la tua pazzia!



SCENA II  
ESSI E BARDIL

- BARDIL - (*Viene da fuori.*) Parli da solo? (*Amelia si accende di gioia.*)
- VERGOL - Non parlo da solo...
- BARDIL - E con chi allora?!
- VERGOL - Non te lo dico.
- BARDIL - Allora parli da solo!
- VERGOL - (*A voce alta*) Non parlo da solo!
- BARDIL - E non gridare...
- VERGOL - Te lo dico.
- BARDIL - (*Ironico*) Dimmelo!
- VERGOL - Parlo con una ragazza! (*Amelia non stacca gli occhi amorosi da Bardil.*)
- BARDIL - Una ragazza? Non vedo ragazze qui! Dov'è?  
(*Amelia accenna a sé stessa presente.*)
- VERGOL - Tu non la vedi!
- BARDIL - (*Con ironia*) E tu la vedi?!
- VERGOL - Io la vedo.
- BARDIL - E com'è?
- VERGOL - Bellissima...
- AMELIA - Oh, Vergol: sei buono!
- VERGOL - (*A voce alta*) Non sono buono!
- BARDIL - Non sei buono? Lo so, ma perché lo dici?
- VERGOL - Parlavo con "lei" e non con te!
- BARDIL - Dimmi quando parli con "lei" e quando con me.
- VERGOL - Voglio che conosca... te!
- BARDIL - Me?
- VERGOL - Te!
- BARDIL - E allora facciamola questa conoscenza: "lei" com'è?
- VERGOL - Te l'ho detto: è bellissima! (*Amelia si illumina.*)
- BARDIL - Come si chiama?
- VERGOL - Amelia!
- BARDIL - Ah, Amelia! Per questo, quando, urlavi dicevi "Amelia"! È la tua ragazza?
- VERGOL - (*China il capo*) No, non è la mia ragazza: non mi vuole.  
(*Attende e guarda di sottocchi il fratello.*) Vuole te!
- AMELIA - Oh, il cuore come mi sobbalza! (*Stringe il seno.*)
- BARDIL - Vuole me? (*Si siede di fronte al fratello, dimostrandosi interessato.*)

- VERGOL - Sì, vuole te.
- AMELIA - Mi si annebbia la vista! (*Si copre gli occhi con la destra.*)
- BARDIL - E dov'è? (*Dice guardandosi attorno.*)
- VERGOL - (*Senza indicarla.*) Lì, vicino alla porta.
- AMELIA - Sono qui!
- VERGOL - (*Ad Amelia:*) Non ti sente!
- BARDIL - Non mi sente?
- VERGOL - Dicevo a "lei"...
- BARDIL - E "lei" che diceva?
- VERGOL - Che è lì!
- BARDIL - (*Lusingato, sta al gioco e parla verso dove crede ci sia Amelia:*)  
Oh, voglio conoscerti, Amelia! Voglio toccarti!
- VERGOL - Lo dicevo io: tu vai subito al sodo! "Toccarti"! Le mani sono il veicolo dell'amore! Come fai a non toccare? Adamo quando per la prima volta si accorse di Eva la guardò, ma per vedere che non fosse fatta di gomma l'andò a toccare! (*A Bardil:*) E tu toccala!
- BARDIL - (*Si alza*) Dove sei?
- AMELIA - Mi avvicino io a te! (*Viene da una parte, mentre Bardil va dall'altra.*)
- BARDIL - (*Si aggiusta i capelli.*) Dove sei?
- VERGOL - (*Dirige la scena.*) Lei è lì e tu sei qui!
- BARDIL - (*Ad Amelia:*) Ora che so che tu mi ami anch'io amo te! Ma dove sei?
- AMELIA - Oh, l'ha detto, l'ha detto che mi ama! Dolce, caro... (*Procede come in sogno, mentre cerca di avvicinarsi a Bardil.*)
- VERGOL - Vi amate reciprocamente! (*A voce alta:*) Festa grande! Gioia grande!
- BARDIL - (*Continua a procedere in senso contrario ad Amelia.*) Io sono qui, ma tu dove sei?
- AMELIA - Amato, dolce, buon...
- BARDIL - (*A Vergol*) Ma dov'è?
- VERGOL - Non ti vede!
- AMELIA - Non mi vede?
- BARDIL - Non mi vede?
- VERGOL - Non dicevo a te, o meglio dicevo a entrambi: vi volete, ma non vi vedete: amore a non prima vista!
- BARDIL - Mi stai prendendo in giro!

- VERGOL - No. La ragazza è lì, tanto bella che così belle non ne hai mai viste!
- BARDIL - Scherzi! (*Si siede*).
- VERGOL - No, non scherzo. Te l'ho detto: tu non la vedi e non ho proprio cosa farti!
- AMELIA - (*A Bardil*) Oh, perché mi lasci?!
- VERGOL - (*Ad Amelia*) Non ti vede!
- AMELIA - Mi avvicino io a lui! (*Lo fa*.)
- VERGOL - Bardil ce l'hai accanto!
- BARDIL - (*Indica con la mano*.) Qui?
- VERGOL - Sì, lì, lì: toccala, abbracciala! (*Amelia non è però tanto vicina*.)
- BARDIL - (*Si alza in piedi e abbraccia l'aria*.) Così?!

### SCENA III

#### ESSI, URSULA

- URSULA - (*Entra da fuori e sorprende Bardil nell'atto di abbracciare l'aria*.) Bardil, che fai così?
- VERGOL - (*Ridendo*.) Abbraccia una ragazza che non vede!
- URSULA - (*A Bardil*) Ora se gli dai corda anche tu!
- BARDIL - (*Si siede in fretta*.) Scherzavo!
- VERGOL - No, non scherzavi! (*A voce alta*.) Non scherzavi! Ti brillavano gli occhi! Ti tremava la voce!
- AMELIA - Ti brillavano gli occhi, ti tremava la voce: non scherzavi, non scherzavi! (*Retrocede piano piano*.)
- BARDIL - Scherzavo! (*Cambia discorso; a Ursula*.) E tu perché vieni a casa a quest'ora?
- URSULA - Avevamo mezza giornata libera e sono tornata a casa. (*A Vergol*.) Che stava facendo Bardil?
- VERGOL - Ora te lo dico...
- BARDIL - (*Si alza per uscire fuori*.) Io vado...
- AMELIA - No, non andartene... Io non scherzavo e tu non scherzavi..., lo so!
- VERGOL - Va! Andatevene tutt'e due!
- URSULA - (*A Vergol, fraintendendo*.) Io sono appena entrata e non ho voglia di uscire di nuovo!
- VERGOL - Non dicevo a te...
- BARDIL - Diceva a me e a quella... (*Indica l'aria*.)
- AMELIA - A "quella" chi? Io non vedo nessuno! (*Si guarda attorno*.)



- VERGOL - Siediti; ti spiego.  
 BARDIL - Ma finiscila! (*Esce di casa alla svelta.*)  
 AMELIA - (*Con le lacrime agli occhi:*) Non scherzavi! Non scherzavi!  
 (*Passa nella stanza interna.*)

#### SCENA IV

ESSI, FINA, GJON, TEODORA, AMELIA

- VERGOL - (*Ursula si siede.*) Parlavo con Amelia!  
 URSULA - E chi è Amelia?! Io non vedo nessuno... (*Si guarda attorno.*)  
 VERGOL - Non si vede.  
 URSULA - Non si vede e tu la vedi!  
 VERGOL - Io la vedo.  
 URSULA - (*Ironica*) Solo tu!  
 VERGOL - Io e... la mamma...  
 URSULA - Ah, la mamma! Non mi ha mai detto niente.  
 VERGOL - Sono cose che non si dicono.  
 AMELIA - Tu le stai dicendo.  
 VERGOL - Ora sì, perché è il momento di parlarne: io vedo Amelia...  
 URSULA - E Bardil la vede?  
 VERGOL - No, lui vede cose tangibili. (*Ispirato:*) "Io" la vedo: è così bella che quando è di fronte a te resti così... senza parole e dentro - qui dentro (*Batte sul petto*) - senti un dolore dolce ma disperato, perché la disperazione è il sentimento che lei suscita di più: la disperazione di non poterla avere tutta per te... e io per me non la posso avere, perché...  
 URSULA - Perché...  
 VERGOL - Perché non mi vuole.  
 URSULA - Non ti vuole?  
 VERGOL - (*China il capo*) Vuole Bardil.  
 URSULA - Vuole Bardil?  
 FINA - (*Entra dalla porta interna.*) Vergol, dov'è mia figlia?  
 VERGOL - Non lo so!  
 URSULA - (*Per conseguenza*) Lo sai o non lo sai!?  
 FINA - E dov'è andata? (*Esce.*)  
 VERGOL - (*A Ursula*) Non so cosa?  
 URSULA - Tu hai detto che vuole Bardil; io ti ho chiesto "vuole Bardil?" e tu mi hai risposto che non lo sai.  
 VERGOL - No, non parlavo con te...

- URSULA - E con chi? (*Si guarda attorno.*)
- VERGOL - È entrata la madre e mi ha chiesto dov'era sua figlia...
- URSULA - Ah, è entrata la madre! E dov'è ora?
- VERGOL - È andata via...
- URSULA - È andata via!? Mah! (*Con la mano ordina i capelli come per fugare i pensieri:*) Come faccio io ad avere tutta questa pazienza! (*Prende fiato:*) Dicevi che vuole Bardil...
- VERGOL - Sì, "quella" sta impazzendo per...
- URSULA - E Bardil?
- VERGOL - Sta impazzendo perché non riesce a vederla... Gli ho detto che è molto bella.
- GJON - (*Entra*) Vergol, hai visto mia figlia?
- VERGOL - L'ho vista poco fa, ma non so dove sia! (*Gjon esce.*)
- URSULA - Chi?
- VERGOL - Non parlavo con te...
- URSULA - Era suo padre?
- VERGOL - E tu come lo sai?! L'hai visto?
- URSULA - No, non l'ho visto, ma se prima è entrata la madre ora doveva entrare anche il padre!
- TEODORA - (*Entra*) Vergol, cerco la bambina: dov'è?
- VERGOL - (*Innervosito*) Non lo so!!! Non sono il suo segretario io!
- TEODORA - Sempre dolce tu! (*Esce*)
- URSULA - Era il nonno!
- VERGOL - La nonna. Perché?
- URSULA - (*Con ironia*) No, così...
- VERGOL - (*Avverte l'ironia.*) Tu ce l'hai con me! Tu non mi credi. Lasciami in pace con i miei sogni, con i miei fantasmi...
- URSULA - (*Seria*) Vergol, ascoltami. Ti voglio parlare seriamente. Lascia stare i fantasmi, non fare questi sogni: perché ti allontanano dalla vita reale, da questa vita! Tu sei minorato, ma questo non vuol dire che ti manca l'intelletto. Tutti chi più chi meno siamo handicappati, perché l'handicappato non è soltanto chi non si può muovere liberamente, è anche lo sfortunato, colui che non può liberarsi dal bisogno, chi è nato in condizioni di estrema povertà e non riesce ad uscire dal suo stato: sono migliaia e migliaia! È inutile elencarli tutti. Oggi l'handicappato "fisico", come te, gode di una considerazione sociale maggiore rispetto ad alcuni anni fa; ora, come hai visto in televisione, ci sono perfino le gare

- sportive per i giovani come te. Le olimpiadi hanno fatto! Mi senti? (*Avvicina la propria sedia a quella del fratello.*)
- VERGOL - Ti sento, ma tu Amelia non l'hai vista!
- URSULA - E non desidero vederla! Amelia è una tua fantasia, il sogno tuo di avere una ragazza: Amelia non esiste!
- VERGOL - (*A voce alta:*) No, esiste!
- URSULA - È una tua fantasia! Apri gli occhi e ragiona con la testa! Svegliati! Svegliati tu e vedrai che si sveglierà anche la mamma... Ci sveglieremo tutti! (*Entrano uno dietro l'altro i Fantasmi.*)
- VERGOL - (*A bassa voce:*) Sono tutti lì.
- URSULA - Chi? (*Guarda in giro.*)
- VERGOL - Amelia, il padre, la madre, la nonna.
- URSULA - (*Con ironia*) Non manca nessuno?
- VERGOL - Tu dici che non esistono e ora sono tutti tremanti! (*I Fantasmi si raggruppano in un angolo.*)
- URSULA - Io dico che stai tremando tu, perché ti ho detto che non esistono. Passa la mano sugli occhi (*Fa il gesto relativo*) e subito li vedrai sparire!
- VERGOL - (*Fa il gesto*) Non spariscono: sono lì!
- URSULA - Sei tu che non vuoi che spariscano!
- VERGOL - Non voglio.
- URSULA - E perché?
- VERGOL - Perché resto solo! Tu dici bene, ma tu vai a lavorare, Bardil è uomo di piazza, papà è sempre fuori; con me sta la mamma e... (*Indica i Fantasmi.*)
- URSULA - Hai ragione! Ma se tu non ti svegli, noi non possiamo aiutarti.
- VERGOL - Svegliarmi?
- URSULA - (*Si alza*) Sì
- VERGOL - Ma il sogno è bello!
- URSULA - E tu chiami bello il sogno in cui la tua ragazza non ti vuole?
- VERGOL - (*Mentre guarda i Fantasmi angosciati.*) E il desiderio di averla, di amarla anche non ricambiato: non ha valore?
- URSULA - Tu vuoi un fantasma: tu vuoi niente! (*I Fantasmi fanno per uscire.*)
- VERGOL - No! Fermi! (*Essi si fermano.*)
- URSULA - Con chi parli?!



- VERGOL - Stavano per andarsene...  
 URSULA - (*Decisa*) Lasciali andar via!  
 VERGOL - No, voglio convincerla prima...  
 URSULA - Chi?!
- VERGOL - Amelia! (*I Fantasmi escono dalla porta interna.*)  
 URSULA - Basta! Io impazzisco con te!  
 VERGOL - Lo vedi che perdi la pazienza?  
 URSULA - La perdo perché tu dici cose “incredibili”! Parla di cose “credibili”, che si vedono, che si toccano, e vedrai che la pazienza non la perderò! (*Va nella sua camera.*)
- VERGOL - Anche tu sei per le cose che si “toccano”..., come le vuole Bardil!

#### SCENA V

ESSI, BARDIL, GAUDENZIA, AMELIA

- BARDIL - (*Entra*) Chi parla di me? Vergol! (*Indica la comune da dove entrerà Gaudenzia.*) Ma guardate chi ho qui! (*A Gaudenzia:*) Entra, entra!
- GAUDENZIA - (*Vestita in modo appariscente, entra ad effetto.*) Mirë ditë, të dashur!
- VERGOL - (*Stupito*) E questa chi è?  
 URSULA - Bardil, che novità è questa!  
 BARDIL - (*Con aria da conquistatore*) La mia ragazza!  
 URSULA - Da dove... viene?!
- BARDIL - È venuta con la corriera da Palermo. È la mia fidanzata!  
 URSULA - E quand'è che ti sei fidanzato?  
 BARDIL - L'ho conosciuta a Palermo. Che te ne pare? (*La indica.*)  
 URSULA - Che “pare”... “pare” e magari assai!
- VERGOL - Γνωθι σαυτόν! - Conosci te stesso e ti dico che prendi!
- GAUDENZIA - Ma si flet?  
 BARDIL - È im vëlla, ai... (*Sottintende che lei lo sa*)  
 VERGOL - “Handicappato”!
- GAUDENZIA - Me gëzim!  
 VERGOL - Che sono handicappato? Questa parla chiaro!  
 BARDIL - (*Presenta Ursula:*) Mia sorella!
- GAUDENZIA - (*Bacia Ursula*) Me gëzim!  
 URSULA - (*Sorpresa, tra sé:*) Presto incomincia a baciare... Come si chiama?
- VERGOL - Non te l'ha detto: Megëzim!

- BARDIL - Megëzim?
- VERGOL - Dice il nome o quello che sa dare?
- BARDIL - Non parlare difficile! Non si chiama Megëzim; si chiama Gaudenzia.
- GAUDENZIA - (*Crede che Bardil la presenti a Vergol:*) Me gëzim!
- VERGOL - Sentito? Gaudenzia Megëzim? (*Trattiene il riso.*)
- URSULA - (*A Bardil*) E alla mamma che dirai?
- BARDIL - Che ho messo la testa a posto...
- VERGOL - (*Ride con ironia.*) Ah, ah, ah: ha messo la testa a posto!
- GAUDENZIA - (*Indicando Vergol:*) Qesh?
- BARDIL - T'e thashë se ë gaztor!
- VERGOL - (*Pensieroso*) A proposito di "spiritoso", perché hai portato "questa" (*Gaudenzia*) qui in casa? Se la vede lo "spirito" di Amelia?
- BARDIL - S'ingelosisce? Lascia che la veda!
- VERGOL - Vado a dirle di non muoversi dalla sua stanza... Tu sei abietto! (*Manovra la sedia a rotelle verso la stanza attigua, ma giunto davanti alla porta appare Amelia. Vergol piano piano arretra.*)
- AMELIA - Ho udito la voce dell'angelo mio... del buono... del dolce Bardil!
- VERGOL - Addio patria!
- AMELIA - (*Vede Gaudenzia:*) Questa chi è?
- VERGOL - Chi è chi?
- AMELIA - Questa! (*Indica Gaudenzia.*)
- BARDIL - (*A Vergol*) Tu ricominci? Con chi stai parlando!?
- VERGOL - (*A bassa voce:*) Amelia è qui!
- BARDIL - (*Ad alta voce:*) Questa è la mia ragazza!
- URSULA - (*A Bardil*) Non c'è bisogno che tu lo ripeta: l'abbiamo capito!
- AMELIA - Che dice Bardil?
- VERGOL - Eh, tu ce l'hai con Bardil! Se ce l'avessi con me io questi scherzi non te li farei...
- URSULA - (*Tra sé*) Ora incomincio anch'io a parlare da sola come fa Vergol...
- AMELIA - La sua ragazza?
- VERGOL - (*Mentre Bardil sussurra paroline a Gaudenzia*) Mi dispiace per te, Amelia, lui (*Indica Bardil*) dice che è...
- AMELIA - Oh! (*Si mette le mani sulla testa.*)

- VERGOL - (*Ad Amelia:*) Che ti senti?
- URSULA - Dici a me?
- VERGOL - Ad Amelia...
- URSULA - (*Con ironia*) Ah!
- GAUDENZIA - Çë thonë?
- BARDIL - Thonë se je e mirëpritur!
- AMELIA - Mi vien di morire...
- VERGOL - Di nuovo?
- AMELIA - Oh, questa è la morte peggiore!
- VERGOL - Non dire così!
- URSULA - E che dico!
- VERGOL - (*Angosciato*) Amelia!
- URSULA - Bardil, dille di accomodarsi... (*Fa cenno a Gaudenzia.*)
- BARDIL - (*A Gaudenzia:*) Ime motrë thotë t'ujesh (ulesh)! (*Indica la sedia che si trova vicino ad Amelia.*)
- GAUDENZIA - Oh, ndëvonë! Falemnderit! (*Fa per sedersi, ma Amelia le sottrae d'impulso la sedia e Gaudenzia finisce a terra.*)
- AMELIA - (*A Bardil*) Traditore!
- GAUDENZIA - (*Appena a terra:*) E çë vjershe (mënyra) janë...! (*Amelia esce velocemente premendosi il petto.*)
- BARDIL - (*Mentre soccorre Gaudenzia*) Chi è stato?
- VERGOL - Io no!
- URSULA - Io stavo qui: lontano!
- GAUDENZIA - (*Mette in ordine il vestito e i capelli.*) Ma e pe? Shexha!
- BARDIL - Thomse u t'uje (ule) lik. (*A Vergol:*) È stata "lei"?
- VERGOL - E chi altro?
- BARDIL - Dille di non fare questi scherzi...
- VERGOL - (*Addolorato*) È corsa via che stava morendo!
- URSULA - Mah! E dove siamo!

SCENA VI  
ESSI, LENA

- LENA - (*Viene dalla stanza interna e vede Gaudenzia:*) E questa chi è?!
- BARDIL - Ma', è la mia ragazza! (*A Gaudenzia:*) Mëma!
- GAUDENZIA - (*Con un largo sorriso, s'avvicina e la bacia.*) Oh, mëma! Me gëzim! Sa je simpatike!
- LENA - (*Tra sè*) E che! Manco il tempo dà questa! Sia fatta!
- BARDIL - È espressiva!



- LENA - Come si chiama?  
 VERGOL - Gaudenzia Megëzim! Il programma della vita di Bardil!  
 LENA - (*Si siede e dice a Bardil:*) Dille di accomodarsi! Perché l'hai portata in casa?  
 BARDIL - (*A Gaudenzia:*) Mënd t'ujesh (ulesh), nani. (*Gaudenzia si siede. A Lena:*) Ho messo la testa a posto!  
 VERGOL - (*Sottovoce alla madre:*) L'ha portata per far ingelosire Amelia...  
 LENA - (*A bassa voce:*) Amelia? E perché l'ha fatto?  
 VERGOL - È abietto!  
 URSULA - Ma', che dici: questa Amelia non esiste!  
 VERGOL - E la sedia chi gliel'ha tolta?  
 URSULA - È scivolata via da sola!  
 LENA - (*A Bardil:*) E ora che viene tuo padre?  
 BARDIL - (*Si siede vicino a Gaudenzia e si comporta da fidanzato.*) Gli dico che mi sono fidanzato...  
 LENA - E il lavoro?  
 BARDIL - Lo trovo...  
 VERGOL - (*Ironico*) Appena apre bocca, lo trova!

## SCENA VII

ESSI, VENANZO

- VENANZO - (*Entra*) È giorno di festa che siete tutti qua?  
 BARDIL - (*Senza preamboli*) Pa', ti presento la mia fidanzata!  
 VENANZO - (*Sta passando nell'altra stanza, ma sente quel che dice Bardil, si ferma di botto e si gira:*) Che? Aspetta! Che hai detto? Ho sentito bene? Per la santissima parola!  
 BARDIL - (*A Gaudenzia:*) Ky ë tata im!  
 GAUDENZIA - (*Si alza.*) Oh, me gëzim, me gëzim! Mënd i jap një puthje tatës? (*Dà un bacio a Venanzo.*)  
 VENANZO - Per la santissima parola: e questa chi è?  
 VERGOL - Gaudenzia Megëzim!  
 BARDIL - Gaudenzia, pa', non sentir lui!  
 VENANZO - Che l'hai portata a fare?  
 LENA - Quel che gli ho detto io...  
 BARDIL - Ho messo la testa a posto!  
 VENANZO - Hai trovato lavoro? (*Si siede.*)  
 BARDIL - No, ma...  
 VENANZO - Hai trovato la fidanzata... Gaudenzia si chiama?

- VERGOL - Gaudenzia Megëzim!
- GAUDENZIA - Gëzimi ë gjithë imi!
- VERGOL - E io che ho detto: è tutto suo!
- VENANZO - (*A Bardil*) Tu senza lavoro credi che... Ma vuoi dirmi dove l'hai trovata?
- BARDIL - A Palermo.
- VENANZO - Cittadina! Tu senza lavoro e lei cittadina! Per la santissima parola!
- LENA - Quel che gli ho detto...
- VENANZO - (*A bassa voce:*) Bardil, una volta che è qui falla parlare e poi... non la portare più! Che io per la santissima parola non la posso vedere... Tu, se ti piace, tientela per te, con o senza lavoro. E poi io non sono il suo "papà"... non si monti la testa, che ho tre figli e un quarto per ora non lo voglio...
- BARDIL - (*A Gaudenzia, che ha ascoltato senza capire:*) Duan të të njohjën më mirë... Thonë se je e këndshme e tata... thotë se të duan mirë!
- GAUDENZIA - Oh, sa jini të sjellshëm, jini gjithë të sjellshëm: tata...
- VENANZO - Daccapo?
- GAUDENZIA - ... mëma, motra Ursulla e vëllathi i dashur Vergonzio...
- VERGOL - Vergonzio? E dove l'ha pescato sto nome: questa tutti nel sacco ci vuole mettere! Vergonzio: dovete chiamarmi Vergonzio!
- GAUDENZIA - U, kur Bardhushëzi - u e thërres kështu Bardhushëz! (*Accarezza la mano di Bardil.*) Dej (doja) t'e thërrisja Yllzushëz, ma (por) ai ngë deshi...
- VERGOL - (*Sogghigna*) Ih, ih, ih: Bardhushëzi Yllzushëzi! Ih, ih, ih!
- URSULA - Eh! (*Copre con la mano un riso incipiente.*)
- GAUDENZIA - Kur Bardhushëzi më lypi të vija te shpia juaj të ju bëja vîstë, ia thashë njize: - Ma jo, ë tropu (tepër) njize, u njohëm nani! E ftet (vërtet) Bardhushëz?
- VERGOL - Ih, ih, ih: Bardhushëz!
- BARDIL - (*Un po' a disagio*) Eë, ëj...
- URSULA - (*Tra sè*) Commovente!
- GAUDENZIA - Në dijët (dinit) si u njohëm! U ish e hipesha te autobusi, pas çë kisha parkexhartur makinën time, përçë mua më pëlqen trafiku i shpejtë kur vete në qendrën e qytetit e kështu lë makinën në periferi e marr autobusin: më pëlqen të ngrohtit e gjindes...
- VERGOL - Gëzim e calore!

- GAUDENZIA - Haristis (falënderoj), Vergonzio: sa je simpatik!
- VERGOL - Ce l'ha con me!
- BARDIL - Tu ce l'hai con lei!
- GAUDENZIA - Megjithëkaq, thëshja se ish e hipësja te autobusi e kisha vënë lart të parën këmbë, kur gjegjem (dëgjoj) se thonë prapa meje: - Oh, çë bukur kyç këmbje! - Prirem (kthehem) e kë shoh?
- VERGOL - Chi ti vedo?
- LENA - Chi ti vedo?
- URSULA - Chi ti vedo?
- GAUDENZIA - (*Ad effetto:*) Shoh Bardhushëzin! (*L'accarezza*) U nguqa shumë...
- VERGOL - Dove alla caviglia?
- GAUDENZIA - Thua, i dashur? U nguqa shumë e kështu ndër një nguqje e tjetra jui përgjegja: - Ma përçë gjithë atë çë sheh ngë ë i bukur?
- VERGOL - Ih, ih, ih!
- URSULA - Uh! (*Si trattiene dal ridere.*)
- LENA - (*A bassa voce:*) Bella madre mia! E dove l'ha trovata?
- VERGOL - (*A Lena:*) Non te l'ha detto? Sull'autobus!
- VENANZO - (*A Bardil sottovoce:*) Appena smette di parlare, la porti dove l'hai trovata...
- BARDIL - (*Sottovoce:*) Non è un ragazza cattiva: lavora e guadagna molto...
- GAUDENZIA - Flas o ngë flas më? Në flini (flitni) ju, bëmni të ndëlgoj (kuptoj)!
- BARDIL - Fol, fol...
- GAUDENZIA - Thëshja, të dashur, "gjithë atë çë sheh ngë ë i bukur"? E ai tuke u nguqur një thërrime... (*Guarda teneramente Bardil.*)
- BARDIL - Nga, çë thua: tuke u nguqur!
- GAUDENZIA - Ëj, ëj, u nguqe një thërrime! E ai m'u përgjegj: - Qapara (kaparinë; çudi e madhe) se ë i bukur!
- VERGOL - (*A Bardil, quasi ridendo:*) "Chiappara" l'hai detto tu?
- BARDIL - (*Noncurante*) Lei ha desiderio di aggiungere qualcosa...
- VERGOL - A me pare che sia tutta... "aggiunta"!
- GAUDENZIA - (*Attende e quando si fa silenzio:*) Kështu te një fjalë e tjetra bëmë njohje e ai pra dishiroi me ëmbëlsi...
- VERGOL - Ih, ih, ih!
- GAUDENZIA - Ma përçë qesh, i dashur?



- BARDIL - Mos i jip kunt (vër re): e di, jo?
- GAUDENZIA - Oh, ëj, i këndshëm! Thëshja se deshi të vija te shpia juaj! Kështu...
- VENANZO - (A Bardil) In due minuti tu hai messo la testa a posto! (*Scende il tipico silenzio di quando qualcuno non è "gradito".*)
- BARDIL - (A Gaudenzia) Nani vemi, mos zbiersh postën (autobusin)...
- GAUDENZIA - (*Si alza*) Ëj, se ka prirem Palermë. Ju falem (përshëndes)! Bye, bye! (*Vicino alla porta si gira e, mentre saluta, esce con Bardil*)
- URSULA - (*Appena usciti:*) Papà e mamà: poverina l'ha capito di aver pescato male...
- VENANZO - Io ho avuto la cattiva sorte che uno (*Indica Vergol*) è qua minorato di gambe e l'altro (*Bardil che è uscito*) minorato di cervello! (*All'improvviso cambia discorso:*) E ora basta con i fantasmi!
- LENA - Perché nomini i fantasmi ora?
- VENANZO - Perché i fantasmi sono tutta questa storia, la cattiva fantasia che avete. Io non vedo fantasmi, perché il sudore del lavoro me li tiene lontani!
- URSULA - Bravo, papà! E tu, Vergol, smettila con queste pazzie, dimentica i fantasmi o meglio falli sparire dalla mente... E anche tu, mamma, non dar loro retta, che io so che li vedi... i fantasmi!
- LENA - Io li vedo? E chi te l'ha detto?
- URSULA - Vergol. Li vede lui e tu!
- LENA - Ma io li vedo veramente e parlo con loro...
- URSULA - E ora non li vedere più e non parlare più con loro!
- LENA - E l'educazione?
- URSULA - Ma', smettila ché è anche colpa tua se Vergol li vede!
- VENANZO - Ursula, mi piace come parli! Tu hai più cervello di tutti questi messi assieme! Ora basta con i fantasmi! Se vi parlano gli dite che non avete più niente da spartire! Lasciateli andare! (*Esce dalla comune.*)
- URSULA - A quanto pare piano piano ci stiamo svegliando! Può darsi che si svegli anche Bardil...
- VERGOL - (*Ride sottilmente:*) Ih, ih, ih! Gaudenzia Megëzim! La "caviglia"! Ih, ih, ih! Vergonzio! Ih, ih, ih!
- URSULA - Non ridere più e parla a tuo fratello!

- VERGOL - Io gli devo parlare?  
 URSULA - Liberati dai tuoi fantasmi e poi aiutalo a disfarsi dei suoi, perché i suoi sono più pericolosi: si toccano, parlano, mangiano e bevono!  
 VERGOL - Ursula dove hai imparato a parlare così?  
 URSULA - Tu mi dici che faccio "la segretaria d'azienda speciale": lì ho imparato! (*Va in camera sua.*)  
 VERGOL - Ursula, sorella mia! (*Vergol si fa pensieroso. Lena sospira, mentre cerca di preparare il pranzo*)

#### SCENA VIII

VERGOL, LENA, GJON, FINA, TEODORA

- LENA - Ho la testa in gran confusione...  
 VERGOL - Io il cuore in subbuglio...  
 LENA - Come facciamo con "loro"?  
 GJON - (*Viene dalla stanza interna. Con dolore e rassegnazione dice:*)  
 Abbiamo il cuore a pezzi dopo quanto ci ha raccontato la bambina...  
 LENA - Mi dispiace, ma chi non vi vede non vi crede e non sa i dolori che provate nello spirito...  
 FINA - (*Entra*) Noi per la ragazza abbiamo desiderato sempre le cose migliori...  
 TEODORA - (*Di seguito*) Se non è andata bene qui non fa niente! Abbiamo tutto il tempo che vogliamo e se non qui, in qualche altro posto... troveremo come star meglio!  
 LENA - Che vuole dire signora Teodora?  
 TEODORA - Voglio dire che traslochiamo!  
 GJON - Traslochiamo, benché qui non è che ci siamo trovati male... Solo gli ultimi tempi un po'...  
 TEODORA - Visto che per mia nipote non è stato fatto niente!  
 VERGOL - Io volevo fare qualcosa mi pare!  
 FINA - Noi siamo a pezzi, abbiamo il cuore a pezzi... Questa mia figliola sembra che mi stia morendo una seconda volta d'amore...  
 VERGOL - E gli altri non muoiono d'amore?  
 FINA - Tu solo forse l'hai voluta bene... Mah!  
 VERGOL - L'amo, oh, se l'amo!  
 GJON - È ora di andar via...  
 FINA - Desideriamo uscire così come siamo entrati: senza far rumore...

- TEODORA - (*A Fina e Gjon*) E voi così dovete essere: soltanto degli smidollati! E la mia bambina che mi sta morendo dal dispiacere!
- LENA - Mi rincresce...
- TEODORA - Sì a te rincresce e a noi brucia... (*Gjon, Fina, Teodora si ritirano nella stanza interna.*)

#### SCENA IX

VERGOL, LENA, VENANZO

- LENA - Mi dispiace per loro...
- VERGOL - Vorrei essere cieco per non vederla piangere... E io qui che non mi posso muovere, non la posso accarezzare per dirle il fuoco che mi divampa in cuore, le fantasie che mi accende qui dentro il cervello! (*Tiene la testa fra le mani.*)
- LENA - Oh, figlio mio, in quale mondo avremo gioia e pace se qui non l'abbiamo e di là non l'abbiamo?
- VERGOL - Voi tutti non mi avete permesso di avere gioia e pace, di dimenticare chi sono!
- LENA - Certe cose che non hanno né capo né coda non si possono mettere in pratica, perché escono storte.
- VERGOL - Io sono uscito storto da quando sono nato!
- VENANZO - (*Entra dalla comune*) Quando vi vedo tutt'e due assieme sento il pericolo vicino, non il pericolo fisico, di cui non ho paura, ma quello che non si tocca e non si vede, ma si sente! Che dicevate?
- LENA - Niente.
- VENANZO - "Niente" detto così vuol dire che è un niente complicato! I fantasmi sono andati via?
- LENA - No, non ancora...
- VENANZO - (*Con sarcasmo*) Lo vedo: siete qua! La vita è sudore, sacrificio, lavoro, gioia e dolore, perché questi dipendono da noi: è nella natura! Io conosco il sudore, il sacrificio, il lavoro... Quando conoscerò la morte non sarò più io: chissà chi sarò! Ma la morte per ora è lontana: non ci pensiamo! Io non so parlare pulito come parla lui (*Indica Vergol*), io non ho studiato per corrispondenza come ha studiato lui, ma la gioia mi viene dal lavoro, mi viene dal sudore! A voi da dove viene la gioia? Dalla morte? Dobbiamo finirla con questi spiriti: io a casa mia voglio gente viva e che tu sia minorato non ci fa



niente, il discorso vale anche per te! (*A Lena:*) Voglio mangiare - ti ho detto - e dovete mangiare anche voi! Perché non hai ancora cucinato?

- LENA - Aspetto...  
VENANZO - Che aspetti! Sbrigati! (*Entra nella stanza attigua.*)

### SCENA X

LENA, VERGOL, GJON, TEODORA, FINA

- LENA - Aspetto che escano... (*A Vergol che trema:*) E tu non tremare così!
- VERGOL - Il senno mi dice che il genitore ha ragione, ma il cuore non ne vuol sapere! (*Sospira e in greco recita:*) "... τὰς γὰρ ἡδονὰς ὅταν προδῶσιν ἄνδρες, οὐ τίθημ' ἐγὼ ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἐμψυχον ἡγοῦμαι νεκρόν"! (Sofocle: Antigone, esodo) - Quando le gioie della vita l'uomo ha perduto, per me lui non vive più e mi sembra un morto che respira! (*E continua:*) "... τᾶλλ' ἐγὼ καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἀνπριαίμιν ἀνδρὶ πρὸς τὴν ἡδονήν"! (Ib.) - Io per un'ombra di fumo non comprerei da un uomo tutte le cose in cambio della gioia!
- LENA - (*Preoccupata*) Ricominci?
- GJON - (*Entra con una valigia bianca in mano.*) Noi andiamo... Non abbiamo risentimento nei tuoi riguardi, Lena, o nei riguardi di Vergol; voi ci avete confortato...
- TEODORA - (*Entra dietro Gjon*) Quante cerimonie! Addio: e basta! Una volta che non s'è fatto niente per la bambina!
- LENA - Addio!
- FINA - (*Entra dopo Teodora*) Abbiate la buona sorte che noi non abbiamo avuto!
- LENA - Possiate trovare meglio di quanto avete trovato qui...
- VERGOL - (*Con emozione*) E Amelia?
- FINA - Ora viene a salutarvi! Si sente poco bene... Prende un po' di respiro e viene a salutarvi...
- VERGOL - Ve ne andate per sempre? Non volete sapere quale cuore lasciate infranto?
- TEODORA - (*Con stizza*) In pratica nessuno!
- VERGOL - E io? (*Angosciato*)
- TEODORA - Tu? Tu sei legato alla materia. Sei legato! Non lo vedi?
- VERGOL - E se mi libero? Se mi libero da questa? (*Indica la sedia a rotelle.*)

- TEODORA - Se ti liberi sei per i vivi, non per noi! Non ci resta che andarcene! (*Escono dalla comune: Gjon e Fina piano, Teodora speditamente.*)
- LENA - (*Li accompagna fuori della porta.*) Addio!

## SCENA XI

### VERGOL E AMELIA

- VERGOL - (*Continua*) E se mi libero?
- AMELIA - (*Entra dalla stanza interna più bianca e più bella che mai.*)  
Io lo so che come un sogno mi dileguerò all'alba, quando l'orizzonte sarà bianco per il primo raggio di sole! Per chi sono sogno io?
- VERGOL - Sei il mio sogno!
- AMELIA - Oh, Vergol, io sono sogno che si dilegua e non sono tua come non sono di nessuno! Io sono sogno per me stessa e mai mi realizzerò!
- VERGOL - (*Con emozione*) Dimmi una parola, una mezza parola e io mi libero e ti prendo con me!
- AMELIA - Io lo so che tu mi ami, ma io non sono per te! (*Incede piano, mentre Vergol la segue con gli occhi e con la sedia a rotelle.*)
- VERGOL - (*A voce alta:*) Tu sai tutto! Quand'è che ascolterai gli altri?
- AMELIA - Non gridare, non addolorarti, non morire d'amore per me, perché io non sono per te!
- VERGOL - (*A voce alta:*) Ai minorati non tocca nemmeno un sogno?
- AMELIA - (*Lo guarda con dolcezza:*) Tua sorella ti ha detto di svegliarti! Anch'io ti dico: svegliati Vergol! Chissà quanti sogni reali troverai, che non sia io!
- VERGOL - (*Angosciato*) Tu sei il mio sogno; se un sogno non è sogno allora cos'è?
- AMELIA - (*Si avvicina alla comune*) A me il cuore si è spezzato una seconda volta e non posso sentire più amore...
- VERGOL - Non andartene! Il cuore si può ricostruire, non andartene!
- AMELIA - I miei mi chiamano... A te è la vita che ti chiama! Svegliati, Vergol, svegliati! (*Esce*)
- VERGOL - Non andar via, non andar via!!! (*Nel tentativo di fermarla, si alza dalla sedia a rotelle e resta incredulo di vedersi "in piedi"!*)

## SIPARIO

## OPERE TEATRALI DELLO STESSO AUTORE

- DASHURI MAGJIKE (Amore magico), Ed. Mondo Albanese, 1982.
- PETHKU (L' eredità), Ed. M. A., 1982.
- PAJA (La dote), Ed. M. A., 1983.
- MUSHTI 1860 (Mosto 1860), Ed. M. A., 1984.
- SHUMË VIZITA (Molte visite), Ed. M. A., 1986.
- OREMIRA (Il portafortuna), Ed. M. A., 1988
- PËR TOKËN FISNIKE TË HORËS (Della Nobile Terra della Piana), Ed. M. A., 1989.
- INVESTIME NË JUG (Investimenti al sud), Ed. M. A., 1990.
- MËSO ARTËN (Impara l'arte), Ed. M. A., 1992.
- GJINDE SI TJERA (Gente comune), Ed. M. A., 1992.
- KËRKUESIT (I cercatori), Ed. M. A., 1994.
- HA MOLTI FIORI LA GINESTRA, Quaderni di Biblos, Comune di Piana degli Albanesi, 1997.
- UJËT E RRUZAHAJNIT (Alla ricerca dell'acqua potabile), Ed. M. A., 1999.
- LULE TË SHUMTA KA GJINESTRA, The EMLIT PROJECT, London, 2003 (tradotto in cinque lingue europee).
- FLUTURA ÇË DO FLUTURONJË (Flutura che vuol volare), 2005.
- GJËNDJE E PËRKOHSHME (Situazione provvisoria), 2006.
- KABARESH, cabaret arbëresh, 2006.
- KABARESH, cabaret arbëresh, 2007.



Finito di stampare  
presso Eugrografica - Palermo  
nel mese di luglio 2009

